

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ
INSTITUTAS

ŠIUOLAIKINIŲ POLITIKOS STUDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

KOTRYNA TRIMAKAITĖ
II kurso studentė

**ASMENS SUGRAŽINIMAS Į POLITIKĄ ROBERTO MANGABEIRA
UNGER POLITINĖJE FILOSOFIJOJE**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas/ė: prof. dr. Alvydas Jokubaitis

Vilnius, 2023

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

(data)

(v., pavardė)

(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Trimakaitė K. Asmens sugražinimas į politiką Roberto Mangabeira Unger politinėje filosofijoje: Politikos mokslų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas prof. dr. A. Jokubaitis. – V., 2023. – 74 p.

Reikšminiai žodžiai: asmuo, individas, grėsmė, kliūtis, priemonė, valia, individualizmas, liberalizmas, organinės grupės, konkretus individualumas, moralė, impersonalizmas, pripažinimas, protas, troškimas, analizės principas, sugražinimas, natūralizmas, netikra būtinybė

Šiame darbe nagrinėjamas asmens sugražinimas į politiką Roberto Mangabeira Unger politinėje filosofijoje. Bus nagrinėjama, kad autorius dabartinę politiką supranta kaip natūralizuotą ir netikrą būtinybę. Politikoje asmeniui trukdo būti asmeniu, netinamas požiūris į asmenį, tai yra kaip grėsmės, kliūtis ar priemonės. Tinkama bendruomenės sampratą turėtų padėti asmeniui būti politikoje kaip asmeniui kaip paildančiam kito valią, o ne kliūtimi. Impersonalizmo principas, kuriuo remiasi doktrina suponuoja dvi skirtingas asmens sampratas. Abstraktaus, kuris yra reprezentuojamas socialinio vaidmens ir konkretaus, kuris suprantamas kaip grėsmė ar kliūtis. Siekiama paaiškinti liberalios sampratos antinomijos ir pagrįsti, kad liberali doktrina neturi visuminės asmens sampratos. Supratimą apie asmenį liberali doktrina padalo į dvi dalis, tai yra į viešą diskurso nulemtą ir privatų jausmų pasaulį. Organinės grupės padeda sugrąžinti asmens supratimą kaip tokį, kuris gali kito valią užpildyti, o ne uždominuoti ar sukelti grėsmę. Asmuo gali būti ne tik nusakomas preskriptyviomis taisyklėmis, socialinėmis rolėmis. Tačiau, požiūrį į asmenį gali nusakyti ir emocijos. Autorius pasitelkia emocijas, kurias sukontroliavus protu galima nusakyti požiūrį į kitą. Asmuo gali kitą matyti ne kaip grėsmę, o kaip valią užpildantį. Tačiau, tam turi būti suteikiamos sąlygos.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas *Asmens sugrąžinimas į politiką Roberto Mangabeira Unger politinėje filosofijoje yra:*

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Kotryna Trimakaitė

Turinys

Įvadas.....	5
1. Liberalios asmens sampratos antinomijos	10
1.1 Proto ir troškimo moralės antinomijos	10
1.2 Sąmoningumas.....	12
1.3 Analizės principas: asmuo ir visuomenė	14
2. Šiuolaikinės politikos trūkumai: natūralizmas, asmens sugrąžinimas į politika	18
2.1 Šiuolaikinės politikos trūkumai	18
2.2 Natūralizmas, netikra būtinybė.....	19
2.3 Asmens sugrąžinimas į politiką.....	23
3. Impersonalizmo principas.....	32
3.1 Individualizmo principas: individas vs individualus asmuo.....	37
3.2 Kritika impersonalizmui: konkuruojančių interesų problema, biurokratinė institucija, klasių dominavimas.....	40
4. Visuomenės reforma.....	45
4.1 Gyvenimo bendruomenė.....	47
4.2 Tikslų demokratija	49
4.3 Darbo pasidalijimas	51
4.4 Laisvės samprata.....	59
4.5 Valstybė	60
Išvados	66
Literatūros sąrašas	69
SUMMARY.....	71

Įvadas

Mokslas remiasi analizės principu ir teigia, kad visuma gali būti paaiškinama per jo dalis, tai yra mažus komponentus. Mokslinis pažinimas atranda tobulumą dalinumo sąskaita.¹ Hobbesas rėmėsi, kad kolektyvą sudaro individualūs asmenys. Galiausiai mokslas neišvengiamai pažinimą turi gauti apeliuodamas į patyrimą ir į sąmoningumą, nes tai yra matoma realybė asmenų, tokia ji ir yra.² Tačiau tokiu atveju, jei mokslas pereina nuo substancijos prie formos, tuomet gali atsirasti pavojus asmenį natūralizuoti. Marksas asmens pažinimą suabstraktino iki visuotinio ideologinio intereso sampratos, taip mokslą palikdamas nuošalyje.³ Asmuo buvo nusakomas per funkcionalumą tai yra per tai, kiek gali užtikrinti ideologinį interesą. Tokiu atveju mokslas buvo atidedamas į šalį⁴, nes siekiant suabstraktinti partikuliarumus prarandama mokslo universalumo kokybė. Roberto Mangabeira Unger asmenų interakciją aiškina per troškimą arba emociją.⁵ Asmens troškimai gali būti aiškinami iš mokslinės psichologijos kaip psichiniai įvykiai priežastiniais ryšiais.⁶ Taip pat, asmenų troškimai ar tikslai gali būti aiškinami instrumentiškai, tačiau, toks aiškinimas turi trūkumų, nes toks instrumentinis požiūris į troškimus suponuoja, vienus pasirinkimą prieš kitus matuojant kiek verta juos rinktis.⁷ Tačiau, troškimai asmenis daro individualiais asmenimis ir jie negali būti aiškinami tik moksliniais.⁸ Tai reiškia, kad asmens troškimas gali būti pripažinimas būti asmeniu, kuris moksliniais nepaaiškinamas. Taip yra nusakoma laisva valia, kuri projektuoja požiūrį į kitą asmenį. Roberto Mangabeira Unger laikosi psichologinės perspektyvos ir siekia asmenį nusakyti tam tikra emocijų skale, kurią atskleidžia veikale „Passion: An Essay on Personality“. Tuo tarpu liberali doktrina, kuri taip pat asmenis aiškina per emocijas, negali pateikti, kas emociniame lygmenyje asmenis jungia, nes be socialinių reprezentacijų tokių kaip rolės principas, biurokratinė klasė ar impersonalizmo taisyklės asmenys vienas kitam yra svetimi. Todėl asmenų siekis vienas kito pripažinimo yra redukuojamas iki

¹Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, New York: The Free Press, 1976, p. 35.

<<http://www.law.harvard.edu/faculty/unger/english/pdfs/knowledge.pdf>>

² Ten pat, p. 24.

³ Ten pat, p. 41.

⁴ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, 205.

⁵ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on personality*, p. 174.

⁶ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p.119.

⁷ Ten pat, p. 44.

⁸ Ten pat, p. 42.

socialinių reprezentacijų. Asmuo siejamas su tam tikro socialinio vaidmens užemėju. Tačiau, emocijos, kurios jungia asmenis peržengia socialinius suvaržymus.⁹

Protas yra universalus, kuris asmenų interakcija aiškina tokia lygmenyje, kuriame asmenys yra vienodi tai yra iš impersonalinių taisyklių, tuo tarpu troškimas yra partikuliarus, kuris suponuoja, kad asmenys yra individualūs.¹⁰ Galiausiai, tai kad tokį supratimą, kad protas yra universalus troškimas partikuliarus reikia palikti.¹¹ Autorius įrodo, kad proto geba save objektyvizuojant galima peržengti darbe įvardintas negatyvias emocijas, kurios atsiranda siekiant pripažinimo individualume. Marksizmas teigia, kad galutinis asmens tikslas yra gamybos jėgų išpildymas ir maksimizavimas visuomenės galimybių patenkinti asmenų troškimus, kuri galiausiai sukuria naują klasę.¹² Roberto Mangabeira denatūralizuoja marksistinę teoriją tai reiškia, kad gamybos jėgų maksimizavimas yra nėra būtinas dalykas ir reikia būti atviriems pokyčio galimybei ir ją pavadina super teorija.¹³ Tokia super teorija, reiškia kitos teorijos įsivaizdavimą esamoje struktūroje ir viziją asmens kitokių galimybių. Nauja teorija suponuoja visuomenės reformą, kurioje asmenys turėtų artimesnę tarpusavio interakcijos galimybę ir didesnę galimybę būti pripažintiems savo individualume. Tai yra ne kaip priemonės patenkinti hipotetinis gamybos jėgų maksimizavimą ar socialiniame vaidmenyje, o individualume. Tai yra emociniame lygmenyje, kuriame asmenys skiriasi. Tokiu atveju universalus protas, sukurtų tokią visuomenę, kurioje asmenys norėtų ir galėtų projektuoti požiūrį vienas į kitą ir laikytų vienas kita individualiais asmenimis, o ne socialinį vaidmenį užimančiais, ar ideologinio intereso priemonėmis. Tačiau, tam reikia bendruomenės sampratos. Tokiu atveju būtų sujungama proto geba su emociniais asmenų ryšiais.

Autorius teigia, kad vakarietiškame kontekste modernistai, krikščionys ir romantikai yra skeptiškai operuoti emocijomis, taip kaip tai daro Roberto Mangabeira Unger. Pilnutinai išitraukiant į asmens emocinius patyrimus tokius kaip kito siekis (angl. *Longing*) ir susipriešinimas (angl. *Jeopardy*) padeda pamatyti pilnutinai asmens siekius.¹⁴ Straipsnio autorius teigia, kad šios aistros arba kitaip emocijos netrukdo asmeniui mąstyti racionaliai, o ir grėsmės apmąstyti moralei nėra.¹⁵ Asmens emocijų nagrinėjimas padeda pamatyti kaip asmuo gali ištraukti į jį supantį pasaulį ir keisti esamą institucinį kontekstą.¹⁶

⁹ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on personality*, p. 172.

¹⁰ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 44.

¹¹ Ten pat, p. 44.

¹² „Charles Sabel: The Work of Roberto Unger” Youtube vaizdo įrašas 15:00 – 16:00 paskelbta „Roberto Mangabeira Unger” <https://www.youtube.com/watch?v=9R5X8dtFgSg>

¹³ Ten pat, 15:00 – 16:00

¹⁴ Rischard L. Wood, „Passion and Virtue in Public life”, *The immanent Frame*, 01-17, 2018. <
<https://tif.ssrc.org/2018/01/17/passion-and-virtue-in-public-life/>>

¹⁵ Ten pat.

¹⁶ Ten pat.

Teigiama, kad individualizmas suponuoja, kad asmenys yra sau pakankami iš prigimties ir jiems nėra reikalingos bendruomenės.¹⁷ Tačiau, šiame darbe bus remiamasi, mintimi, kad asmuo be kito nėra sau pakankamas ir asmeniui reikia pripažinimo, kad taptų kažkuom.¹⁸ Asmenys iš prigimties turi ir įsipareigojimus, tai jiems suteikia moralumo.¹⁹ Jei remiamasi individualistine doktrina, kuriai socialumas yra grėsmė individualumui, tuomet atsakomybės jausmas prieš kitus yra įtvirtinamas preskriptyviose taisyklėse. Todėl yra nusimetama našta nuo to koks bus požiūris į kitą asmenį, kadangi jis yra kuriamas rolės principo, klasinės priklausomybės ar preskriptyvių taisyklių.

Tačiau, galiausiai impersonalizmo principas valdomas preskriptyvių taisyklių turi trūkumų. Liberali doktrina tuo tarpu laiduoja tokį asmens supratimą, kuris yra padalomas į dvi dalis, tai yra techninį diskurso ir intymų jausmų pasaulį.²⁰ Vienu atveju asmuo priklauso techniniame diskurso pasaulyje, kitu atveju intimiame jausmų. Tačiau, kadangi asmens savęs suvokimui reikalingas pripažinimas, kurį gali gauti tik techniniame diskurso pasaulyje, asmuo yra redukuojamas iki rolės, biurokratinės, profesionalų klasės. Siūloma kviesionuoti normas ir esamus naratyvus tokius kaip priklausymą nuo biologijos, klasės ar kitų aplinkybių.²¹ Tai reiškia, kad asmeniui pripažinimas reikalingas konkrečiame individualume jo privatume. Tačiau, tokiu lygmeniu asmenys vienas kitam yra grėsmė dėl konfliktuojančių interesų.

Tačiau, vaizduotės ir proto geba galima sukurti organinių grupių teoriją, kurioje asmenys vienas kitą laikytų ne grėsme, o kaip vienas kito valią papildančius. Autorius siūlo organinių grupių teoriją, kurios būtų atvirtos revizijai. Tokioje visuomenėje asmenys galės būti pilnai savimi (angl. *Fully himself*) laisvi nuo rolių.²² Taip pat, moraliai labiau įsipareigoję, jaučiantys atsakomybę vienas prieš kitą kadangi žvelgiama į asmenų santykius ne iš impersonalių preskriptyvių taisyklių, bet iš jų santykius nusakančio emocinio spektro, kurį nusako Roberto Mangabeira Unger ir kuris varijuoja tarp kito siekio ir susipriešinimo su kitu.

Liberalios visuomenės alternatyva padėtų asmenims vienas kitą priimti kaip konkrečius individualius asmenis už šeimos ar draugystės ribos.²³ Tai pavadinama ne anti-liberalistine ar liberalizmo sinteze su jos išivaizduojama opozicija, o super-liberalizmo doktrina.²⁴ Kas būtų jeigu asmenys pradėtų naudotis savo vaizduote ir kitą galėtų pamatyti kitokioje visuomenės terpėje taip

¹⁷ Tibor R. Machan, „Atomistic Individualism: Anatomy of a Smear“, FEE: Foundation for Economic Education, spalio 1, 2003, <https://fee.org/articles/atomistic-individualism-anatomy-of-a-smear/>

¹⁸ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 26.

¹⁹ Ten pat.

²⁰ Ten pat, p. 27.

²¹ Pam Weintraub, „Negative capability“, Aeon, 2018, lapkričio 7 d. <https://aeon.co/essays/deny-and-become-the-radical-ethos-of-negative-capability>

²² Ten pat.

²³ Roberto M. Unger, *Knowledge and Politics*, p. 340.

²⁴ Ten pat, p. 339.

kaip asmenys vienas kitą mato šeimoje. Asmuo save supranta atsiverdamas personaliniams santykiams, o ne impersonaliniams ar nežmogiškai realybei.²⁵ Visuotinis suverenas ar impersonalios taisyklės būtų pakeičiamos organinėmis grupėmis, kurios būtų pakankamai mažos, kad asmenys vienas kita pažintų²⁶ ir gyventų bendruomeninį gyvenimą. Darbe bus kviesionuojama kad autorius ieško to, ką asmuo turi pamatinio, nepaisant to, kad struktūros asmenį formuoja ir jį nusako.²⁷ Pamatinis turima galvoje, asmens individualumą, tai kas asmenį daro asmeniu.

Roberto M. Unger yra Brazilų kilmės filosofas, socialinių mokslų teoretikas ir politikas. . Autorius sukūrė modernistinį pasaulio projektą, kuris turėtų būti suprantamas kaip kartu sukurtas ir įsivaizduotas.²⁸ Brazilų kilmės autoriaus veikalai apie socialinę teoriją, filosofiją labiausiai išryškino jo mintis apie politiką, savęs atbudinimą (*angl. Self-awakened*), kuriuose jis pateikia būdus, kuriais einant žmonija ir kiekvienas individas atskirai galės pasiekti didingesnį gyvenimą (*angl. Greater life*).²⁹ Krista Tippett apie Roberto M. Unger atsiliepia kaip apie eruditą, originalų mąstytoją, kurio asmeninė ir politinė mąstyseną padėjo pamatą moderniam supratimui apie Braziliją ir Ameriką.³⁰

Darbo tikslas: Asmens sugrąžinimas į politiką: Roberto Mangabeira Ungerio politinė filosofija.

Atsižvelgiant į darbo tikslą, keliamas pagrindinis darbo uždavinys yra surasti Roberto Mangabeira Ungerio asmens sampratą, liberalizmo trūkumus, asmens sugrąžinimo kelią. Iš šio pagrindinio uždavinio seka kiti:

Uždaviniai: 1) Paaiškinti, kad natūralizuotas asmens supratimas yra dualus, nes asmuo yra reprezentuojamas socialinių rolių ar interesų, tuo tarpu privatus asmuo yra laikomas grėsme. Siekiama paaiškinti, kad asmens redukavimas suponuoja asmens kaip abstraktaus sampratą ir negali asmens pripažinti konkrečiame individualume. Pagrįsti, kad impersonalizmo principas turi dominavimo trūkumą, kuris sudaro sąlygas asmenims vienas kitą laikyti grėsmėmis konkrečiame lygmenyje. Taip pat, kad vienų valios yra subordinuojamos kitoms, o ne papildančio viena kitą. Tačiau, asmenims svarbu gauti pripažinimą konkrečiame lygmenyje, kaip asmens, o ne kliūtis ir grėsmės. Bus siekiama ir įrodyti, kad asmenys gaudami tik abstraktų, o ne konkretų pripažinimą jaučia tokias emocijas, kaip neviltis, tuštybė, nepasitikėjimas, geidulingumas, pavydas. Tačiau, savo-

²⁵ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, New York: The Free Press, 1984, p. 24 <<http://robertounger.com/english/pdfs/passion.pdf>>

²⁶ In J. Roland Pennock, & John W. Chapman, eds., „Anarchism: Nomos XIX” New York: New York University Press, 1978. <<http://www.ditext.com/gaus/intro.html>>

²⁷ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, p. 20.

²⁸ Krista Tippett in Conversation with Roberto Mangabeira Unger, otter.ai, 2021.12.27<

<https://otter.ai/u/T81qWsV3UiPCqa3fLNwtr9VGRqo?fbclid=IwAR3Ye268V-W10ocEg3fmpyj7JNpQGGY8HZVJgE5tKVO6FeH54N53jTvRDcw>> 0:30 [Žiūrėta 2022.10.15].

²⁹ Ten pat, 0:30.

³⁰ Ten pat, 3:55.

objektyvizacijos geba asmuo gali peržengti šias emocijas ir patirti su teologija neturinčias sąsajų emocijas tokias kaip tikėjimas, viltis ir meilė. Tačiau, siekiant įgalinti tokią vaizduotės gebą reikia slągų tai yra visuomenės reformos.

3) Paaiškinti, kad proto geba vienu emocijų pakeitimą kitomis suponuoja, kad į asmenį galima žvelgti ne kaip į grėsmę, o kaip į konkretų asmenį. Įrodyti, kad asmenų geba priimti vienas kito individualumą suponuoja, koks į politiką gali būti sugražintas kitoks supratimas apie asmenį, ne kaip grėsmės, kliūtis ar priemonės. Iširti, kad nuo socialinių sąlygų priklauso kokias emocijas asmenys išgyvens, ar tai bus neviltis, tuštybė, nepasitikėjimas, geidulingumas, pavydas ar tikėjimas, viltis ir meilė. Taip pat, įrodyti, kad asmenys gali matyti vienas kitus ne tik kaip individus, kuriuos tarpusavyje jungia tik preskriptyvios taisyklės, tačiau kartu ir konkrečius asmenis, kuriuos jungia kompleksiški emociniai išgyvenimai, kurių sukontroliavimas padeda asmenims priimti vienas kitą kaip valią papildantį. Tai yra kaip konkrečius individualius asmenis, o ne grėsmę.

3) Įrodyti, kad pirmiau asmens yra bendruomenė, kadangi tik per kitą asmuo gali gauti pripažinimą ir požiūrį kaip į asmenį. Atskleisti, kad požiūriui į asmenį konkrečiame individualume padeda suformuoti visuomenės reformą į organines grupes. Aprašyti grupių reguliatyvines institucijas tokias kaip gyvenimo bendruomenė, tikslų demokratija ir darbo pasidalinimas, kurios reguliuotų asmenų emocinius santykius. Taip pat, aprašyti grupių tarpusavio santykius, kurie reguliuojami remiantis tokiomis pat institucijomis, laisvės principu ir valstybės konstituciniu reguliatyvinu aparatu. Paaiškinti, kad grupėse asmens individualus tapatumas nebūtų paaukojamas socialumui ir būtų išsaugotas individualus autonomiškumą. Tokiu pat, principu remiasi ir liberali doktrina, kuri atskiria tai, kas social ir individualu. Paaiškinti, kad tarp grupinė bendrystė suponuoja, kad asmuo yra ne tik konkretus individualume, tačiau turi universalumą, kuriuo dalijasi su žmonių rūšimi. Paaiškinti, kad organinės grupės yra universalios respublikos dalis, kurios siekia išpildyti žmonių rūšį per konkrečius partikuliarius asmenų santykius.

Naudojant deskriptyvų, analitinį būdus, darbo teoriniam pagrindui formuluojama tezė: asmens individualumas ir socialumas gali būti suderinami, priklausomai nuo to bus formuojamas asmenų požiūris vienas apie kitą. Jie negali būti suderinami, jei asmenys vienas kitus laikys grėsmėmis, tačiau gali būti suderinami, jeigu laikys vienas kito valią, ne kaip grėsmę, o kaip papildančią. Liberali doktrina neturi visuminės asmens sampratos, nes nepaaiškina kaip individualumas gali būti suderinamas su socialumu, neprarandant individualumo. Kadangi asmuo pripažinimą gauna priklausomai nuo socialinių rolių ar preskriptyvių taisyklių. Suderinimas individualumo ir socialumo yra organinės grupės tikslas, kurios suteiktų sąlygas asmenims vienas kitą matyti ne kaip grėsmę, o jų konkrečiame individualume. Organinės grupės autonomiškumo išlaikymas yra valstybės ir politikos tikslas.

1. Liberalios asmens sampratos antinomijos

1.1 Proto ir troškimo moralės antinomijos

Yra keli kriterijai nusakyti asmenybės sampratai. Pirmiausia, asmuo turi turėti tęstinį tapatumą ir yra sąmoningas tam tikrame laike, todėl turi atsakomybę už savo veiksmus prieš kitą. Asmuo yra laikina būtybė ir asmuo turi mirti be sąžinės graužaties (Angl. *Blameless*). Antra, asmuo turi dalintis ta pačia žmonija (Angl. *Common humanity*) su kitais matyti kitus tokius pačius kaip jis pats, tai yra priklausančius nuo tokių pat teisių ir pareigų, kuriomis remiantis jie gali apginti savo pasirinkimus.³¹ Be bendros žmonijos idėjos asmuo negalės pajauti savo tapatumo ir tai kaip kiti jį suvokia, ko kiti iš jo tikisi. Trečiu atveju asmuo taip pat, turi nuolat galėti kelti naujus tikslus, kurie patvirtina jo egzistencijos tęstinumą.³² Ketvirtu, asmuo turi išlaikyti savo unikalų tapatumą, nepaisant tos pačios rūšies atstovų esančių šalia asmens. Be savo tapatumo asmuo neturėtų ribų.

Liberali doktrina suponuoja, kad troškimo moralė, neatspindi asmens besitęsiančio tapatumo ir negali pasakyti, ką asmenys turi bendro, nes laiko, kad asmenų tikslai yra arbitralūs. Negalima pasakyti, kad trokštantis asmuo besikeičiant troškimas yra tas pats.³³ Proto morale negali pasakyti, kad asmenys skiriasi, nes proto moralė remiasi universaliu supratimu apie asmenį. Universalus supratimas apie asmenį reiškia, kad asmenys laikomi tokiame lygmenyje, kuriame visi yra vienodi. Antinomija įžvelgiama kuomet asmuo nusakomas abstrakčiai ir turi gyventi pagal taisykles ir normas, tačiau iš troškimų perspektyvos asmenys yra skirtingi. Todėl, viešojoje srityje asmenys rizikuoja prarasti savo individualų tapatumą. Todėl, nėra suderinamas asmens individualumas su socialumu.

Organinių grupių teorijos tikslas suderinti proto ir troškimo moralę. Grupėse būtų sąlygos asmenims gauti vienas iš kitų pripažinimą savo individualume remiantis teze, kad asmenų troškimai skirtingi. Tačiau, grupės turėtų bendrus tikslus, nes būtų universalios respublikos reprezentacija. Tačiau, turėtų ir išlaikyti savo autonomiškumą. Kad, asmuo yra konkretus įrodo pasitenkinimas konkrečia egzistencija ir darbu grupėje ir kartu universalus, nes reprezentuoja universalų respublikinį tikslą bendruomenių politiką. Taigi asmens individualumo ir socialumo suderinimas yra organinės grupės tikslas, tuo tarpu grupių autonomiškumo išlaikymas yra politikos tikslas.

Liberali psichologija atskiria proto tai yra universalias taisykles ir troškimo tai yra tikslų etiką ar moralę.³⁴ Jeigu tik protas kėsina vertinti, tuomet troškimai laikomi kaip akli, chaotiški asmenyje,

³¹ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 55.

³² Ten pat, p. 56

³³ Ten pat, p. 57.

³⁴ Ten pat, p. 49.

turi būti sukontroliuoti arba visai suvaržyti.³⁵ Suteikimas turinio neutraliai proto moralei kėsintusi panaikinti proto moralės neutralumą.

Norint, kad proto moralė būtų ir veiksminga ir koherentiška reikia atsižvelgti į asmenų skirtingumą. Jei protas laiduoja troškimams universalias taisykles, tuomet ji yra universali ir formali, neveiksminga (angl. *Unworkable*),³⁶ bet koherentiška. Neveiksminga, nes neatsižvelgiama į tai, kad asmenys skirtingi. Universalus moralės dėsnis nedaryk kitam to, ko nenori, kad tau darytų, gali prarasti prasmę, jei kiti tau daro tai, ko tu jiems pats nedarytum tai yra „mėto strėles“.³⁷ Autorius cituoja Schopenhauerį, kuris teigia, kad asmenys siekia būti su kitais siekdamas apsisaugoti nuo šalčio, tačiau kai jie tampa kartu vienas į kitą mėto strėles.³⁸ Tačiau, proto ir trokšimo moralės antinomijos gali būti išsprendžiamos jeigu galima pasakyti, kad individualius ir subjektyvius trokšimus gali kas nors jungti išlaikant individualumą ir subjektyvumą. Tuomet gali atsirasti simpatija, meilė ar geranoriškumas. Veiksminga moralė tokia kuri įgalina asmenį kaip galintį transcenduoti kontekstus ir sudaryti sąlygas susilieti individualioms subjektyvioms preferencijoms ar interesams.³⁹ Arba kitaip sakant, tokia politika, kuri pirmumą teikia bendruomenei, o ne asmeniui, taip kaip tai daro individualizmas. Tokia būtų organinių grupių teorija. Bendruomenės idėja natūraliai suponuoja, kad asmuo yra ir socialus ir individualus, kadangi gali save objektyvizuoti. Ir tam, kad asmenys būtų kartu nereikia ekonominiu ar mokslinių reprezentacijų, be kurių daroma prielaida, kad asmenys vieni kitiems yra svetimi. Roberto Mangabeira Unger siekia paaiškinti, kad asmenys nėra svetimi, o turi ilgesio kito jausmą.⁴⁰ Šis ilgesio jausmas reiškia siekį kito ar priėmimą.⁴¹ Šis siekis kito priėmimo reiškia, kitas asmuo sutinkamas ne kaip antagonistinę valią turintis, kaip liberalizmo doktrina suponuoja, bet kaip užpildantis manąją, nebijant depersonalizacijos ar priklausomumo.⁴² Siekti kito pripažinimo, reiškia suprasti, kad asmuo turi vieta pasaulyje, ką galima suprasti tik įsitraukus į bendruomenę.⁴³ Siekti kito nereiškia, dalyvauti bendrame darbo pasidalinime ar bendrame diskurse.⁴⁴ Siekis kito nėra dėl to, kad būtų patenkinami ekonominiai ar teisiniai interesai, o siekis kito pripažinimo pripažįstant asmenį kaip unikalų.

³⁵ Ten pat, p. 54.

³⁶ Ten pat, p. 53.

³⁷ Ten pat, p. 141.

³⁸ Ten pat, p. 156.

³⁹ Ten pat, p. 339.

⁴⁰ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, p. 95.

⁴¹ Ten pat, p. 116.

⁴² Ten pat, p. 177.

⁴³ Ten pat, p. 20.

⁴⁴ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 20.

1.2 Sąmoningumas

Būti sąmoningu reiškia atsiriboti nuo reflektuojamo objekto, tai yra būti subjektu, kuris stovi prieš savo objektus. Tai reiškia asmens individualumą, nes sąmoningumas ir kūnas turi atskirą tapatumą.⁴⁵ Jeigu asmuo nereflektuoja ir nėra sąmoningas ties dalykais kurie jam daro įtaką, tuomet asmuo nėra objektyviai atskiras nuo tų dalykų. Tai asmuo prieš sociumą gali atsistoti kaip objektas. Galima būti atsiskyrus nuo objekto, bet turėti tą patį objektyvų tapatumą.

Asmuo yra nedeterminuojamas, sąmoningas, instinktyvus ir objektyvus. Individualumas yra būdas kaip partikuliarumas yra susijęs su universalumu, kurie sudaro žmoniją.⁴⁶ Kadangi kiekvienas asmuo yra individualus, jis kartu yra ir socialus. Todėl individualumas ir socialumas yra du asmenybiškumo atributai.

Galiausiai asmenis nusako ir jų vieta rūšyje. Kiekvienas individualus asmuo savo talentais atspindi nedidelę dalį žmonijos. Universali žmonijos kokybė yra paslėpta jos partikuliariose manifestacijose. Siekdamas atrasti šią universalią žmonijos kokybę, asmuo turi gyventi bendruomenėje kartu su kitais ir pamatyti kaip kiekvienas žmogus manifestuoja tai kas yra žmonijoje universalus. Kiekvienas asmuo savo talentais atspindi žmonijos idėją.⁴⁷

Kadangi analizės principas suponuoja, kad visuma yra sudaryta iš dalių asmens savęs pajautimas visumoje yra ribotas, nes negalima turėti visuminio supratimo apie visumą, tik apie tai, kad asmuo yra partikuliari autonomiška visumos dalis. Bet kokis socialiumas iš analizės ar individualizmo principo perspektyvos yra grėsmė asmens individualumui. Taip yra todėl, kad asmuo turi išlaikyti savo autonomiškumą būdamas bendruomenėje.⁴⁸ Galima sakyti, kad analizės principas negali pasiūlyti asmeniui jo tapatumo pripažinimo per kitą, nes neturi mažos bendruomenės sampratos.

Asmuo visuomenėje patiria desintegraciją kuomet nepritampa socialiniame pasaulyje ir yra su juo susvetimėjęs, tai yra būna savo privatume bei rezignaciją, kuomet asmuo yra subordinuojamas socialiniam pasauliui, tačiau kyla grėsmė prarasti savo tapatumą.⁴⁹ Šiuos du patyrimus išgyvenantis asmuo suvokia, kad yra viešame faktiniame ir techniniame diskurse ir intimiame jausmų pasaulyje.⁵⁰ Resignacija ir desintegracija patiriama biurokratinėje ar profesinėje klasėje.⁵¹ Racionalumas šiuo

⁴⁵ Ten pat, p. 214.

⁴⁶ Ten pat, p. 214.

⁴⁷ Ten pat, p. 216.

⁴⁸ Ten pat, p. 21.

⁴⁹ Ten pat, p. 26.

⁵⁰ Ten pat, p. 27.

⁵¹ Ten pat, p. 27.

atveju priklauso viešajai sričiai, priemonėms, o ne tikslams, faktams, bet ne vertybėms, formai ar substancijai.

Visuomenė konstruojama tokiu lygmeniu, kuriame asmenys yra vienodi, asmenys yra reprezentuojami teisinių ar ekonominių interesų.⁵² Pozityvistinė teisinė doktrina, politinė doktrina apie asmenis kalba tokiu lygmeniu, kuriame skirtumai tarp jų išnyksta.⁵³ Asmuo padalomas į dvi dalis viešas ir privatus. Interesai yra laikomi subjektyvioje srityje.⁵⁴ Vidinis asmuo yra jo troškimai.⁵⁵ Privatus interesas viešajai sričiai atrodo kaip aklas instinktas ar ambicija.⁵⁶ Tik privačių asociacijų ir šeimos dėka gali būti išspręstas konfliktas tarp viešosios ir privačios erdvės, tarp individualaus asmens ir impersonalių taisyklių.⁵⁷

Individualus asmuo yra reprezentuojamas tam tikrų visumos dalykų tokiu kaip teisė ar ekonomika, todėl jis save suvokia per šias kategorijas. Jos tapatumas šiose kategorijose išnyksta. Ne tik išnyksta individualus tapatumas, tačiau asmenys egzistuoja tiek kiek jie atspindi hipotetinį tikslą. Pavyzdžiui ekonomikoje hipotetinis tikslas yra maksimizuoti pelną ir galima sakyti, kad asmens veiksmai tiek prasmingi, kiek patenkins hipotetinį tikslą.⁵⁸ Teisėje tokios problemos nėra nes liberalios doktrinos impersonalios preskriptyvios taisyklės nėra hipotetinės. Atskiriamos yra universalios kategorijos nuo partikuliarumų ir kalbama šia kalba lyg jie būtų tikri dalykai, pavyzdžiui teisinis asmuo, ekonominis interesas.⁵⁹ Tačiau, autorius teigia, kad būtent partikuliarumai turėtų suteikti tikrą realybės pajautimą, o universalumai turi laiduoti veiksmą.⁶⁰ Asmenys vienas kita laiko mokslo objektais, arba priemonės patenkinti savo tikslams, asmenys gali vienas kitus tokiais laikyti.⁶¹ Be mokslinių ar hipotetinių reprezentacijų ar išraiškų asmenys vienas kitam yra svetimi.⁶² Toks būtų individualizmo principas, kurio prielaida yra asmenų antagonizmas.⁶³ Bet kokius socialinius ryšius individualizmas laiko kaip grėsmę individualumo panaikinimui. Tačiau, individualume būdamas, asmuo negalėtų pasitenkinti kultūros produktais, kurie vysto jo žmogiškuosius pajėgumus (Angl. *Human capacities*). Taip pat, jei kiti nepatvirtins jo tapatumo asmuo jo neturės. Todėl, turi būti subordinuojamas visuomenėje, kurioje yra reprezentuojamas teisinių ir ekonominių kategorijų ir kurioje asmens tapatumas išnyksta. Asmuo turi gauti pripažinimą iš kito asmens, neprarandant savo

⁵² Ten pat, p. 58.

⁵³ Ten pat, p. 59.

⁵⁴ Ten pat, p. 48.

⁵⁵ Ten pat, p. 59-60.

⁵⁶ Ten pat, p. 59.

⁵⁷ Ten pat, p. 60.

⁵⁸ Ten pat, p. 114.

⁵⁹ Ten pat, p. 136.

⁶⁰ Ten pat, p. 137.

⁶¹ Ten pat, p. 155.

⁶² Ten pat, p. 155.

⁶³ Ten pat, p. 155.

tapatumo, o ne iš universalių abstrakčių kategorijų, tik taip bus suderintas individualumas su socialumu.

Šiame darbe bus siekiama pagrįsti, kad organinėse grupėse galima suderinti individualumą su socialumu. Apie suderinimą individualumo ir universalumo galima mąstyti dėl to, kad turime pažinimą meilę, nors ir defektyvų, kadangi ji neperžengia šeimos sąjungos, todėl visų taip kaip šeimoje negalima mylėti. Tačiau, autorius pateikia organines grupes, kurios būtų šeimos sąjungos ekvivalentas. Taip pat, dėl to, kad turime pažinimą religijos, kuomet Dievo meilės atžvilgiu visi yra mylimi savo konkrečiame individualume. Taip pat, Dievo sūnus nužengęs iš dangaus jungia savyje vienu metu ir žmogiškumą ir Dieviškumą. Religijoje ir meilėje gali būti suderinami du amsenybiškumai tai yra individualus asmuo ir socialus. Asmuo yra konkretus, tačiau kartu ir abstraktus, nes reprezentuojamas teisinių ir ekonominių kategorijų.

1.3 Analizės principas: asmuo ir visuomenė

Troškimo ir proto moralės principai skirti nusakyti asmeniui kaip visumai, tuo tarpu analizės principas skirtas pažinimui. Analizės principas reiškia, kad bet kuris pažinimas gali būti analizės būdų suskaidytas iki pirminių dalių, iš kurių buvo sukurtas ir iš tų pirminių dalių sudėliotas į fragmentą, pirmiau visumos yra dalys.⁶⁴ Tai reiškia, kad pirmiausia dėmesys kreipiamas į individus, o tik po to į socialumą. Todėl, jei į liberalizmą žvelgiama kaip į sumą sudarytą iš dalių jo kritika sunkiai įmanoma. Toks visuomenės pažinimas neturi nuorodų į visuminį pokytį, todėl neturi ir revoliucijos galimybės.⁶⁵ Tuo tarpu, autoriaus plėtojamas netikros būtinybės (angl. *False Necessity*) įveikimas reiškia, kad ir tokia visuomenė gali būti pakeista.⁶⁶ Todėl ir įgalinimas vaizduotės (angl. *Negative capability*), kuri suponuotų visuomenės transformacija tampa neįmanomas.⁶⁷ Visuomenės transformaciją būtų tokia, kurioje socialumas būtų pirmiau individualumo ir kuris užtikrintų individualų tapatumą, nes asmenys yra vienas nuo kito priklausomi ir ieško vienas kito pripažinimo.

Analizės arba analitiniu principu remiasi matematika.⁶⁸ Kiekvienam partikuliariam skrituliui nusakyti užtenka universalios geometrinės skritulio idėjos. Pavyzdžiui bet koks partikuliarus bet kokio skersmens skritulys visuomet taps skrituliu, todėl apie jį turimas galutinis pažinimas. Visos tiesos apie matematika ir logiką kurios buvo prielaidose tampa ir išvados. Tuo tarpu, apie asmenį

⁶⁴ Ten pat, p. 46.

⁶⁵ Ten pat, p. 48.

⁶⁶ Roberto Unger: *Free Classical Social Theory from Illusions of False Necessity* , Youtube vaizdo įrašas 1:20 – 1:30 paskelbta „Big Think“, <https://www.youtube.com/watch?v=yYOOwNRFTcY>

⁶⁷ Ten pat, 5:20-5:30

⁶⁸ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 35-37, 48.

negalima pasakyti, kad jis vienu metu yra ir individualus autonomiškas ir socialus, neprarandant individualaus tapatumo ir autonomijos. Tuo tarpu, bet koks partikuliarus skritulys visuomet bus skrituliu, nes jis neturi substancijos. Tuo tarpu, apie asmenis galima išvesti kitokią išvadą, kad daugelis asmenų gali sudaryti bendruomenę. Toks būtų sintezės principas, kad iš dalių sudaryta visuma gali būti kitokia nei jo dalys. Priešingai, individualizmo principas teigia, kad daugelis asmenų tėra daugelis asmenų.

Vertybės yra subjektyvios, troškimai – arbitralūs. Vertybės yra subjektyvios ta prasme, kad jis yra nulemtos pasirinkimo. Tuo tarpu objektyvumas egzistuoja už pasirinkimo ribos. Tai reiškia, kad tikima, jog kokią nors objektyvų moralinį gėrį galima atrasti. Tačiau, tokia teorija sumenkiną pasirinkimo galimybę.⁶⁹ Atsiranda konfliktas tarp objektyvių ir subjektyvių vertybių. Nereikia paneigti pasirinkimo svarbos, yra teigia, kad yra tokie dalykai, kurie netelpa į subjektyvumo ar objektyvumo rėmus, tai tokios sampratos kaip Hutcheson's geranorystė ar Humo simpatija. Toks interesų ar individualių preferencijų susilieėjimas nereiškia, kad vertybės yra tik subjektyvios ar individualios ir pateikia pavyzdį, kad jos gali interesai gali susiliesti neprarandant subjektyvumo. Tačiau, iš individualizmo perspektyvos žvelgiant individualių preferencijų susilieėjimas yra atsitiktinumas.⁷⁰

Yra trys kategorijos suprasti moralę. Pirmasis pasėkmių moralė. Pasėkmių moralėje – asmuo vertina savo poelgius priklausomai nuo jų rezultato, nes jam rūpi kiti asmenys. Antrasis, principų moralė, kuri teigia, kad negalima vien tik vertinti pasėkmių, nes asmuo kuris veikė tik išskaičiuodamas naudą ir žalą, tampa žaidėju, kuris išmoksta kokie ėjimai kokias pasėkmes sukels. Asmuo negali žinoti visų ėjimų kaip žaidime. Todėl, ši moralė suponuoja elgesio įgūdį. Abu moralės tipai suponuoja universalistinę etiką, nes vertinimas peržengia laiką ir erdvę ir gali būti pritaikomas visiems asmenims, nepaisant jų individualumo. Tačiau, tokia etika negali paašškinti kaip individualumas sujungiamas su socialumu. Nes moralės etika nusako kaip elgtis, kad asmenys sugyventų kartu. Asmenys išmokę taisykles nebūtinai elgsis vienas su kitu dėl moralinio įsipareigojimo, o dėl išmuktų taisyklių, tai nieko moralaus negalima pasakyti apie juos kaip bendruomenines būtybes.

Trečioji moralės kategorija t.y. simpatija, tam tikra meilės išraiška, kuri suteikia saugumą, nes ji vertina dabartinį asmenį, o ne tą, kuris yra tolimas. Meilės aktas yra iracionalus iš tos perspektyvos, kad viskas kas yra racionalu, tai vadovautis taisyklėmis.⁷¹ Meilė yra partikuliarus santykis tarp partikuliarių asmenų, todėl ji negali būti universalizuojama, nes neįmanoma mylėti visų. Meilė nėra

⁶⁹ Ten pat, p. 77.

⁷⁰ Ten pat, p. 102.

⁷¹ Ten pat, p. 142.

interesas teisinis ar ekonominis interesas. Meilei reikia atsižvelgti į unikalią asmens situaciją. Meilei asmuo suprantamas atsiribojant nuo universalios mokslinio ar teisinio žodyno, tai reiškia, kad asmuo suprantamas unikaliai. Tokiam unikaliai santykiui su kitu nėra taisyklių ar pasėkmių moralės. Pavyzdžiui, meilė gali pasiūlyti gailestį kriminalinėje teisėje atsižvelgiant į unikalią partikuliarią asmens padėtį. Gailestį meilė atranda ten kur atsiranda teisingumas, kai meilė visuomenę pakeičia bendruomene.

Tačiau meilė yra defektyvi ir ji nėra tobula simpatijos idealo išraiška. Tai atskleidžiama per tai, kokias formas meilė gali įgauti: romantinę ir ydingą. Nei vienas santykis nėra apsaugotas nuo tokios meilės formos. Romantinėje meilėje asmuo varijuoja tarp siekio kitą uždominuoti, tuo tarpu idealizavimas yra siekis dominuoti ir taip yra paaukojamas tapatumas, to kuris nėra idealizuojamas. Nes asmuo siekia tapti vienu (angl. *Oness*) su kitu, kas turi destruktivių pasekmių individualumui. Romantinė meilė yra schizofreniška situacija, kuomet vienas jaučiasi atsiskyręs nuo kitų, tačiau kartu ir susitapatinęs. Tuo tarpu, autentiška meilė yra moralinė schizofrenijos antitezė. Radikalus individualizmas arba radikalus kolektyvizmas galėtų būti to pavyzdžiai.

Jeigu romantinė meilė reprezentuoja paneigimą simpatijos idealo ir kartu individualumo paneigimą, tai iškreipta meilėje kitas asmuo vienu metu yra nekenčiamas ir kartu mylimas. Kito asmens valia laikoma kaip antagonistinė, o ne papildanti kitą asmenį. Individualiu asmeniu, kuris yra objektas iškreiptos meilės yra žavimasi dėl kokių nors jo fizinių ar moralinių atributų, tuomet yra paneigiamas jo pripažinimas kaip asmens.⁷²

Tačiau, netgi, atidėjus į šali meilės rūšis tokias kaip romantinė ir ydingą, personalinė meilė nėra išeitis simpatijos idealui patenkinti. Jos defektyvumas slypi jos partikuliarume, ji defektyvi, nes yra partikuliari. Asmenų partikuliari meilė yra kontrastas tradiciškai suprantamai Dieviškai meilei. Dieviška meilė yra viršesnė ir stebuklinga, nes ji gali būti vienu metu ir universali personali, ji gali pasiekti visus asmenis, asmenims neprarandant savo unikalumo. Personali meilė gali išspręsti simpatijos problemą, paliesdama tik mažą dalį asmenų, o ne visus.⁷³

Socialinė tvarka negali būti valdoma meilės principu, tol kol bus antagonizmas privačių interesų ir viešo. Santykis tarp meilės ir privataus intereso yra matomas šeimoje, kuri yra partikuliari universalios meilės manifestacija.⁷⁴

Politinis analogas personalinės meilės būtų mažos bendruomenės idėja.⁷⁵ Kurioje kaip ir personalinėje meilėje, būtų vienas kitų valių papildymas ir galimybė atpažinti kitą konkrečiame

⁷² Ten pat, p. 219.

⁷³ Ten pat, p. 219.

⁷⁴ Ten pat, p. 220.

⁷⁵ Ten pat, p. 264.

individualume.⁷⁶ Sentimentas, kuris būtų bendruomenėje ir kuris peržengtų meilės ribas Aristotelio buvo įvardijama kaip *philia* arba draugystės jausmas, Akviniečio labdara (angl. *Charity*) Humo simpatija, Comto ir Durkheimio altruizmas. Simpatija tuo tarpu yra silpnesnė už meilę, kadangi konkretus individualumas priklauso nuo tikslų pasidalinimo.⁷⁷

Asmens santykiams nusakyti užtenka konkrečios pozicijos. Bet koks atsitraukimas nuo asmenų praktinių santykių ir siekis atrasti abstrakčią asmens sampratą netinkamas. Tiksliau sakant aristokratija ir inteligentija, kuri gali išeiti už darbo pasidalijimo ribų ir taip įsivaizduoti, kad tobulą pažinimą apie visus patyrimus ir susieti save su žmonijos rūšies progresu. Tai yra būti individualiu autonomišku ir kartu socialiu. Tačiau, tokio abstraktaus universalumo tragedija slypi tame, kad tokias pozicijas užėmę asmenys negali išeiti iš iliuzijos (angl. *In the realm of dreams*) į tikrą socialinių santykių pasaulį.⁷⁸ Tokios viso ko gebančio patirti pozicijos ir išėjimo už darbo pasidalijimo pozicijos užėmimas reprezentuoja sukilimą prieš aukšto intensyvumo partikuliarumą, todėl yra pasmerkta nesėkmei. Toks asmuo, kuris įsivaizduos, kaip viską patiria ir išveda iš to kokias nors tiesas, liks pasimetęs.

Asmuo nusakomas per santykius su kitais asmenimis.⁷⁹ Asmenį nusako ir jo santykis su visuomene, kurioje turi būti sąlygos sudarytos asmenims turėti santykius vienas su kitu. Todėl į visuomenės reformą organines grupes autorius siūlo kaip iš asmenų kylantį fenomeną.

Analizės principas suponuoja, kad asmens egzistencija yra patalpinta į diversiškas roles, dėl kurių diversijos negalima išvesti apie vieną socialinį veiksmą.⁸⁰ Kadangi asmenų veiksmai laikomi kaip privatūs ar subjektyvūs interesai, negali būti išvestas pažinimas apie universalų interesą. Fragmentinės žinios apie socialinę tikrovę suteikia fragmentinį jos pažinimą. Todėl, tai sukelią nepatogumų sąmoningumui, nes asmuo nemato, kokios visumos dalis jis yra. Jo egzistencija neturi stabilaus pamato. Analizės principas nesuponuoja asmens socialumo galimybes. Nes bet koks socialumas yra grėsmė jo individualumui.

Autorius pasiūlo kitą principą – sintezės, tai yra kompleksinį pažinimą, kuris gali atrasti ką nors naujo nei prieš tai ar ne jo dalių suma gali pasiūlyti.⁸¹ Tai reiškia, kad toks pažinimas gali būti kitoks nei jo dalių suma.⁸² Tai reiškia, kad galima atrasti objektyvias idėjas tokias kaip geranoriškumas, simpatija ar meilė, kurios yra susilieusių interesų ar preferencijų rezultatas.

⁷⁶ Ten pat, p. 220.

⁷⁷ Ten pat, p. 220.

⁷⁸ Ten pat, p. 224.

⁷⁹ Ten pat, p. 193.

⁸⁰ Ten pat, p. 48.

⁸¹ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 47.

⁸² Ten pat, p. 340.

Susiliejjimas preferencijų ar interesų būtų atskleidžiamas organinių grupių institucijose tokiose kaip gyvenimo bendruomenė, tikslų demokratija ir darbo pasidalinimas.

Socialumo paradoksas suponuoja, kad kuo daugiau socialinių lūkesčių keliami tuo mažiau individualumo išlieka. Tačiau, tik tai padaro bendruomenė įmanoma. Išvengti šio socialumo paradokso galima suderinti sociumo keliamus lūkesčius su tapatumo skirtingumu.⁸³ Toks paradoksas gali būti išvengiamas organinėse grupėse, kurioje būtų bendrų tikslų pasidalinimas, o ne preferencijos individualių asmenų. Tokiu atveju asmenys vienas kito žmogiškumą (angl. *Humanity*) matytų vienas kitame.⁸⁴ Tokioje situacijoje asmenys turėtų matyti kaip konkrečius individualius asmenis, o ne rolę užimančius.⁸⁵ Tačiau, suderinti socialumo su individualumo galiausiai neįmanoma,⁸⁶ egzistuojančioje liberalioje visuomenėje. Autorius teigia, kad tik meilė gali padėti įsivaizduoti skirtingumus ir bendruomenę.⁸⁷ Tačiau meilė yra defektyvi, nes ji galima tik partikuliarioje šeimos sąjungoje.

2. Šiuolaikinės politikos trūkumai: natūralizmas, asmens sugražinimas į politika

2.1 Šiuolaikinės politikos trūkumai

Šiuolaikinė politika asmeniui nusakyti turi trūkumų. Trūkumų turi todėl, kad negali tokio realybės supratimo, kurį lydėtų socialinė transformacija.⁸⁸ Pozityvistiniai socialiniai mokslai paneigia perskyrą tarp struktūros išlaikymo veiksmo ir struktūros transformacijos veiksmo. Visi veiksmai, kurie atsiranda socialiniame gyvenime priklauso nuo institucinių susitarimų ir įsivaizduojamų galimybių, kurios priimamos už gryną pinigą.⁸⁹ Bet koks būdas transformuoti suponuoja trikdį formatyviems kontekstams. Kitas požiūris į socialinę realybę gali būti suprantamas iš evoliucionistinių ar funkcionalistinių socialinių teorijų, XIX arba XX a. Šis požiūris į socialinę realybę teigia, kad yra nusistovėję instituciniai ir įsivaizduojami kontekstais, kurie aprašo santykius įstikininimus šiuose kontekstuose. Tačiau, šiuos kontekstus šie požiūriai mato kaip neskaidomas visumas, kurios suponuoja tam tikrus socialinės evoliucijos etapus, kurie yra valdomi aukštesnių dėsnų.⁹⁰ Tačiau asmens santykiai vienu su kitais negali būti suprantami kaip dėsnis ar tik dėl

⁸³ Ten pat, p. 217.

⁸⁴ Ten pat, p. 221.

⁸⁵ Ten pat.

⁸⁶ Ten pat.

⁸⁷ Ten pat, p. 219.

⁸⁸ Ten pat, p. 338.

⁸⁹ Ten pat.

⁹⁰ Ten pat.

įsivaizduojamų susitarimų. Jeigu šis socialinis požiūris mato socialinio gyvenimo kismą per nematomo dėsno prizmę, tuomet galima pamatyti kismą ir kaip intencionalų. Tokiu atveju, galima socialinės realybės kismą aiškinti per revoliucinę reformą.⁹¹ Tačiau, autorius priešinas tokiai reformai, nes revoliucija suponuoja kitas struktūras, kurios vis viena įkalina asmenį, nes siekis kito yra perkeliamas į universalaus intereso sampratą pavyzdžiui gamybos jėgas, kuomet asmuo tampa priemone ar ideologiją tokią kaip individualizmas, kuris negali paaiškinti kas asmenis jungia kartu.

Liberalizmas ir socializmas yra emancipacinės doktrinos, kurios tiki individualaus asmens ar kolektyvo įgalinimu (angl. *Empowerment*), silpninant hierarchijas ir socialines divizijas, kurios daro įtaka praktiniams ar emociniams asmenų santykiams. Tačiau, vienintelis įgalinimas asmens, kuriuos dalijasi abi doktrinos yra gamybinės galimybės. Pasiūlomas yra kitas asmens įgalinimo būdas, tai yra sudarymas sąlygų socialiniams santykiams, kuriuose asmenys galėtų gauti pripažinimą per kitą ir kartu nebūti priklausomiems nuo kitų nuomonių. Tokios būtų organinės grupės. Toks įgalinimas reikalauja, kad socialinis ir mentalinis kontekstai būtų pralaidūs galimai revizijai kasdienių veiklų. Pirmoji vizija įgalinimo yra suvaržyta esamų institucijų. Organinių grupių doktrina, turėtų savo valdymo būdą, praplečia įgalinimo idealą ir nėra suvaržyta esamų institucijų.⁹²

2.2 Natūralizmas, netikra būtinybė

Kadangi asmuo neturi determinuotos vietos gamtoje, jis turi pats ją pasidaryti. Tačiau, į gamtą nenorima žiūrėti kaip į priemonę savo tikslams patenkinti. Asmuo nori matyti gamtą taip lyg joje priklausytų tai reiškia, kad tikslas yra pasiekti natūralią harmoniją.⁹³ Žmogaus prigimtyje yra išsisknijęs noras pakeisti pasaulį ir jį pritaikyti, pagal savo poreikius ir toks asmens bruožas vadinamas praktinius asmens charakteriu. Jeigu sutarimas su prigimtimi vertinamas objektyviai iš tos perspektyvos kokią ji įtaką turi pasauliui, tai yra kai darbo objektas išsilaiko šiame pasaulyje - tai yra objektyvus asmens bruožas.⁹⁴

Kai į gamtą žiūrima kaip į priešingą valiai, natūrali harmonija reiškia perkurti prigimtį valingu veiksmu. Jeigu virš prigimties išskylama tačiau, kartu joje esama prigimtis yra humanizuojama, o asmuo natūralizuojamas.⁹⁵ Tačiau, asmenį natūralizuojant jis natūraliai tampa priklausomas nuo esamo socialinio konteksto. Pavyzdžiui socialistinėje valstybėje kovojama su individualizmu ir

⁹¹ Ten pat, p. 339.

⁹² Ten pat, p. 340.

⁹³ Ten pat, p. 22.

⁹⁴ Ten pat, p. 203.

⁹⁵ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 205.

instrumentalizmu.⁹⁶ Vyraujant instrumentiniam racionalumui ir visi socialiniai santykiai pateisinami kaip priemonės tam tikriems tikslams pasiekti.⁹⁷ Tačiau, socializmo atveju klasė buvo subordinuota rolei ir biurokratinei institucijai, todėl suklestėjo personalinė ir meritokratinė priklausomybė dėl trūkumo vidinių demokratijos procesų⁹⁸ Galima daryti išvada, kad socializmas galiausiai tampa represyvus.

Marksistinis supratimas turi būtinybiškumu paremtas idėjas apie visuomenę per gamybos jėgas.⁹⁹ Autorius teigia, kad asmens emocijos tai yra proto ir troškimo moralė gali būti nusakoma per nuolatinį asmenų kito siekį (angl. *Longing*) ir susipriešinimą (Angl. *Jeopardy*).¹⁰⁰ Tokia emocijų skalė, autorius įvardija kaip priešnuodį būtinybei (angl. *Necessity*).¹⁰¹

Netikra būtinybė reikštų suprasti esamą visuomenę, kuri yra būtina. Visi susitarimai visuomenėje yra užšalusi politiką (angl. *Frozen politics*), nes konfliktuoja su praktiniu ir vizionierišku visuomenės supratimu.¹⁰² Struktūros yra artifaktai, o ne natūralūs fenomenai – socialinė Karlo Markso teorija tai reprezentuoja.¹⁰³ Galbūt tuomet natūraliu fenomenu galima pavadinti organinę grupę, nes jos nors ir yra žmonių kūrinys, suponuoja vizionierišką programą ir priešinasi užšalusiai politikai. Galiausiai tokia revoliucinga mintis apie netikrą būtinybę socialinėje teorijoje yra lydima iliuzijomis.

Pirmoji iliuzija – tai idėja, kad istorija turi baigtinių struktūrų skaičių tai yra feodalizmas, kapitalizmas, socializmas ir daugiau jų negalima įsivaizduoti.¹⁰⁴ Antroji iliuzija – šios institucijos turi būti keičiamos vis kita institucija revoliucijos būdu arba humanizuojant esamą, suponuojant, kad pokyčio visai negali būti. Ši iliuzija nepastebi, kad kismas gali būti struktūrinis, fragmentinis ir eksperimentinis.¹⁰⁵ Trečioji iliuzija, suponuoja, kad struktūras lemia dėsniai, kurie nepalieka vietos programatinei alternatyvų vaizduotei.¹⁰⁶ Dėl šio dėsnio pasiūlymai gali būti laikomi kaip utopiniai ar trivialūs. Todėl, priimama yra tokia mintis, kuri artima politiniam realizmu, kuri dėmesio tiek verta kiek artima kam nors, kas jau egzistuoja.¹⁰⁷ Pagrindinė problema yra struktūrinės vaizduotės ir taip

⁹⁶ Ten pat, p. 189.

⁹⁷ Ten pat, p. 152.

⁹⁸ Ten pat, p. 189.

⁹⁹ Ten pat, p. 265.

¹⁰⁰ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, 95.

¹⁰¹ Ten pat.

¹⁰² „Roberto Unger: Free Classical Social Theory from Illusions of False Necessity”, Youtube vaizdo įrašas 1:30-1:40, paskelbta „Big Think”, <https://www.youtube.com/watch?v=yYOOwNRFTcY>

¹⁰³ Ten pat, 1:00 – 1:30

¹⁰⁴ Ten pat, 2:10-2:19.

¹⁰⁵ Ten pat, 4:10-4:20

¹⁰⁶ Ten pat, 4:50-4:50.

¹⁰⁷ „Roberto Unger: Free Classical Social Theory from Illusions of False Necessity”, Youtube vaizdo įrašas, 3:00 – 4:00, paskelbta „Big Think”, <https://www.youtube.com/watch?v=yYOOwNRFTcY>

kaip galime įsteigti struktūrines alternatyvas. Siekiant suprasti esamą vaizduotę reiškia įsteigti transformatyvią vaizduotę.

Kitas bruožas yra racionalizuojančios tendencijos, kurios pasireiškia ekonomikoje ir kurios savo būtybę grindžia savo autoritetą ir būtinumą. Humanizuojančios tendencijos grindžia savo būtinybę teikiant kompensaciniam persikirstymui mokesčiais. Progresyvistų projektas yra nukreiptas į humanizuojančias tendencijas. Tačiau, to nepakanka, kad asmenys būtų lygus ir laisvi arba kad būtų sumažintas dominavimas. Tokiu atveju atsisakoma visuomenės kritikos ar transformacijos. Tokios struktūros, humanizavimas, racionalizavimas neturi transformatyvios vaizduotės galimybių. Reikia peržengti netinkamą sąsają tarp praktinio ir vizionieriško projekto. Suprasti, fenomeną reiškia suprasti kuo jis galėtų tapti.¹⁰⁸

Autorius teigia, kad toks projektas turi būti įgyvendinamas ne genialių, vizionieriškų ar pranašišku asmenų, o parastų asmenų, kurie jaučia gyvenimo prasmę.¹⁰⁹ Viltis yra pasekmė veiksmo, todėl tie kurie yra praradę viltį turi veikti, tam, kad galėtų viltis. Projektas turi būti įgyvendintas mažomis praktikomis ar disciplinomis, mažomis iniciatyvomis ir įsitikinimu gyvenimo vertingumu.

Natūralizuota visuomenė reiškia nusistovėjusius susitarimus, kurie buvo atrasti evoliucijos būdu bei surasta rezultatas, kuris geriausias veikia visuomenėje per ilgalaikes problemų sprendimo ir interesų derinimo praktikas. Tai padėjo atrasti natūralumo, būtinumo ir autoritetingumo visuomenės egzistencijos būdus.¹¹⁰

Antinatūralistinėje visuomenėje „viskas yra politika“ (angl. *Everything is politics*) – tokioje visuomenėje politika gali sukurti naują socialinio gyvenimo formą, kurios politinis tikslas būtų asmuo. Emocijos padeda paneigti esamos tikrovės būtinybę.¹¹¹ Turėti objektyvaus idealo vizija natūralistinėje visuomenėje, tai sugebėti kvescionuoti individualių asmenų norus ir interesus. Tai nereiškia, kad visai nebebus hierarchijos ar susiskaldymo, bet to bus mažiau.¹¹²

Radikali natūralistinė perspektyva suponuoja, kad yra hierarchijos ir susiskaldymas patenkina kolektyvo individualių narių poreikius.¹¹³ Natūralistinė prielaida yra paneigiama vizionieriška socialine reforma. Kai yra atsisakoma hierarchijų ar susiskaldymo vietoje kitos visuomenės formos,

¹⁰⁸ Ten pat, 3:00 – 4:00

¹⁰⁹ Ten pat, 8:00-8:20.

¹¹⁰ Richard Rorty, Unger, Castoriadis, and The Romance of a National future, p. 38.
<https://www.robertounger.com/_files/ugd/5e60f9_69cbe12b186248d7aca1ec917d6fd480.pdf>

¹¹¹ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, p. 105

¹¹² Roberto Mangabeira Unger, *Social Theory and it's Task*, Press Syndicate of the University of Cambridge, 1987, p. 44. https://www.robertounger.com/_files/ugd/5e60f9_ad621bab4399405ea0ad16f01b5151c9.pdf

¹¹³ Ten pat, p. 44.

kurioje manifestuotūsi asmens geba transcenduoti kontekstus.¹¹⁴ Antinatūralistinė visuomenė būtų tokia kuri sujungia bendruomenę ir objektyvumą su įsivaizduojamu idealu ir transformacija.¹¹⁵

Modernizmas ir impersonalizmas asmenį mato kaip Jis linkęs kaip bekūnį individą, o ne kaip asmenį, kurį apibrėžia narystė tam tikrose bendruomenėse. Asmenys turi nuolat stengtis save-reflektuoti ir praktiškai bendradarbiauti ir emociškai eksperimentuoti, tuomet peržengs konfliktingą prigimtį ir atras save.¹¹⁶ Tuomet, bus peržengta natūralistinė tezė ir atrastas solidarumo jausmas.¹¹⁷ Įgalintos psichologijos visuomenės atramos taškas yra natūralistinė visuomenė su hierarhijomis ir socialinių susiskaldymu, kuris pajuda link solidaristinės visuomenės supratimo, kuri gali būti įgyvendinama organinėse grupėse.¹¹⁸

Autorius kritikuoja institucinį ir struktūrinį fetišizmą, kuris neigia, kad galima yra institucinė revizija.¹¹⁹ Struktūrinis fetišizmas yra skeptiškas modernistinis reliatyvizmas arba nihilizmas kuris suteikia universalius standartus vertybėms arba viską dekonstruoja. Struktūrinis fetišizmas teigia, kad viskas yra kontekstualu ir socialinė tvarka turi būti priimama besąlygiškai su jos taisyklėmis, tačiau neinicijuoja jokios pokyčio galimybes. Autorius siūlo pokyti per praktines eksperimentines patirtis.¹²⁰

Aistros sąvoką nusako interpersonalūs santykius, kuriose asmenys nesusiduria vienas su kitu ne kaip su priemonėmis tikslams pasiekti, nes tokiuose instrumentiniuose santykiuose asmuo redukuojamas iki objekto, kaip pagalbininko arba kliūtis.¹²¹ Tokios emocijos veikia akis į akį (angl. *Face to face*) santykiyje.¹²² Ne instrumentiniai santykiai turi didesnę prioritetą atsirasti konkrečių asmenų santykiuose nei ne instrumentiniai santykiai grupėse ar ne instrumentinis pasišventimas impersonaliems idealams.¹²³ Tokiems neinstrumentiniams santykiams atsirasti galėtų padėti visuomenės reformą, kurioje būtų organinės grupės ir kuriose asmenys vienas su kitu susidurtų akis į akį.

Dabartinę politiką autorius supranta kaip netikrą būtinybę ir visus susitarimus kaip užšalusius politikoje. Natūralistinė perspektyva suponuoja, kad asmenų santykius lemia dėsniai, kurie galiausiai užtikrino tokią politiką, kuri pirmumą skiria asmeniui, o ne bendruomenei, kadangi jo prielaida yra asmenų susipriešinimas. Antinatūralistinėje visuomenėje politika sukuria naują socialinio gyvenimo

¹¹⁴ Ten pat, p. 45.

¹¹⁵ Ten pat, p. 47.

¹¹⁶ Ten pat, p. 68.

¹¹⁷ Ten pat, p. 69.

¹¹⁸ Ten pat, p. 76.

¹¹⁹ Roberto Mangabeira Unger, „Politics: The Central Text“, London New York, 1997. p. viii <https://www.robertounger.com/files/ugd/5e60f9_802a5cfa4edd4cf0b8fb17ca93711018.pdf>

¹²⁰ Roberto Mangabeira Unger, „Politics: The Central Text“, London New York, 1997. p. viii <https://www.robertounger.com/files/ugd/5e60f9_802a5cfa4edd4cf0b8fb17ca93711018.pdf>

¹²¹ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, p. 106.

¹²² Ten pat, p. 107.

¹²³ Ten pat, p. 107.

formą, tai yra organines grupes, kurios politinis tikslas būtų asmuo. Taip būtų todėl, kad būtų remiamasi ne tik asmenų susipriešinimo vienas su kitu prielaida, bet ir ilgesio kito. Taip yra todėl, kad asmenys turi vaizduotės gebą įsivaizduoti kitą jo skirtingume. Tačiau tam asmenys turėtų susitikti akis į akį. Netikra būtinybe vadinamos tokios sutrūktūros, kurios asmenį paverčia priemone tam tikriems interesams užtikrinti pavyzdžiui ekonominiam hipotetiniam tikslui pelnui maksimizuoti, socialistiniams gamybos jėgų tikslo užtikrinimui arba individualistiniam – asmens autonomiškumo išsaugojimui, kuri nepaaiškina kas asmenis gali jungti drauge.

Pažeidžiamumas suponuoja, asmens pasidavimą kitų galioms ir nuomonėms, tačiau kartu atradimą, kad asmuo gali egzistuoti unikaliai ir saugiai.¹²⁴ Būtų pažeidžiamas ir kartu egzistuoti saugiai galėtų padėti organinės grupės. Pasipriešinimas (angl. *Jeopardy*) yra sąlygą įžvalgai ir emancipacijai santykyje su savimi ir kitais.¹²⁵ Arba kitaip, pasipriešinimas esamoms struktūroms. Tai nereiškia išsilaisvinimo iš materialinio komforto, o reiškia praktinę išmintį, tai tampa įmanoma kuomet minimalus komforto reikalavimai yra užtikrinti.¹²⁶

2.3 Asmens sugrąžinimas į politiką

Visas asmens aistrų patyrimas gali būti sudedamas iš troškimo moralės (norėjimo kažko iš kito) ir pažinimo (laikyti kitą kažkuo).¹²⁷ Jeigu galima įsivaizduoti kitokią visuomenės struktūrą, tai reiškia, kad galima įsivaizduoti kitokią visuomenę, kurioje asmenys turėtų tokius santykius vienas su kitu, kuriuos apibūdina veikale „*Passion: An Essay on Personality*“. Autorius pasirenka aistros sąvoką nusakydamas asmenų santykius vienų su kitais. Net jeigu ir būtų galima visuomenės reformą, asmens santykiai partikuliarium lygmeniu yra defektyvūs. Asmeniui siekiant gauti pripažinimą savo tapatumui gali kilti iššūkių. Autoriaus argumentas yra toks, kad asmenys trokšta būti priimti vienas kito, ir laisvesni save išrasti (angl. *Freer to reinvent ourselves*).¹²⁸ Asmenys gali elgtis vieni su kitais taip lyg institucijos nedarytų jiems įtakos tai yra elgtis ir veikti už partikuliarium diskursų ir gyvenimo formų bei išrasti tokius kontekstus, kurie juos įgalintų (angl. *Empower*).¹²⁹ Tokius asmenų santykius aprašo savo veikale autorius, kuriame kviescionuojama ar asmens tapatumas gali būti atrastas nepriklausomai nuo kultūrinių prisirišimų, ar biologinių suvaržymų. Normatyviniam asmens tapatumui atsirasti riboja emocinis spektras, kuris nusako, kad asmenys patiria kito siekį ir kartu yra susipriešinęs su

¹²⁴ R. M. Unger, *Passion: An Essay on Personality*, p. 108.

¹²⁵ Ten pat, p. 109.

¹²⁶ Ten pat, p. 110.

¹²⁷ Ten pat, p. 287

¹²⁸ Ten pat, p. vii.

¹²⁹ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, viii.

kitu.¹³⁰ Taip pat, santykius vienu su kitais riboja tai, kad asmenys yra reprezentuojami impersonalizmo principo: preskriptyvių taisykių, rolės principo.

Visuomenės transformaciją į organines grupes, kurias aprašo veikale „Knowledge and Politics“, galima susieti su tuo kokie emociniai asmenų santykiai būtų tokiose grupėse remiantis jų aprašymu veikale „Passion: An Essay on Personality“ Kadangi asmenys turi protą ir valią ir vaizduotę jie gali sukontroliuoti tai ko gali norėti iš kitų ir taip sukontroliuoti požiūrį į kitą asmenį.¹³¹ Aistros šiuo atveju supunuoja, ko asmuo siekia, o protas laiduoja koku kitas asmuo bus laikomas, ar bus laikomas priemone troškimams patenkinti ar tikslu. Tik tinkama visuomenės reforma gali pakeisti požiūrį į asmenį.

Taigi, visų prima svarbu aptarti solidarumo problemą, tai yra vienu asmenų santykius su kitais. Keliamas klausimas ar asmuo bus pakankamai patikimas, atlikti vieną ar kitą vaidmenį tam tikrame socialiniame kontekste arba ar asmens charakteris bus tinkamas.¹³² Tai reiškia, kad asmens egzistencija priklauso ir nuo kitų, todėl gaudamas pripažinimą dėl tinkamo charakterio asmuo gauna pripažinimą.¹³³ Besivystant charakteriui priklausant nuo aplinkybių asmuo tuo geriau prisitaiko prie socialinio konteksto, yra mažiau apatiškas socialiniam patyrimui.¹³⁴ Tačiau, charakterį reikia išlaisvinti, kad asmens pripažinimas nebūtų redukuojamas iki pozicijos viešoje mainų sistemoje, nes asmens siekis pripažinimo peržengia viešąją mainų sistemą. Asmuo turi gauti pripažinimą ne tik rolėje, o ir kaip unikalaus asmens. Radikali laisvė yra laisvė būti unikaliam asmeniui tokiam pasaulyje koks jis yra.¹³⁵ Tai reiškia, kad asmuo yra priklausomas nuo kitų nuomonių, bet kartu gali egzistuoti unikaliam.

Išlaisvinti pripažinimo siekį nuo redukcijos poreikį suponuoja kitos emocijos – asmuo prisitaikęs prie esamos visuomenės asmuo jaučia susvetimėjimą, nusivylimą, negali eksperimentuoti.¹³⁶ Asmenų santykiai gali tapti užšalę. Esama visuomenės struktūra gali neleisti atskleisti kognityvinių ir emocinių asmenų prisirišimo vienas prie kito.¹³⁷ Tačiau, siekis išsilaisvinti iš charakterio tai yra pripažinimo redukavimo iki viešos mainų sistemos neapsaugo nuo depersonalizacijos.¹³⁸ Asmuo gali suprasti save kaip tapatumą, kuris nėra nusakomas per charakterio geba prisitaikyti,¹³⁹ o per gebą būti laisvesniam nuo saugumo poreikio ir galimybės eksperimentuoti,

¹³⁰ Ten pat, p. 4.

¹³¹ Ten pat, p. 105

¹³² Ten pat, p. 164.

¹³³ Ten pat, p. 164,165.

¹³⁴ Ten pat, p. 165.

¹³⁵ Ten pat, p. 108.

¹³⁶ Ten pat, p. 184.

¹³⁷ Ten pat, p. 55.

¹³⁸ Ten pat, p. 100.

¹³⁹ Ten pat, p. 109.

kolaboruotis.¹⁴⁰ Jeigu asmens charakteris bus užšaldytas ir asmuo pajaus rutiną jis patirs nuobodulio emociją (angl. *Boredom*), kuris reiškia neišnaudotas galimybes ir beprasmybę, kuri suponuoja, kad nėra nieko verto ko galima būtų siekti, dėl ko reikėtų išvengti saugumo ir rutinos.¹⁴¹ Aistros emocija suponuoja, kaip asmuo susitaiko su tuo, kad kitas asmuo yra kitoks (angl. *Otherness*) ir kaip pats asmuo gali save patvirtinti (angl. *Self-assertion*).¹⁴²

Kitas emocijų spektras į kurį autorius atkreipia dėmesį yra tuštybė, kuri reiškiasi kartu su neapykanta, tačiau yra lengvesnė forma nei nusivylimas.¹⁴³ Kuo labiau žmogus tampa kitų požiūrio įkaitu, tuo labiau jį užvaldo savo paties tapatybės ir vertės savivalės suvokimas, pagrįstas besikeičiančiomis ir įprastinėmis savo bičiulių išankstinėmis nuostatomis. Tokiu atveju, asmens pripažinimo siekis įgauna radikalumo bruožų, kurio pasekmė gali būti tapatumo praradimas. Tokiu atveju, tikslas nebėra asmuo, o pats pripažinimas kaip toks, pateisinantį asmens tapatumo praradimą. Kitaip sakant asmuo susiliejamasis su keliamais lūkesčiais. Tuštybės rezultatas yra vilties praradimas siekiant išsilaisvinti nuo priklausomybės nuo kitų. Asmens tuštybė reikštų pasiduoti kitų suvokimui apie save ir nieko dėl to nedaryti.

Iš kitos pusės, tuštybė yra neapykantos versija, nes asmuo gali projektuoti kitą asmenį pagal save ir atmesti kito nepriklausomą tapatumą, pritarimo sąskaita. Tokiu atveju, kitas asmuo yra redukuojamas iki įtikinėtojo vaidmens ar tam tikros rolės ir yra paneigiamas asmens unikalumas.¹⁴⁴ Tokiu atveju, asmuo yra tiek tikras kiek jam pavyksta įtikinti savo tiesą.¹⁴⁵ Todėl, organinėse grupėse esanti tikslų demokratija gali išgyventi tuštybės problemą, kuomet asmenį būtų redukuojami iki įtikinėtojo vaidmens. Tuštybė suponuoja, kad asmeniui rūpi ką apie jį galvoja kiti.¹⁴⁶ Tokiu atveju, asmeninės tiesos, prasmės ir pačios tiesos paieškos redukuojamas į paklusnumą esamai kultūrai reikalui. Žmogaus veiksmas yra suvaržytas nusistovėjusios rutinos, kuri vienu metu yra prielaida apie tai, kaip žmonės turėtų elgtis.¹⁴⁷

Emocijų skalėje tarp meilės ir neapykantos galima pastebėti pasitikėjimo ir nepasitikėjimo emociją. Pasitikėjimas gali būti išreiškiamas per lojalumą bendruomenėje. Narystė bendruomenėje yra pati savitikslių (angl. *End in itself*), ji nėra lemiamą naudą principu. Bendruomenės narystė negali būti pamatuojama nauda, nei meilės aktu nepažįstamiems, nei įgyjamu tapatumu įvairiais interesais ar vertybėmis.¹⁴⁸ Pasitikėjimas nėra matuojamas instrumentiškai, kadangi nėra nukreiptas

¹⁴⁰ Ten pat, p. 111.

¹⁴¹ Ten pat, p. 112.

¹⁴² Ten pat, p. 124.

¹⁴³ Ten pat, p. 196.

¹⁴⁴ Ten pat, p. 196.

¹⁴⁵ Ten pat, p. 196.

¹⁴⁶ Ten pat, p. 200.

¹⁴⁷ Ten pat, p. 199.

¹⁴⁸ Ten pat, p. 126.

į joki tikslą, o į procesą, kuris reikalauja besitęsiančio bendradarbiavimo.¹⁴⁹ Kiekvienas narys bendruomenėje žino, ką kitas veikia, jei kitas sugriauna pasitikėjimą, tuomet požiūris į tą asmenį gali pakisti, tačiau jo veiksmai gali būti traktuotini kaip nesusipratimas arba silpnybė. Tačiau, nėra pereinama prie išvados, kad asmuo yra savanaudiškas.¹⁵⁰ Galima numanyti, kad pasitikėjimo emocija vadovautūsi ir organinės grupės. Pasitikėjimo emocija suponuoja, kad pirmumas skiriamas bendruomenei, o ne asmeniniams interesams.

Pasitikėjimu galima naudotis galios santykiams pateisinti vardan kolektyvinių interesų. Todėl, galios santykiai turi būti paremti abipusiškumo principu, tai reiškia, kad vienoje srityje vienas dominuoja kitoje kitas asmuo. Kiekvienas politinis judėjimas susiduria su problema, arba asmuo paaukvoja savo interesus kolektyvo labui, arba kitų interesus vardan savo.¹⁵¹ Kai asmens interesas tampa svarbiausia, tuomet atsiranda nepasitikėjimas. Nepasitikėjimas gali indikuoti, kad elgiamasi neteisingai. Jeigu yra hierarchijos tuomet asmenys negali elgtis vieni su kitais kaip su bendruomenės nariais.¹⁵² Nepasitikėjimas esamomis institucijomis gali iš jų perspektyvos atrodyti kaip savanaudiškumas ar apšvieta. Nepasitikėjimas gali vesti prie bendruomenės idealo perkūrimo. Nepasitikėjimas taip pat gali laiduoti ir politinę transformaciją, kai jis apima daugumą.

Pasitikėjimas yra paradoksalus, nes kuo daugiau taisyklių tuo labiau pasitikima. Tačiau kuo aiškesnės taisyklės stengiamasi nustatyti, kad išvengta būtų interpretacinių abejonių, tuo didesnė rizika, kad jos užšaldys bendruomeninio gyvenimo spontaniškumą. Taisyklės gali mažinti pareigos jausmą.¹⁵³ Konkrečių taisyklių nebuvimas ir nepasitikėjimas, protestavimas prieš bendruomenės tvarką, kaip tik suponuoja bendruomeninį solidarumą. Nei viena bendruomenė negali pilnutinai reprezentuoti idealo, todėl nepasitikėjimas, skeptiškumas gali vesti bendruomenę į priekį kaip ir pasitikėjimas. Jeigu nepasitikėjimas nėra nukreiptas į idealo paiešką, jis gali pereiti į nihilizmą arba savanaudišką atsisakymą būti pažeidžiamam.¹⁵⁴ Galima numatyti, kad nepasitikėjimo emocija, suponuotų organines grupes siekti idealo, o pasitikėjimas arba nepasitikėjimas būtų indikatorius, kad organinės grupės yra patikimos arba turėtų transformuotis.

Autorius kalba apie tokias emocijas, kurios keičia patį asmenį jam esant santykyje su kitu bendruomenėje. Pavyzdžiui, turtas ar prabanga (angl. *Luxury*) neturi jokios reikšmės santykiams, kadangi jis gali sumažinti asmenų susidūrimą vienu su kitais, todėl esant perteklinei prabangai ar turtams, nebėra reikalinga asociacija, nes asmuo jaučiasi užpildytas ne kitu asmeniu, o materialine

¹⁴⁹ Ten pat, p. 127.

¹⁵⁰ Ten pat, p. 128.

¹⁵¹ Ten pat, p. 129.

¹⁵² Ten pat, p. 132.

¹⁵³ Ten pat, p. 133.

¹⁵⁴ Ten pat, p. 134.

padėtimi, komfortu.¹⁵⁵ Kitą vertus, prabanga gali būti tam tikra žmonių išraiška, kuri kaip tik gali sustiprinti vienu asmenų santykius su kitais.¹⁵⁶ Bet kuriuo atveju jei prabangos ar tam tikros materialinės padėties tikslas yra įžengimas į santykį su kitu, tuomet tikslu tampa asmuo, o ne materialinis pasitenkinimas. Kitą vertus, asmenys gali būti paverčiami priemone siekti komforto ar turto. Todėl, autorius kviečia į prabangą (angl. *Luxury*) pažvelgti iš dviejų perspektyvų, kuri suponuoja asmens kaip tikslo sampratą ir asmens kaip priemonės.

Geidulingumo emocija (angl. *Lust*) yra varomoji jėga istorijoje, kuomet pasiekė tokią ribą, kuri privedė prie revoliucijos.¹⁵⁷ Geidulingumo emocija pasireiškė ir per moterų emancipacijos idėją, kuri reiškėsi privačiame lygmenyje. Ši emocija padėjo moterims patvirtinti viena kitos svarbą visuomenėje, nes geidulingumas buvo būdas priešintis tam tikrai socialinei formai. Asmenys tokios emocijos vedini kitą gali matyti kaip kompulsiniais visuomenės produktus, (angl. *Compulsive products*).¹⁵⁸ Ši emocija nukreipta į trokštamą galimybę į tam tikrų įnorių patenkinimą. Ji gali suburti asmenis bendram tikslui pasiekti, gauti priemonę ar pripažinimą iš kito asmens. Kartu ši emocija indikuoja, kad asmuo nėra įsivaizduojamas kito asmens kaip unikalus.¹⁵⁹ Tokia emocija suponuoja, kad yra kitas individualus asmuo, kuris gali būti kliūtis arba troškimo objektas. Šiuo atveju tokia emocija asmenį redukuoja iki troškimo objekto. Tokia emocija indikuoja, nepasitenkinimą, kad nėra pakankamai pripažinimo.

Kadangi, geismo sujaudintas žmogus elgiasi kaip aistringas *ego*, kuris leidžia *ego* suvaidinti svarbų vaidmenį biologinėje dramoje ir peržengia socialinius įsipareigojimus.¹⁶⁰ Ši emocija leidžia asmeniui atsitraukti nuo socialinių vaidmenų ir kvescionuoti jų statusą ir autoritetą.¹⁶¹ Geidulingumas kaip ir neviltis yra proto-socialinės emocijos, kurios suponuoja, kad asmuo veikia visuomenėje taip lyg jai nepriklausytų, kad asmuo nėra tik socialinių institucijų ir normų produktai.¹⁶² Proto-socialinės reiškia, kad asmenys tokias emocijas išgyvena siekdami fizinio poreikio išgyventi.

Tokia emocija galiausiai suteikia galimybę asmenį sugražinti į politiką. Pripažįstant kitą yra išvengdama mazochistinio momento – savęs paneigimo, paneigiant kitą.¹⁶³ Tačiau, geidulingumo emocija neleidžia asmenų pamatyti kaip asmenis, nes asmenys susikoncentravę būna į troškimą, tuomet yra paneigiama geba kitą įsivaizduoti kaip kitokį, kuriuo remiasi socialinis gyvenimas.¹⁶⁴

¹⁵⁵ Ten pat, p. 139.

¹⁵⁶ Ten pat, p. 140.

¹⁵⁷ Ten pat, p. 178.

¹⁵⁸ Ten pat, p. 179.

¹⁵⁹ Ten pat, p. 179.

¹⁶⁰ Ten pat, p. 179.

¹⁶¹ Ten pat, p. 175.

¹⁶² Ten pat, p. 176.

¹⁶³ Ten pat, p. 180.

¹⁶⁴ Ten pat, p. 38.

Tokia emocija nebūtinai turi biologinę konotaciją, nes ja gali vadovauti ir marginalizuotos grupės siekiančios savo interesus.

Geidulingumo emocija suponuoja, kad kitas asmuo matomas per jų pačių sukurtą vaizdinį, per biologinę prizmę. Ši emocija išprovokuoja kovą dėl galios, todėl yra paneigiamas kito kitoniškumas (angl. *Otherness*).¹⁶⁵ Paneigiamas kito skirtingumas ir to iš kurio reikalaujama pripažinimo ir to, kuris siekia, nes yra nepripažintas. Bet kokios transformacijos politikoje, neturi kilti per kovą dėl galios, nes taip yra panaikinamas kito tapatumas. Todėl, pokytis politikoje turi skatinti didesnę bendruomeniškumą ir dominavimo mažėjimą.¹⁶⁶ Taip būtų išvengiama kova dėl galios ir kartu kito kitoniškumo paneigimas t.y. sadistinio elemento.¹⁶⁷ Galiausiai, geidulingumo emocija netransformuota į meilę, paneigia galimybę įsivaizduoti kito kitoniškumą.¹⁶⁸ Susidaro įspūdis, kad tokia emocija padeda asmenims gauti pripažinimą, tačiau, ji yra netinkama, nes pripažinimą galima gauti ir kitokiais būdais. Tačiau, ši emocija indikuoja ką reiškia nebūti sugrąžintam į politiką. Intensyvi geidulingumo emocija gali išprovokuoti kolektyvinius konfliktus ir fizinę jėgą. Tačiau, ne tokia radikali, ši emocija gali padėti pamatyti kitą asmenį ne tik, tai kad jis kitas, bet kartu ir priimti kaip unikalų asmenį.¹⁶⁹ Kai bus pamatoma, kad kitas yra individualus, galima bus įsivaizduoti ryšius, kurie moderuotą galimybę gauti patvirtinimą, tuomet gali sumažėti kontrastas tarp meilės ir geidulingumo.¹⁷⁰ Todėl, visuomet turi išlikti viltis būti priimtam ir kartu dalintis esama socialinio gyvenimo forma.

Geidulingumas turėtų būti transformuojamas į meilę, kuri leidžia kitą pamatyti kaip asmenį jo paties individualume ar subjektyvume tai reiškia matyti kiekvieną mentalinę sąvybę būtent kaip to asmens subjektyvią charakteristiką, kuri jį reprezentuoja.¹⁷¹ Meilė, kuri nebūtinai pereina į šeimos sąjungą, ji gali būti neseksualinė tai yra draugystė, geranoriškumas, simpatija ar pasišventimas, kurios turi moralinį pajėgumą asmens emocijų spektre.¹⁷² Meilė reiškia linkėti kitam laisvės, kuri reiškia, kitam asmeniui suteikti savasties pojūtį nesitikint nieko atgal.¹⁷³ Tokia meilė varijuoja tarp geranoriškumo ir negalėjimo asmeniui patvirtinti savasties arba tarp naudos siekio ir pasiaukojimo. Seksualinė meilė taip pat turi pereiti didelius išbandymus tai yra poreikį tai yra pavydo jausmą, kuris gali būti transformuotas į švelnumą (angl. *Gentleness*).¹⁷⁴ Meilė įgalina vaizduotę ir valią

¹⁶⁵ Ten pat, p. 180.

¹⁶⁶ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 239.

¹⁶⁷ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, p. 180.

¹⁶⁸ Ten pat, p. 141

¹⁶⁹ Ten pat, p. 179

¹⁷⁰ Ten pat, p. 181.

¹⁷¹ Ten pat, p. 222.

¹⁷² Ten pat, p. 234.

¹⁷³ Ten pat, p. 228.

¹⁷⁴ Ten pat, p. 228.

įsivaizduojant kitą, kitame pastebėti, tai kad jis yra kitoks.¹⁷⁵ Tačiau, kito kitoniškumo pastebėjimas taip pat gali būti korumpuotas, kai pernelyg susitelkiama į sąvybes: kūną, patirtį ar situaciją, tai yra objektus, ką nors primenančius, turinčius subjektyvią reikšmę, kurie gali redukuoti kito asmens originalumą iki sąvybių.¹⁷⁶ Todėl, asmuo siekdamas pripažinimo išgyvena tam tikrą emocijų spektrą, kuris gali korumpuoti pripažinimo siekį.

Asmuo gali patirti proto-socialinę emociją nusivylimą (angl. *Despair*), kuris siejamas su depresija arba liūdesiu. Tokia emocija suponuoja, kad asmuo negali matyti asmenų santykio skalėje tarp poreikio kito asmens ir kito baimės ar susipriešinimo, taip pat gali nebematyti prasmės ir jaučiasi susvetimėjęs.¹⁷⁷ Tokia emocija neleidžia atsistoti virš rutinizuotų santykių ir juos pertvarkyti.¹⁷⁸ Tokia emocija suponuoja, asmens susvetimėjimą su politine tikrove. Nusivylusysis visuomet matys tam tikrą socialinį kontekstą lyg iš šono, ir kai kurias aplinkybės galbūt matys kaip antagonistines savo paties intimiausiems ketinimams ar tikslams.¹⁷⁹ Tokiu atveju, asmuo užsidaro savo intimiausiuose personaliniuose santykiuose ir pasiduoda socialiniams rutinizuotiems santykiams, kuriuose negali išreikšti savęs.¹⁸⁰ Politinė emancipacija ar alternatyvų ieškojimas ar socialinis judėjimas iš rutinizuotų praktikų, primena psichoterapiją nuo nevilties kenčiančio asmens.¹⁸¹ Tai reikštų praktinių pajėgumų įgalinimą, tuomet socialiniai susitarimai turėtų būti plastiški, nes būtų sumažinta perskyra tarp kontekstus išlaikančių rutinų ir transformuojančių. Tai reiškia, kad emancipacija nebūtų nukreipta į išsilaisvinimą iš suvaržymų, o į santykius su kitais paiešką, kurie peržengia suvaržymus, pavyzdžiui tokius kaip klasės. Autorius kuria naują visuomenės ir asmens teoriją,¹⁸² kuri yra normatyvinė ir peržengia kontekstus ir laikosi ant pačios autoriaus sukonstruotos teorijos ir jo paties supratimo kokie santykiai tarp asmenų turėtų būti. Jei nepavyksta asmenims jų santykių nusakyti tarp ilgesio kito ir susipriešinimo vienas su kitu skalėje, kurią kuria autorius, tuomet atsiranda nusivylimas.

Roberto Mangabiera Unger išskiria kitą asmens emociją tai yra pasididžiavimą (angl. *Pride*).¹⁸³ Pavyzdžiui aristokratas savo esybe ir darbais gali išreikšti savo luomo puikumą.¹⁸⁴ Tokiu atveju pasididžiavimas priklauso nuo konteksto šiuo atveju nuo tam tikro luomo. Pasididžiavimas nuveiktais darbais suponuoja pasišventimą jiems ir netgi meilę darbui, todėl jis visada nukreiptas į

¹⁷⁵ Ten pat, p. 231.

¹⁷⁶ Ten pat, p. 232.

¹⁷⁷ Ten pat, p. 184.

¹⁷⁸ Ten pat, p. 184.

¹⁷⁹ Ten pat, p. 186.

¹⁸⁰ Ten pat, p. 187.

¹⁸¹ Ten pat, p. 188.

¹⁸² Ten pat, p. 190.

¹⁸³ Ten pat, p. 200.

¹⁸⁴ Ten pat, p. 202.

sieki pripažinimo.¹⁸⁵ Asmuo reprezentuoja ką nors kilniau už jį patį, tai yra kitas asmenis arba nuveiktus darbus, kas jam suteikia moralinį krūvį ir sugrąžina jį patį kaip veikėją. Asmuo nuolat bando pasaulyje pasijausti kaip namuose: atskleidžiamos tikrosios tapatybės, nustatomos naujos socialinio gyvenimo tvarkos – asmuo sugeba sukurti namus.¹⁸⁶ Organinės grupės bendri tikslai, galėtų būti asmenų pasididžiavimo objektas, kuris grįžta, kaip asmenų pasidžiavimas patiems savimi arba nuveiktais darbais.

Asmenys siekdami kito turi įveikti ne tik kito baimę, bet ir pavydą. Pavydas yra nuoroda yra nuosavybę. Pavydintis asmuo jaučiasi atsiskyręs nuo to kuriam pavydimą, nes jis neturi to, ką turi kitas asmuo, kuriam jaučiamas pavydo jausmas.¹⁸⁷ Pavydima, dažniausiai yra nuosavybės ar tam tikros užimamos rolės visuomenėje, todėl pavydas kito subjekto neleidžia pamatyti asmens, o kaip tam tikrą rolę ar socialinį vaidmenį transcendojanį, tai yra jo paties individualume.¹⁸⁸ Pavydas redukuoja asmenį iki jo nuosavybės ar rolės. Pavydu asmuo paneigia asmenų skirtingumo galimybę, nes jis pavydi to skirtingumo. Pavydo jausmas apnuodija asmenų ir kito egzistencija yra matoma, kaip trikdanti, ir kito individualumas nėra priimamas.¹⁸⁹ Todėl, pavydo jausmas ne tik neleidžia pastebėti asmens kaip kontekstus transcendojančios, tačiau kartu ir kaip tikslo savaime.

Tačiau, pavydus asmuo save objektyvizuodamas gali matyti save bendruomenėje kaip nepavydų ir situacija, kuri kelia pavydą įvertinti subjektyviai tai yra pastebėti patį nelygybės momentą, kuris korumpuoja bendruomenę refleksijos būdu ir bandyti jį pakeisti.¹⁹⁰ Mentalinė sistema (angl. *Psyche*) turi būti plastiška išorės veiksniams, nes ji kiekvieną dieną susiduria su išorės veiksniais tokiais kaip stresu, instinktais ar sąmone. Jei sąmonė nesusitvarko su šiais veiksniais tai gali būti indikatorius depresijai ar nerimui.¹⁹¹

Visuomenėje egzistuojant skirtingumams, žmonės pradeda lyginti savo pranašumus su kitų žmonių pranašumais.¹⁹² Asmuo patirdamas nelygybės jausmą yra įsitikinęs, kad jis yra niekas pasaulyje ir nusipelno būti kažkuo, ir tai formuoja visą jo gyvenimą visuomenėje. Supratimas apie nerealizuotas asociacijos galimybes ir gali išprovokuoti netikėtos revoliucijoms, kurios gali dar labiau eskaluoti nelygybę. Jei materialinės gyvenimo aplinkybės būtų visiškai išlygintos, tuomet būtų pasiekta individuali moralinė laimė – gebėti mylėti ir pasaulį pamatyti kaip namus. Tačiau, jeigu lygybės prielaida yra pavydas ar lyginimasis, tuomet įtvirtinta lygybė nieko negali pasakyti apie

¹⁸⁵ Ten pat, p. 204.

¹⁸⁶ Ten pat, p. 30.

¹⁸⁷ Ten pat, p. 206.

¹⁸⁸ Ten pat, p. 206-208.

¹⁸⁹ Ten pat, p. 212.

¹⁹⁰ Ten pat, p. 220.

¹⁹¹ Ten pat, p. 284.

¹⁹² Ten pat, p. 216.

asmenį kaip moralų. Tačiau, išeitis yra meilė ir solidarumas, kuri leistų bendruomenę pamatyti kaip diversišką. Nelygybės emocija galiausiai padeda įsitraukti į konfliktinę situaciją priartėti prie veiksmo ir vizijos, toms grupėms, kurios patiria neteisybę, tačiau šis veiksmas turi kilti iš meilės, o ne iš neapykantos. Meilė gali išlaisvinti asmenį, taip pat kaip ir pavydintis asmuo atsitraukia ir mato save kaip objektą, neturintį šio jausmo.¹⁹³ Tai reiškia, kad asmuo protu gali kontroliuoti kito požiūrį į save ir kitą ir tokiu atveju neredukuoti kito iki nuosavybės, materialinės naudos ar priemonės. Tačiau, tam turi būti sudaryto sąlygos. Tam gali pasitarnauti organinės grupės, kurios turėtų sudaryti sąlygas lygybei.

Meilės jausmas neišnyks, jeigu išsisklins į partikuliarių socialinį momentą ir klestės esamuose asmenų santykiuose konkrečiame momente. Autorius teigia, kad įsimylėjeliai turintys meilės emocija peržengiančią socialinius kontekstus turi ją įtvirtinti įsipareigojimuose.¹⁹⁴ Galima sakyti, kad meilės aktą visada seka pareigos jausmas. Taip pat ir tikėjimo jausmą visuomet lydi valingas ir racionalus aktas, pavyzdžiui tikėjimas respublikos konstitucija.¹⁹⁵

Emocijos neturi jokio natūralaus socialinio konteksto, nes siekiant joms vystytis, reikia peržengti bet kokius socialinius ir kultūrinius kontekstus.¹⁹⁶ Tai reiškia, kad nėra vieno autoritetingo modelio kaip turi būti organizuota visuomenė. Modernistinė teorija emocijas laiko elementariomis žmogiškojo ryšio galimybėmis, kurios peržengia nusistovėjusių institucijų ir išankstinių nuostatų suvaržymus.¹⁹⁷ Asmens pasiruošimas eksperimentuoti su būdais kaip asmenys gali būti kartu yra pagrindas politinei praktinei, transformatyviai politinei vaizduotei ir asmenų mobilizacijai.¹⁹⁸

Taigi, galima teigti, kad daugelis emocijų tokios kaip nepasitikėjimas, pasitikėjimas, geidulingumas, nusivylimas, pavydas gali būti transformuojamos į pasididžiavimą, tinkamą meilės rūšį ar tikėjimą. Visos emocijos yra reakcijos paaškinančios konkrečius ir partikuliarius nuveiktus darbus ar santykius su kitais. Socialinis kontekstas arba biologiniai impulsai, gali sukelti tokias emocijas kaip neapykanta, tuštybė, pavydas, tuo tarpu meilė tikėjimas ir viltis nuo jų nepriklauso, jie yra kaip stebuklas.¹⁹⁹ Svarbu paminėti, tikėjimas, viltis ir meilė nėra teologinės, o žmonių išgyvenamos aistros, kurios jaučiamos asmenims siekiant gauti pripažinimo.²⁰⁰ Siekis pripažinimo suponuoja, kad asmuo yra pažeidžiamas. Nesant reprezentacijoms, per kurias asmuo pripažįstamas kaip esantis socialiniame vaidmenyje, asmuo tampa pažeidžiamas ir priklausomas nuo kito požiūrio

¹⁹³ Ten pat, p. 219.

¹⁹⁴ Ten pat, p. 172.

¹⁹⁵ Ten pat, p. 239.

¹⁹⁶ Ten pat, p. 172.

¹⁹⁷ Ten pat, p. 174.

¹⁹⁸ Ten pat, p. 110.

¹⁹⁹ Ten pat, p. 221.

²⁰⁰ Francis Canavan, „Empty Passions of Modern Man“, Claremont Review of Books, Volume iv, No. 3 – ruduo, 1985.

į jį. Todėl, asmuo yra nuolatiniame kito siekyje ir susipriešinime su kitu. Nors ir teigiama, kad autorius mąsto dualistiškai tai yra per dischotomiją ilgesio kito ir baimės kito ir emocijos redukuojamos iki kategorijų, tačiau asmenų santykis su emocijomis yra kompleksinis, o ne dualus.²⁰¹

Autorius, teigia, kad vizionierišką intelektą turintys asmenys turėtų rasti kolektyvinį ekvivalentą išsiskleisti tokioms emocijoms kaip tikėjimas, viltis ir meilė ir rasti praktinę socialinio gyvenimo tvarką, kurioje būtų sumažinta neapykantos emocija.²⁰² Tai reiškia, kad visuomenėje yra nerealizuotos galimybės ir netikra būtinybė ar tai būtų funkcionalizmas, materializmas, evoliucionizmas ar kultūra.²⁰³ Joks partikuliarus socialinis rėmas ar kultūra nesuteikia išraiškos asmenų praktiniams ir emociniams ryšiams²⁰⁴

Asmuo turi turėti galimybę per praktines patirtis vykdyti pokytį ir transformuoti emocijų spektrą iš nevilties ir susvetimėjimo į ieškojimą (angl. *Longing*) kito ir susipriešinimą (angl. *Jeopardy*) su esamomis struktūromis. Kai kurios visuomenės priklausomai nuo asmenų emocijų spektro organizuoja visuomenę, pavyzdžiui Vakarietiškos privačios šeimų bendruomenės arba pilietybės demokratinėje tautoje idėjos vaizduoja prisirišimo formas, kurios taip pat pasitarnauja kaip savęs patvirtinimo būdas. Tuo tarpu, kontraktiniai susitarimai ir techninės hierarchijos, turi despotinę galią užvaldyti asmenis.²⁰⁵

Jeigu protas nėra suderinamas su emocija arba jeigu troškimai yra neužtikrinami tuomet bus antagonizmas prieš esamas visuomenės formas, kuris gali išprovokuoti revoliucijas arba realybės pajautimo praradimą. Bet kokios aistros ar piktumas (angl. *Madness*) yra laikomos kaip juodoji dežė, kurios yra nukreiptos prieš esamas jėgas.²⁰⁶ Tačiau, asmenų emocinis spektras yra platesnis nei, nusakė Froidas, kad asmenys ieško kito dėl biocheminių procesų²⁰⁷, taip pat emocijos nepriklauso nuo konteksto, pavyzdžiui klasės ar per materialinį progresą, kaip teigė Marksas.²⁰⁸

3. Impersonalizmo principas

Asmenys gali gauti savęs supratimą ir gėrį atsiverdami personaliniamas santykiams, o ne impersonalioms taisyklėms ar nežmogiškai realybei.²⁰⁹ Siekis impersonalaus gėrio panaikiną asmenį,

²⁰¹ Michigan Law Review, „Passion: An Essay on Personality”, Volume, 83, 4, 1985, p. 771.<
<https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2555&context=mlr>>

²⁰² Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, p. 255-256.

²⁰³ Ten pat, 255.

²⁰⁴ Ten pat, p. 37.

²⁰⁵ Ten pat, p. 185.

²⁰⁶ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, p. 286.

²⁰⁷ Ten pat, p. 276.

²⁰⁸ Ten pat, p. 265.

²⁰⁹ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, p. 24.

o ne išlaisvina, nes viskas, kas impersonalu yra kontekstualu, tokiu atveju asmuo negali būti įtarpintas konkrečioje egzistencijoje.²¹⁰ Tai reiškia, kad asmens egzistencija nepriklauso nuo klasės, rolės principo, hipotetinių ekonominių siekių ar preskriptyvių teisinių taisyklių. Asmuo paaiškinamas per santykius su kitais. Asmenų susidūrimo vienas su kitu psichologija peržengia impersonalizmą.²¹¹ Nors impersonalizmas yra nukreiptas į individualų asmenį jis nepateikia vaizduotės galimybės, įsivaizduoti kitą.²¹² Impersonalizmas sielą atskiria nuo kūno, tokiu atveju peržengiami yra žmonių susidūrimai, kito ilgesys ir konfliktai bei poreikis personalinių ir kolektyvinių eksperimentų, kurie galėtų paskatinti revizijos galimybę.²¹³ Impersonalizmas nesuponuoja, kad asmuo gali būti įkūnytas tai yra siekti kito pagalbos ir priemimo, todėl asmuo neturi priemonių kaip gali eksperimentuoti su savo charakteriu.²¹⁴ Pagrindinė tezė aistrų (Angl. *Passions*) yra ta, kad asmenys turėtų akis į akį (angl. *Face to face*) santykį, tuo mažiau santykiai bus instrumentiški, instrumentalumas išlieka esant tam tikram socialinėms aplinkybėms.²¹⁵

Tikėjimo emocija (angl. *Faith*) gali būti nukreipta į impersonalumą, tai yra institucijas.²¹⁶ Tikėjimą turi lydėti valingas veiksmas ir vaizduotės geba, kuri padeda save reflektuoti, tai nukreipta gali būti į veiksmą ir viziją.²¹⁷ Jei tikėjimas nenukreiptas į asmenį, tuomet negalima pamatyti eksperimentavimo galimybės ir tai gali suvaržyti politinę valią ir vaizduotę.²¹⁸ Galima siekti impersonalizmo siekiant išvengti asmeninio intymaus santykio, tačiau asmens savastis kesinasi nuvysti (angl. *Withering of his own self*)²¹⁹

Taigi, apie patį impersonalizmą ir tai, kas tai yra. Taisyklės užtikrina laisvę, nes yra impersonalios, jų šaltinis nėra vieno asmens interesas.²²⁰ Pozityvistiniai socialiniai mokslai taisyklės mato, kaip valios ar privačių interesų išraišką. Tai reiškia, kad universali tvarka yra konvencija, kuri kontroliuoja partikuliarus interesus. Kiekvienas asmuo turi tikėtis, kad jų tikslai bus gerbiami, nes teisinė tvarka yra steigama darant visuomenės prielaidą, kurioje vyrauja vertybių konfliktas.²²¹ Teisinis subjektas arba moralinis veikėjas yra universalios ir abstrakčios sąvokos apibūdinti asmeniui,

²¹⁰ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 25.

²¹¹ Ten pat, p. 27.

²¹² Ten pat, p. 32.

²¹³ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, p. 60-61.

²¹⁴ Ten pat, p. 61.

²¹⁵ Ten pat, p. 107.

²¹⁶ Ten pat, p. 241.

²¹⁷ Ten pat, p. 241.

²¹⁸ Ten pat, p. 242.

²¹⁹ Ten pat, p. 269.

²²⁰ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 70.

²²¹ Ten pat, p. 71.

kuris tokiomis sąvokomis laikomas kaip nepriklausomas veikėjas.²²² Tai reiškia, kad skirtumai tarp individualių asmenų išnyksta.²²³

Asmenys yra vedini aklo troškimo, tačiau galima turėti aiškų ir objektyvų realybės suvokimą.²²⁴ Asmenų troškimai yra begaliniai. Asmenys nori komforto, materialinio pasitenkinimo ir pripažinimo, būti kito asmens troškimo objektu (angl. *Glory*). Asmenys siekia galios ar autoriteto (angl. *Power*), tai yra gebėjimo subordinuoti kitų valią jo paties. Taip pat, yra siekiama komforto.

Visuomenė, kurioje asmenys siekia prigimtinio siekio garbė, komforto ir galios paremta susipriešinimu (angl. *Mutual hostility*) ir priklausomumu (angl. *Dependence*). Susipriešinimo prielaida yra ta, kad nėra pakankamai gėrybų, kad asmuo jaustųsi komfortabiliai, nes asmenys ne tik nori kažką turėti, tačiau turėti daugiau negu kiti. Tik kova už tai, kad asmenys turėtų daugiau padeda išlaikyti tai, ką asmenys jau turi, todėl asmenys siekdami kontroliuoti savo padėtį įgauna galios.

Galia yra į antagonizmą vedantis aspektas. Vienų galia suponuoja kitų bejėgiškumą. Garbės troškimas taip pat suponuoja susipriešinimą, nes ji suponuoja kontrastą tarp asmens, kuris turi pripažinimą ir to, kuris neturi. Kadangi niekada nebus pakankamai laiko visiems būti kažkieno troškimo objektu, nes gyvenimas per trumpas, niekada visi nebus įžymūs. Tuo labiau, jeigu visi būtų garsūs, tuomet pats įžymumas prarastų prasmę.²²⁵ Taip pat, asmenys siekia materialinių gėrybių, todėl asmenys reikalingi vienas kitam siekiant užtikrinti šią gėrybę.

Darbo kontroliavimas yra galios šaltinis. Galia reikalauja paklusnumo. Asmenys negali nuspėti kas būtų esant atvirai kovai dėl galios, bet suprantama, kad bendradarbiavimas ir įsteigimas teisinio polio užtikrins kiekvienam turėti galios ir kiekvienas turės kažkiek laisvės.²²⁶

Asmenys yra priklausomi vieni nuo kitų, nes jiems reikia patenkinti garbės troškimą, jeigu asmuo negauna pripažinimo, tuomet jis neturi koherentiškos sampratos apie save. Todėl, asmenys turi būti vienas kito troškimų objektais. Siekdami atlikti kuo geriau socialinius vaidmenis asmenys gauna pripažinimą, kuris yra reikalingas jų koherentiškam supratimui apie patį save. Pripažinimo asmenims reikia, nes tai yra vien žmogiškasis faktorius, I. Kantas, tokį faktorių apie asmenį įvardijo kaip pagarbą siekiant pripažinimo.²²⁷ Siekis pripažinimo asmenis išlaisvina nuo jų susipriešinimo vienas su kitu, taip pat kaip ir teisė sumažina kovą dėl galios ir užtikrina laisvę. Tol kol bus laisvė ir pagarba, tol bus išvengta kovos dėl galios ir pripažinimo. Asmenys buriasi į grupes siekdami bendradarbiauti, tačiau šios grupės vienos negali išsilaikyti.²²⁸

²²² Ten pat, p. 74.

²²³ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, p. 57

²²⁴ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 64.

²²⁵ Ten pat, p. 64.

²²⁶ Ten pat, p. 64.

²²⁷ Ten pat, p. 64.

²²⁸ Ten pat, p. 65.

Visuomenės tikslas yra suvaldyti antagonizmą ar kovą dėl komforto, galios, garbės ir pripažinimo, taip kad niekam nekiltų grėsmė būti pavergtam, neturėti komforto, pajauti nepagarbą ar patirti smurtinę mirtį. Kiekvienam asmeniui gėris yra patenkinimas jo paties trokšimų, joks kitas gėris neegzistuoja. Todėl, prioritetas skiriamas individualiam asmeniui. Laisvė yra galia pasirinkti arbitralius tikslus ir priemones tiems tikslams patenkinti.²²⁹ Tvarkos problema yra pašalinti susipriešinimą, laisvės problema užtikrinti kiekvienam galimybę gauti galią, pripažinimą ir komfortą. Kad taip nutiktų reikia impersonalių taisyklių.

Taisyklės gali būti vadinamos steigiamosiomis, techninės, instrumentinės arba preskriptyviomis. Steigiamosios taisyklės suponuoja diskursą ar elgesį. Tai reikštų žaidimo arba logikos taisyklės.²³⁰ Techninės ar instrumentinės taisyklės yra gairės efektyviausios priemonės gauti tam tikram tikslui patenkinti. Preskriptyvios taisyklės turi nuorodas į imperatyvus, kurie nusako kaip asmenys turėtų elgtis ar netūrėtų. Liberali doktrina remiasi preskriptyviomis taisyklėmis. Preskriptyvios taisyklės įsteigiamos valdžios ir vadinamos įstatymais. Valdžia turi ir instrumentinę ir konstitucinę formą ir bendriausia forma jos yra vadinamos preskriptyvomis. Šios taisyklės užtikrina įstatymus privačiai sferai ir neleidžia prigimtiniam egoizmui pasklisti bei skatina bendradarbiavimą. Šios taisyklės kuria taikią tvarką ir suteikia sąlygas asmenims suprasti, ko vienas iš kito reikėtų tikėtis, šios taisyklės yra sąlyga, kad asmenys galės pasiekti savo tikslų. Preskriptyvios taisyklės užtikrina tvarką ir laisvę. Visa valdžia turėtų būti disciplinuota preskriptyviomis taisyklėmis, kurių kūrimas ir taikymas priklauso impersonalizmui.

Impersonalių taisyklių sąvybė yra jų lygumas visiems (angl. *Generality*), tai yra formali lygybė, kuri yra universali, taip pat vienodumas visiems (angl. *Uniformity*), viešumas (angl. *Publicity*), ir gebėjimas panaudoti prievartą (angl. *Coercion*).²³¹ Teisinis asmuo ar moralinis veikėjas yra abstraktus, formalus ir universalus, kuris yra nepriklausomas nuo tokių pačių kitų moralinių veikėjų. Partikuliarūs interesai tuo tarpu yra laikomi kaip atsitiktinės substancijos. Asmenys turi teises nepriklausomai nuo individualių partikuliarių interesų.

Visuomenės tvarka yra valios kūrinys, kas reiškia, kad nieko nėra prigimtyje kaip būtinybės ar moraliai iš anksto nulemta. Gimimo vieta, mirtis ir kitos fizinės asmens gyvenimo formos gali būti pakeistos priklausomai nuo valios tikslų. Tai yra manipuliacija prigimtimi – operuoti priemonėmis pasiekti tam tikriems tikslams. Toks yra instrumentinio racionalumo bruožas. Kadangi prigimtimi yra manipuluojama, todėl realybė yra proto konstruktas, tokiu atveju klasės, rolės, valdos turi būti pakeistos impersonalizmo principu, dėl kurio yra susitariama. Todėl, vyrauja instrumentinis

²²⁹ Ten pat, p. 66.

²³⁰ Ten pat, p. 69.

²³¹ Ten pat, p. 74.

racionalumas ir visi socialiniai santykiai pateisinami kaip priemonės tam tikriems tikslams pasiekti.²³² Liberali valstybė laikosi impersonalių preskriptyvių instrumentinių taisyklių, individualizmo bei rolės principu.²³³ Instrumentinis racionalumas yra būdas atpažinti tikslus ir tuomet nuspręsti kokių priemonių bus imamas.²³⁴

Socialinės tvarkos pagrindiniai du elementai yra taisyklės ir vertybės. Vertybės yra socialinis troškimas, kuris nukreiptas į santykius su kitais asmenimis.²³⁵ Liberali politinė mintis suponuoja, kad vertybės idealas ar standartas yra priklausomas nuo asmeninio intereso ir noro. Gėris neturi egzistavimo už valios ribų.²³⁶ Vertybės yra subjektyvios ta prasme, kad jis yra partikuliarus pasirinkimas. Subjektyvumas pabrėžia, kad tikslu yra tikslas vien todėl, kad kažkas jo laikosi. Todėl, čia pirmumas teikiamas individualima subjektyviam asmeniui. Priešinga samprata yra objektyvios vertės idėja.

Objektyvios vertybės yra elgesio standartai ir tikslai, kurie egzistuoja nepriklausomai nuo žmogaus pasirinkimo. Liberali doktrina nesilaiko objektyvios doktrinos. Objektyvios vertės teorija suponuoja, kad protas gali suvokti ir nustatyti moralines esmes ar gėrybes.²³⁷ Tačiau, objektyvios vertybės atsiradimas suponuotų kolektyvo atsiradimą, kuris suteikia gaires kaip reikia veikti, tai reiškia, kad jis iškiltų virš subjektyvių vertybių. Todėl, liberalizmas pirmenybę teikia individualiems asmenims, o ne kolektyvams ar grupėms. Joks kolektyvas neturi jokio kito autoriteto nei individualių asmenų pasirinkimai.²³⁸ Subjektyvių vertybių pasidalinimas taip pat, neturi etinio reikšmingumo, kadangi vertybė yra kiekvienam individualiai skirtinga, kiekvieno individualaus asmens trokšimai kinta. Todėl, didesnę etinį reikšmingumą turi taisyklės. Kadangi nėra gėrio koncepcijos, nes remiamasi subjektyviomis individualiomis vertybėmis, kurioms suteikiamas artifaktinis limitas – preskriptyvios taisyklės.

Taisyklės, kurios yra vieno asmens ar grupės intereso pažeidžia bendrą laisvės supratimą, nes vieną valia tuomet dominuoja prieš kitas.²³⁹ Siekiant išvengti privačių intereso valdymo, galima įsivaizduoti tokias taisykles, kurios yra virš privačių interesų. Toks pavyzdys būtų Hobbeso suverenus monarchas arba Hėgelio biurokratinė klasė.²⁴⁰ Tai reiškia, kad asmenų interesas yra nukreiptas į susipriešinimo sukontroliavimą ir kolaboravimą. Tokią išraišką įgauna pozityvi teisė. Tačiau, pavojus, kad atstovaujanti teisinius interesus klasė, suverenas ar vyriausybė konfliktuos su privačiais

²³² Ten pat, p. 152.

²³³ Ten pat, p. 168.

²³⁴ Ten pat, p. 154.

²³⁵ Ten pat, p. 67.

²³⁶ Ten pat, p. 68.

²³⁷ Ten pat, p. 77.

²³⁸ Ten pat, p. 102.

²³⁹ Ten pat, p. 70.

²⁴⁰ Ten pat, p. 70.

interesai.²⁴¹ Natūralios teisės atstovui tvarkos universalumas reiškia, kad ji egzistuoja nepriklausomai nuo partikuliarių interesų.²⁴² Natūrali teisė ir pozityvizmas sutaria, kad asmenys siekdami komforto ir pripažinimo turi turėti viešąsias taisykles, kurios užtikrintų saugumą ir kolaboravimą. Tačiau tokiose taisyklėse individualus asmuo pranyksta, nes asmens socialumo elementas yra priklausomas nuo taisyklių, o ne nuo asmenų.

3.1 Individualizmo principas: individas vs individualus asmuo

Dominuojančio liberalaus sąmoningumo bruožas yra individualizmas.²⁴³ Individualizmo principas reiškia, kad grupė ar kolektyvas yra individualių narių visuma.²⁴⁴ Individualizmo principas suponuoja mistinę individualių asmenų koegzistenciją. Pagal individualizmo principą visuomenė yra artifaktinė, grupės yra valios ir asmenų interesų produktai. Jeigu apie grupę norimą ką nors sužinoti, tuomet reikia suprasti kokie yra individualių asmenų interesai.²⁴⁵ Individualizmo principas suponuoja, kad asmuo yra nepriklausomas nuo istorijos, nes vieninga žmonijos prigimtis nėra tokia reikšminga kaip pavieniai individualūs asmenys sudarantys šią istorijoje besivystančią žmoniją.

Organistams, valstybė yra tauta, kurios vienybė laikosi bendromis kolektyvinėmis tradicijomis, vertybėmis.²⁴⁶ Piliečių veikla yra įkvėpta tautos dvasios ir jos vertybės kyla iš tautos ar kolektyvinių tradicijų. Kolektyvistai remiasi idėja, kad socialinė dvasia, kuri jungia individualius asmenis yra svarbiau nei jų individualūs interesai, todėl tokiu atveju nebėra to kas subjektyvu.²⁴⁷ Kolektyvizmas suponuoja, kad grupė kaip visuma gali turėti nepriklausoma egzistencija, kuri nėra redukuojama iki individualių jos narių ir gali skirtis nuo jos narių vertybių ar subjektyvių tikslų. Individualizmo principas tuo tarpu reiškia, kad grupę sudaro individualių asmenų partikuliarūs interesai.²⁴⁸ Individualizmui visuomenė yra artifaktas, nes visos vertybės yra individualios ir subjektyvios, o grupės atstovauja asmenų interesus. Todėl, pirmumas skiriamas individams. Pavyzdžiui K. Marksui socialinė tvarka yra nusakoma per gamybos jėgas, ideologinę superstruktūrą, kuri suvisuotino individualų interesą ir jį nukreipė į gamybos jėgas. Organinės grupės suteiktą prioritetą ne klasei, tautai, gamybos jėgoms ar kitiems ideologiniam interesui, o asmeniui, kuris pripažinimą gautų per kitą, būdamas bendruomenėje. Panašus tikslas yra ir individualizmo principo,

²⁴¹ Ten pat, p. 70.

²⁴² Ten pat, p. 71.

²⁴³ Ten pat, p. 155.

²⁴⁴ Ten pat, p. 81.

²⁴⁵ Ten pat, p. 82.

²⁴⁶ Ten pat, p. 83.

²⁴⁷ Ten pat, p. 83

²⁴⁸ Ten pat, p. 105.

tačiau jis suponuoja, kad asmenys vienas kitam yra svetimi, priešinga mintimi remtusi organinės grupės.

Naudojamas terminas individas, nes socialumas, kuriamas preskriptyvių taisyklių laiduoja interesų konfliktą, kuris yra individo socialumui paaukojimo rezultatas. Taip yra todėl, kad kiekvienas per interesus siekia būtų pripažintu. Preskriptyvios taisyklės sudaro sąlygas asmenų konkurencijai ir konfliktams, bei vienas kito redukciją į kliūtį ar priemonę. Pripažinimas būtų lengviau pasiekiamas organinėje grupėje, nes būtų panaikinta interesų konflikto šaknis. Taip pat, asmenys vienas kita laikytų ne kliūtimi, o asmens egzistencija būtų patvirtinta, o ne sukeliama jai grėsmė.²⁴⁹ Grupės būtų pakankamai mažos, todėl asmenys vienas kitą laikytų ne kliūtimis, o kaip vienas kito valią papildančius. Tai reiškia, kad priimti kitą asmenį, kuris prieš tai buvo laikomas grėsme yra prilyginama stebuklui.²⁵⁰

Organinių grupių teorija ir individualizmas laikosi prielaidos, kad asmuo viso ko centras ir kad gali šį savęs centriškumą peržengti ir pamatyti save visumoje.²⁵¹ Savęs centriškumo peržengimas reiškia peržengimą savanaudiškumo ir gebą įsivaizduoti kito kitoniškumą (angl. Otherness).²⁵² Tačiau, savęs centriškumo peržengimas ir kito pastebėjimas gali būti altruistinis veiksmas. Taip yra todėl, kad individualių asmenų skirtingumas paaukojamas kolektyvo sudarymui vadovaujantis preskriptyviomis taisyklėmis. Tai suponuoja, kad bus interesų konfliktas ir vienu interesai bus labiau atstovaujami nei kitų. Todėl asmens savęs centriškumo peržengimas reiškia altruistinį veiksmą, kuris reiškia paslėptą žmogiška savanaudiškumą.²⁵³ Tai taip pat gali reikšti, kad kitas bus laikomas grėsme, dėl ko reikia pasiaukoti. Kitoniškumas gali būti suprantamas kaip papildantis manąją valią, kas reikštų meilės emociją, o ne altruizmą, kuris reikštų vienu interesų paaukojimą dėl kitų. Priėmimas kito asmens jo individualume kuris prieš tai buvo laikomas grėsme yra prilyginama stebuklui.²⁵⁴ Tokiose grupėse asmenys vienas su kitu susidurtų su mažesniu kiekiu baimės.²⁵⁵ Tokios grupės reguliuotų tai kaip asmenys vienas su kitu susiduria, o ne tai kaip vienas kitą gali matyti. Todėl tokia visuomenė būtų procedūrinė, o ne substancinė, kuri galėtų save pati koreguoti, o asmenys galėtų įsitraukti laboratoriją asmenų tarpusavio santykių.²⁵⁶ Taigi, asmenys gali būti laikomi individais tai yra kliūtimis arba priemonėmis vienas kitam, arba papildančiais vienas kito valią, tuomet kitas asmuo laikomas individualiu asmeniu. Organinės grupės padėtų į politiką sugrąžinti asmenį ne kaip individą,

²⁴⁹ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 218.

²⁵⁰ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, p. 179.

²⁵¹ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, p. 145

²⁵² Ten pat, p. 145

²⁵³ Ten pat, p. 147.

²⁵⁴ Michigan Law Review, „Passion: An Essay on Personality”, Volume 83, 4, 1985, p. 769.

<<https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2555&context=mlr>>

²⁵⁵ Ten pat, p. 770.

²⁵⁶ Ten pat, p. 770-771.

o kaip individualų asmenį. Tačiau, negalima pasakyti, kad grupių interesas būtų svarbiau už individualius tai bus įrodyta nagrinėjant organinių grupių institucijas. Galiausiai, abi doktrinos remiasi, tuom, kad asmuo turi savęs objektyvizavimo gebą.²⁵⁷ Tačiau, abi doktrinos suponuoja skirtinga vienu asmenų požiūrį į kitą. Vienas požiūris atsiskleidžia per altruizmo momentą, kitas per meilės.

Pagal organinių grupių teorija individualaus asmens redukcijai iki bendruomenės, nesukelia grėsmės tapatumo išsaugojimui, nes grupėje asmuo atranda save, savo interesus, kuriuos jai atidavė. Tuo tarpu, individualizmo principo remiantis tokia redukcija į socialumą suponuotų pasiaukojimą ir kartu kito laikymą kaip kliūtį nes vienu interesai nebūtinai atitiks kitus, taip yra, nes šis principas pretenduoja į visuotinumą.

Bendruomenė taip pat gali reikšti konfliktuojančius interesus ir vertybes, tačiau jie kartu nusako gilius asmenų ryšius ir radikalų abipusį priėmimą. Tačiau reikia peržengia konfliktą ir tai gali pavykti padaryti tol kol asmenys vienas už kitą yra atsakingi.²⁵⁸ Jie gali būti vieni už kitus atsakingi, nes asmenys vienas su kitu susiduria akis į akį. Tačiau, gali būti iššūkis, kuomet asmenys vienas kitus pradės matyti kaip kliūtis, todėl pažeidžiamumas turėtų būti bendruomenės pagrindu.²⁵⁹ Institucijas ir dogmas, turėtų peržengti mąstymas apie praktinius, kolektyvinius ir transformuojančius asmens požiūrį į kitą emocinius ryšius. Šis mąstymas turėtų vesti prie realistinės vizionieriškos vaizduotės gebos.

Individualizmo principas reiškia, kad sąmonės fenomenas yra redukuojamas iki individualių įsitikinimų. Antiliberali samprata suponuoja, kad visuma yra sudaryta ne iš individualių asmenų, bet iš grupių, klasių, tautų. Jeigu kaip individualizmo principas visumą padalintume į tokias dalis, tuomet yra prarandamas istorinis charakteris.²⁶⁰ Pavyzdžiui, rinkos ekonomika socialinėje egzistencijoje yra produktas tarpusavyje besisiekiančių individualių asmenų sprendimų, ir jos teisė tampa būtina. Jeigu ji nėra sukurta individualių asmenų tuomet ji galbūt visai neturėjo būti sukurta. Tokia visuma yra virš istorinė, nes ji yra sukurta individualių asmenų veikiančių tarpusavyje. Analizės principas fragmentuoja socialinį sąmoningumą į individualius įsitikinimus normatyvinius ir deskriptyvius.²⁶¹ Tai reiškia, kad tik iš asmenų interesų galima nuspėti, koks pasaulis yra ir koks turėtų būti. Pagal individualizmu ir analizės principus evoliucija nėra už žmogaus pasirinkimo ribos ar nežmoniška būtinybė, iš antiliberlios ar kolektyvistinės persepektyvos istorija kolektyvinių subjektų yra nežmoniška būtinybė.

²⁵⁷ Ten pat, p. 145.

²⁵⁸ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality* p. 257.

²⁵⁹ Ten pat, 218.

²⁶⁰ Ten pat, p. 124.

²⁶¹ Ten pat, p. 124.

Organinės grupės, taptų individualių asmenų valingais kūriniais, o ne nežmoniška būtinybė, kaip tai būtų kolektyvistams, kurie teigia, kad grupės yra dėl tam tikrų dėsnių atsiradę kūriniai, kurie prioritetą skiria tautai, klasei, ar rinkai, o ne individualiems troškimams. Taip pat, tai skirtusi nuo organistų ar romantikų, kurie teigtų, kad individualius asmenis jungia tauta ar tradicijos.²⁶² Organinės grupės būtų pakankamai mažos, kad asmenys galėtų vieni su kitais turėti artimą ryšį. Tuo tarpu, individualizmo visuotinis principas. Autoriui visuomet rūpėjo labiau individualus asmuo ir grupė bei eksperimentavimas vietoje ideologinio intereso į kurį būtų redukuojamas.²⁶³

Tačiau, organinės grupės dar neegzistuoja, todėl asmuo taip pat pilnai neegzistuoja, tol kol asmenys vieni kitus laikys kliūtimis ar priemonėmis, o ne asmenimis. Tačiau, tam, kad asmenys pilnutinai egzistuotų, reikia turėti pilnutinę sąmonės gebą visus laikyti žmonėmis vienodais ir kartu unikaliais, tačiau, tai istorijoje dar nėra pasiekta, tačiau priemimas vienas kito yra įrašytas į prigimtį, kuri gali būti realizuota istorijoje.²⁶⁴ Žmogaus prigimtis pasireiškia per istoriją, per socialinio gyvenimo formas, tačiau nėra galutinai nulemta istorijos. Asmuo nėra rūšies instrumentas ir jis gali pasiekti idealų asmenybiškumą (angl. *The ideal of the self*) išimtiniais atvejais, pavyzdžiui personalinėje meilėje, kuomet vieno valia papildo kito, o ne sukelia grėsmę.²⁶⁵ Tai nereiškia rūšies moralinio progreso, nes tokia geba kitą priimti yra įrašyta asmenyje dėl vaizduotės gebos.

Nors organinių grupių teorija yra hipotetinė, jos tikslas nehipotetinti asmenų santykių ir leisti asmenims vienas kitą priimti konkrečiame individualume, nedidelėje grupėje. Konkretus asmuo tas kuris nenusakomas per roles, socialinį vaidmenį ar darbus, dėl kurių asmuo yra abstraktus. Abstraktus asmens nusakymas kelia grėsmę jo autonomijai.²⁶⁶ Tačiau, liberali gerovės korporacinė valstybė negali užtikrinti gebėjimo asmeniui gauti pripažinimo jo individualume, nes jis patiria resignaciją arba desintegraciją. Asmenys negali būti priemami jų konkretume ir dėl biurokratinės bei profesionalų klasių suklestėjimo,²⁶⁷ kuomet jų intymus privatus pasaulis lieka paneigtas, o asmenų skirtingumas nevertinamas.

3.2 Kritika impersonalizmui: konkuruojančių interesų problema, biurokratinė institucija, klasių dominavimas

Konkuruojančių interesų problema

²⁶² Ten pat, p. 82, 83.

²⁶³ The Passion Of Roberto Unger A Harvard Law Professor Jettisons His Past And Sets Out To Destabilize Latin America, *Lingua Features*, Eyal Press, Volume 9, No. 3 - March 1999, <<http://linguafranca.mirror.theinfo.org/9903/unger.html>> [Žiūrėta 2022.01.02].

²⁶⁴ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 234.

²⁶⁵ Ten pat, p. 235.

²⁶⁶ Ten pat, p. 25.

²⁶⁷ Ten pat, p. 26.

Dažnu atveju privačių interesų asociacijos kyla, kurios siekia užtikrinti individualius troškimus geriau nei tai daro suverenai ar impersonalios taisyklės.²⁶⁸ Tokioje visuomenėje tampa neišvengiamas dominavimas ir interesų konkurencija. Tol kol dominavimas egzistuoja, tol kiekvieno interesas bus laikomas kaip prievartinis elito manipuliacijos produktas ar frakcijos interesas.²⁶⁹ Liberalios valstybės dominuojantis sąmoningumas yra subordinuojamas elitui, tuo tarpu dirbančioji klasė turi antagonistines nuostatas.²⁷⁰ Galima numanyti, kad liberalioje visuomenėje esant interesų kovai atsiranda grupės, kurių tikslas atstovauti mažumos interesus, tačiau tai, jau suponuoja, kad yra mažuma. Organinės grupės pasklidusios visuomenėje vientisai, panaikintų mažumos fenomeną ir dominavimą bei skatintų bendruomeniškumą, nes visos būtų vienodai valdomos.

Liberalizmas išskiria dvi laisvės sampratas, tai yra negatyvią ir pozityvią. Negatyvioji laisvė reiškia „laisvę nuo“, kuri reiškia, kuomet vieno tikslai nėra subordinuojami kito, o pozityvioji reiškia „laisvę kam“, tai yra laisvė siekti tikslų be kito intervencijos. Abiejomis laisvės sampratomis yra remiamasi liberalioje doktrinoje. Asmuo yra laisvas tiek, kiek jis gali pasiekti savo tikslų be kito intervencijos.²⁷¹ Silpnesnė laisvės samprata nurodo, kad asmuo tiek gali siekti tikslų, kiek jis yra saugomas impersonalių taisyklių, suverenios valstybės, todėl, asmenys gali dalyvauti demokratinuose procesuose ir netiesiogiai dalyvauti valstybės valdyme, todėl, viešos taisyklės yra legitymos. Taisyklės yra vienodos visiems, impersonalios ir būtinos palaikyti laisvei. Laisvės supratimas yra formalus, kitaip bus renkamas tarp konkrečių individualių preferencijų. Todėl, laisvės samprata nėra veiksminga, bet koherentiška. Koherentiška racionali moralė paremta yra tokiomis taisyklėmis, kurios yra nepriklausomos nuo individualių troškimų. Universalumas reiškia, kad yra abstrahuojamas ir atskiriamas nuo konkrečios substancijos.²⁷² Tačiau, tokia racionalistinė moralė ne visada yra veiksminga žvelgiant iš partikuliarių interesų perspektyvos, nepaisant to, kad yra koherentiška. Veiksminga būtų tuomet kai partikuliarius interesus galima būtų įgyvendinti ne priklausomai nuo to, kiek impersonalios taisyklės leidžia, o dėl to, kiek jų susidūrimas su kitais interesais leidžia.

Todėl, laisvės problema yra neutralumo ir konkretumo.²⁷³ Kol vyraus subjektyvios vertybės principas, tol įstatymų priėmimas priklausys nuo vieno asmens dominavimo prieš kitus.²⁷⁴ Tačiau, toks dominavimo momentas suponuoja, kad asmenys vieni kitiems yra kliūtys.

²⁶⁸ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 70.

²⁶⁹ Ten pat, p. 250.

²⁷⁰ Ten pat, p. 152.

²⁷¹ Ten pat, p. 84.

²⁷² Ten pat, p. 134.

²⁷³ Ten pat, p. 87.

²⁷⁴ Ten pat, p. 103.

Rousseau ir Locko teorijose remiamasi, kad interesas yra pamatas vykdyti teisėtvarką. J. Rawlsas tuo tarpu, teigė, kad asmenys gali susitarti dėl to kokie bus įstatymai po nežinojimo uždanga – atsiriboję nuo kontekstų: turtinė padėtis, lyties, tautos, vertybių. Tačiau, kuo mažiau konkretumo suteikiama asmenims, tuo mažiau veiksmingi standartai bus įstatymo leidimo. Autorius teigia, kad kuo asmenys bus asmenimis tik su savo preferencijomis, tačiau tuo labiau jiems reikės rinktis tarp subjektyvių individualių vertybių idealioje situacijoje.²⁷⁵ Apie tokį vertybių pasidalinimą buvo kalbama jau Rousseau, Millio, T. H. Greeno.²⁷⁶ Tačiau, toks vertybių pasidalinimas panaikina individualumą. Pavyzdžiui, esamos taisyklės nukreiptos į siekį vystyti asmenų pajėgumus ir talentus. Tačiau, tokie susitarimai ar vertybių pasidalinimai suponuoja, kad reikėtų rinktis vienus talentų, kurie turi sulaukti protekcionizmo ir kitų kurie to sulauks mažiau.²⁷⁷ Tai vėlgi, suponuoja, kad asmenys vienas į kitus žvelgs kaip į kliūtį arba priemonę.

Rolės idealas ir instrumentinis racionalumas suponuoja meritokratinį principą, kuomet darbai paskirstomi pagal nuopelnus, įgytus įgūdžius, pastangas, natūralius talentus gali būti paskirstomi ne demokratinio būdu iškeliant vienus galimybes prieš kitus.²⁷⁸ Organinėse grupėse vertybių pasidalinimas įsteigiamas demokratinio būdu, kuris reprezentuoja žmogaus prigimtį ir jos vystymąsi. Toks būtų komunitarinis idealas.²⁷⁹ Tačiau, siekiant išvengti meritokratinio principo turi būti institucionalizuota demokratija, kurios būdu būtų paskirstomi talentai.²⁸⁰ Organinėje grupėje, galios įgyjimas priklausomas nuo nuopelnų, (angl. *Merit*) būtų subordinuojamas demokratiškai įsteigtiems bendriems tikslams. Toks mechanizmas turėtų būti nepriklausomas, kiekvienas turėtų lygią galimybę jame dalyvauti ir formuoti bendrus tikslus. Bendrų tikslų formavimas pasitarnautų norint suformuoti tikslus ir vidinę institucijos struktūrą.²⁸¹ Šis mechanizmas būtų vidinė institucijos struktūra.

Biurokratinė institucija

Biurokratija yra liberalios valstybės miniatiūra, kuri yra determinuojama dominuojančiojo sąmoningumo.²⁸² Biurokratinė organizacija liberalioje valstybėje atsiranda visur. Tiek korporacija, tiek gamyklos įmonė, tiek privati asociacija, tiek vyriausybės tarnyba yra biurokratinės.

²⁷⁵ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 87.

²⁷⁶ Ten pat, p. 88.

²⁷⁷ Ten pat, p. 87.

²⁷⁸ Ten pat, p. 169.

²⁷⁹ Ten pat, p. 188.

²⁸⁰ Ten pat, p. 183.

²⁸¹ Ten pat, p. 183.

²⁸² Ten pat, p. 170.

Gerovės korporacinė valstybė privatizuoja viešuosius organizmus ir viešina privačiuosius. Privačioms institucijoms pradeda imituoti gerovės valstybės užduotis ir atsakomybes. Tai universalizuoja biurokratinę instituciją kaip institucinę formą. Tuo pačiu, viešųjų įstaigų gerovė susijungia su privačiomis institucijomis. Todėl, gerovės korporacinė valstybė sumažina perskyrą tarp valstybės ir pilietinės visuomenės. Tokia gerovės valstybė suteikia pirmenybę biurokratinei, profesionalų technologų ar vadybininkų klasei, kurie suteikia gaires kaip reikia veikti valdžiai ir administruoti korporacines agentūras.²⁸³

Įvardintos socialinės rolės yra pernelyg plačios nusakyti konkrečiam individualumui, todėl jų principas pritaikytas individui, kuris jei kito nemato kaip kliūtis tuomet mato socialiniame vaidmenyje. Organinėje grupėje socialinės rolės nebūtų tokios plačios, nes būtų susiaurinamos iki mažos grupės ir kito matymo kaip konkretaus individualaus asmens. Nes asmuo yra unikalus individualus konkrečioje egzistencijoje.²⁸⁴ Autorius nesiekia revoliucijos išlaisvinti asmenį, o priešingai siūlo progresyvią transformaciją,²⁸⁵ įprasminant asmens egzistenciją mažoje grupėje.

Asmuo biurokratinėje institucijoje jaučiasi izoliuotas, nes asmenys vienas su kitais bendrauja kaip su tam tikrą rolę užimančiuoju.²⁸⁶ Rolės principas suponuoja, kad asmenys matys vienas kita ne kaip konkrečius individualius asmenis, o esančius socialiniame vaidmenyje. Kiekvienoje rolėje asmenys reprezentuoja tam tikrą skirtingą įgūdį ar talentą, todėl nėra jokio būdo kaip asmenys gali būti suprasti kaip visuminiai. Tik draugystėje arba šeimoje asmuo gali pamatyti kitą kaip vieningus (angl. *Unitary*) ir baigtines (angl. *Complete*) asmenybę.²⁸⁷ Jeigu asmens priemimas kaip visuminio yra asmenybiškumo (angl. *Personality*) pagrindas, tuomet rolių sistema nesuteikia vieningos supratimo apie asmenį. Biurokratinėje rolėje asmuo išreiškia tik dalį savo asmenybiškumo atsiribodamas nuo kitos savo asmenybiškumo pusės. Tai reiškia, kad asmuo biurokratinėje institucijoje naudoja tik tuos įgūdžius kurie reikalingi rolei, kitus palikdamas nuošalyje. Rolės principas suponuoja, kad asmuo vis viena turės paaukoti savo individualias ir subjektyvias vertybes, nesvarbu, kad taisyklės yra įsteigiamos valdžios, biuro, įmonės ar gamyklos.²⁸⁸ Valdžios paskirstymas pripažįstamas kaip asmenų hierarchija, kurioje vieni asmeniniai idealai ir interesai triumfuoja prieš kitus, taip pat atsiranda ir rolių hierarchija.²⁸⁹ Galiausiai asmenys nori būti žmonėmis, tačiau biurokratinė institucija nepatenkina tokio asmenų siekio.²⁹⁰ Interesas turi būti

²⁸³ Ten pat, p. 176.

²⁸⁴ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, p. 236.

²⁸⁵ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 236.

²⁸⁶ Ten pat, p. 184.

²⁸⁷ Ten pat, p. 173.

²⁸⁸ Ten pat, p. 169.

²⁸⁹ Ten pat, p. 171.

²⁹⁰ Ten pat, p. 174.

nukreiptas į decentralizaciją ir debiurokratizaciją.²⁹¹ Tam, kad asmenys vienas kito nelaikytų tik kaip tam tikrą rolę užimančius ir reprezentuojančius įgūdį ar talentą tam yra reikalinga bendruomenė, kuri paremta tikslų pasidalinimų ir kurioje asmenys matytų vienas kitą kaip baigtinius (Angl. *Complete*) ir konkrečius (angl. *Concrete*) individualius asmenis.²⁹² Dalyvaujant bendrų tikslų pasidalinime asmenys vienas kitą matytų kaip unikalius.²⁹³ Institucinė demokratija organinėje grupėje sumažintų rolės principo dominavimą. Konkretūs individualūs asmenys su bendrais tikslais būtų vietoje abstrakčių rolių užėmėjų, kurių darbas paskirstomas meritokratiškai būdu ir taisyklėmis.

Klasių dominavimas

Impersonaliomis taisyklėmis, biurokratija ir rolės principas nepanaikina klasių dominavimo.²⁹⁴ Biurokratinė institucija negali išspręsti personalinės priklausomybės problemos, nes jai visuomet darys įtaką klasė, kuri sukurs naujas priklausomybės formas.²⁹⁵ Biurokratinė institucija vietoje klasinės ir personalinės priklausomybės pasiūlo impersonalines taisykles ir roles. Tačiau, biurokratijos darbuotojas socialiniame gyvenime priklauso tam tikrai klasei. Klasinės organizacijos daro įtaką, kokį asmuo darbą pasirinktų ir kokį santykį turės su biurokratinė institucija. Institucionalizuotas rolės principas biurokratijoje yra subordinuotas klasei. Todėl visuomet išliks konfliktas tarp impersonalių principų idealo ir personalios priklausomybės.

Organinėse grupėse nebūtų perskyros tarp klasės ir užimamos rolės, nes klasės būtų panaikintos. Sprendimo būdas biurokratijos problemoms yra sumažinti klasės principo reikšmę, būtų pačią biurokratijos instituciją pakeisti į gyvenimo bendruomenės, tikslų demokratijos ir darbo pasidalijimo institucijomis. Ekonominių pranašumų sąskaita įmonės ar korporacijos galėtų tapti gyvenimo bendruomene, bendruomene, apimančia daugybę darbo ir laisvalaikio aspektų. Vieningam asmens supratimui būtina sąlyga yra bendruomenė. Bendruomenė yra situacija, kurioje socialiniai santykiai yra paremti pasidalintais bendrais tikslais, kurių moralinis autoritetas yra pastebimas ir kuriuo remiantis asmenys vienas kitą laiko kaip individualius asmenis (angl. *Individuals*).

Jei asmens interesai nėra atstovaujami asmuo visuomenėje nepritampa yra susvetimėjęs ir lieka savo privatumu, tuomet atsiranda resignacija. Paukojimas savo privatumu viešumui reiškia individualaus tapatumo paaukojimą. Tai reiškia asmens pranykimą gerovės korporacinėje valstybėje, kurioje vyrauja biurokratinė ar profesionalų klasė, dėl ko atsiranda susvetimėjimas, impersonlizmas,

²⁹¹ Ten pat, p. 178.

²⁹² Ten pat, p. 184.

²⁹³ Roberto Managabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 184.

²⁹⁴ Ten pat, p. 168.

²⁹⁵ Ten pat, p. 267.

instrumentalizmas ir individualizmas.²⁹⁶ Tačiau, jei asmuo bijosi konvencijų ir rolių, jie patiria desintegraciją.²⁹⁷ Asmuo save suvokia, kad yra viešame faktiniame ir techniniame diskurse ir intimiame jausmų pasaulyje. Resignacija ir desintegracija išprovokuoja nusivylimo emociją.²⁹⁸ Stoikai iškėlė darbo pasidalinimą ir teigia, kad asmens daugialypiškumą (angl. many-sidednes) gali nusakyti jo socialinis vaidmuo, kitaip sakant jie pripažįsta asmens resignaciją rolę.²⁹⁹ Tačiau, tokiu atveju yra iškeliamas darbo pasidalinimas. Tuo tarpu, tikslas yra asmuo ir jo santykiai su kitais, kurie negali būti nusakomi vien per darbo pasidalinimą, tam reikia gyvenimo bendruomenės ir tikslų demokratijos ir organinės grupės. Tik visus šiuos dalykus sujungus galima atrasti asmens daugialypiškumą.

4. Visuomenės reforma

Nepaisant to, kad impersonalizmo tikslas yra neutralios taisyklės ir jų kūrimas ir išlaikymas priklauso nuo subjektyvių vertybių todėl dominavimas vyrauja³⁰⁰ Biurokratija suponuoja formalų rolės principą, preskriptyvias taisykles bei meritokratijos idealą, nelygė ir klasių dominavimas vyrauja.³⁰¹ Organinių grupių tikslas ne tik artėti prie egalitarizmo ir homogeniškumo, bet ir atkreipti dėmesį į asmens vidinį, intymų jausmų pasaulį, ne tik į faktinį, techninį diskursą. Grupėse būtų sudarytos sąlygos peržengti meritorkatinį ir rolės principus ir asmenis matyti jų konkrečiame individualume. Mažesnėje grupėje yra didesnė tikimybė asmenims vienas kita pažinti ir priimti kaip asmenis, o ne tam tikruose socialiniuose vaidmenyse.

Hipotetiniu atveju galima teigti, kad individualumo ir socialumo paradoksas būtų išspręstas ir būtų pasiekiamas socialumas išsaugant individualią autonomiją. Toks būtų tikslas jei organinės grupės turėtų tokį hipotetinį idealą. Tačiau grupių tikslas yra reguliatyvinis, jos nepretenduoja tapti ateities visuomene,³⁰² nes tuomet būtų pretenduotų suderinti socialumą su individualumu. Universalios bendruomenės idealas kaip ir asmens idealas negali būti galutinai realizuotas istorijoje, nes niekas negali visų individualių asmenų mylėti jų konkretume, niekas negali taip būti santykiyje, kad neprarastų individualaus tapatumo.³⁰³ Tačiau, organinės grupės yra reguliatyvinis idealas padedantis sudaryti sąlygas padėti asmenims pamatyti vienas kitą konkrečiame individualume.

²⁹⁶ Ten pat, p. 26, 168.

²⁹⁷ Ten pat, p. 62.

²⁹⁸ Ten pat, p. 28.

²⁹⁹ Ten pat, p. 180.

³⁰⁰ Ten pat, p. 103, 168.

³⁰¹ Ten pat, p. 172.

³⁰² Ten pat, p. 260.

³⁰³ Ten pat, p. 260.

Dominavimas vienu interesu prieš kitus neišvengiamas, nes supratimas apie asmenį kyla, o ne iš to, ką jie turi bendro, o dėl to, kad skiriasi.³⁰⁴ Todėl, dominuojama siekiant gauti pripažinimą interesų ir kartu kaip asmens. Panaikinus visus trokšimus kaip kelią siekiant išminties, bus panaikintas individualumo pagrindas.³⁰⁵ Blogis atsiskleistų tuomet, kai nebūtų kreipiamas dėmesys į individualius trokšimus.³⁰⁶ Faktinis diskursas siekiantis panaikinti dominavimą, rolės principu ar preskriptyvomis taisyklėmis asmenis suvienodina, asmuo yra abstraktus. Asmuo kartu yra konkretus bei unikalus. Tačiau, į asmenį žvelgiama kaip į grėsmę, todėl į jo intymų, jausmų ir troškimų pasaulį yra neatsižvelgiama. Tačiau, gėris tuo tarpu yra asmens būties realizacija (angl. *Realization of his being*) ir jis neturi egzistencijos už individualaus asmens. Gėris ir blogis yra šalia, nes asmens būtis turi būti realizuota, tačiau susiduriant su dominavimu asmuo yra redukuojamas iki priemonės interesams patenkinti. Todėl, asmens kaip tikslo išpildymas esant dominavimui visuomenėje rizikuoja asmenį paversti priemone. Gėris tuo tarpu reikštų vis didėjantį bendruomeniškumą ir dominavimo mažėjimą.³⁰⁷ Tuomet, tai reikštų, kad reikia atsižvelgti į intymų jausmų pasaulį ir asmens nelaikyti kaip grėsmės kitam, o kaip kito valią papildantį. Dominavimas būtų sumažintas pakeitus požiūrį į asmenį, tačiau tam reikalingos sąlygos, mažos bendruomenės, kurioje kiekvienas galėtų būti atstovaujamas.

Pagrindinis organinių grupių tikslas yra tai, kad idealumas turi būti realizuotas čia ir dabar, kasdienoje,³⁰⁸ o ne žmonijos rūšyje ar tam tikrame istoriniame laikotarpyje. Todėl, organinių grupių teorija nepatalpina asmens išpildymo žmonijos rūšyje.³⁰⁹ Nes asmens išpildymo galimybę kasdienoje prisideda ir prie žmonijos rūšies išpildymo. Todėl, organinės grupės nesiekia į siekį išpildyti žmonijos rūšies tikslus ar progresyvius idealus, o kaip tik susitelkia į asmens išpildymą konkrečiu partikuliariu lygmeniu. Organinių grupių teorija atskleidžia kaip idealus asmenybiškumas (angl. *The ideal of the self*), kuomet kitas yra priimamas kaip konkretus asmuo, o ne kliūtis, priemonė, ar rolėje esantis gali būti realizuotas.³¹⁰

Organinių grupių teorija pasiūlo asmens santykius suvokti ne kaip grėsmę, o per emocinę perskyra tokią kaip kito siekio (angl. *Longing*) ir pasipriešinimo (angl. *Jeopardy*).³¹¹ Tai reiškia, kad organinės grupės padeda sugrąžinti tam tikrą požiūrį asmens į kitą į politiką, per konkrečius asmenų santykius akis į akį (Angl. *Face to face*). Požiūris į asmenį kaip į grėsmę ir kaip į ilgesio subjektą, yra

³⁰⁴ Ten pat, p. 246.

³⁰⁵ Ten pat, p. 44.

³⁰⁶ Ten pat, p. 247.

³⁰⁷ Ten pat, p. 248.

³⁰⁸ Ten pat, p. 236.

³⁰⁹ Ten pat, p. 225.

³¹⁰ Ten pat, p. 228.

³¹¹ Roberto Mangabera Unger, *Passion: An Essay on Personality*, p. 95.

greta, priklauso nuo politikos ar socialinės tvarkos taip kaip bus žvelgiama į asmenį. Jei bus sumažintas dominavimas bendruomeniškumu, o ne abstrakčiu rolės principu, tuomet asmuo bus pripažintas savo konkretume, unikalume, kito asmens.

Instituciniai principai nusako bendruomenę, kuri vadinama organine grupe.³¹² Šie principai yra reprezentuojami gyvenimo bendruomenėje (angl. *Community of life*), tikslų demokratijoje (angl. *Democracy of ends*) ir darbo pasidalijime (angl. *Division of labour*). Šie instituciniai principai reprezentuoja konkretų individualumą, simpatijos atsiradimą ir natūralią harmoniją. Visi šie instituciniai principai suponuoja, kad asmens individualumas ir socialumas yra greta. Galima sakyti, kad bendruomenė yra pirmiau, nes tik joje būdamas asmuo gauna pripažinimą per kitą savo konkrečiame individualume.

Konkretus universalumas nebus pasiekiamas kol bus remiamasi subjektyvia vertybe ir neturima objektyvaus gėrio supratimo. Tai reiškia, kad gėriu vadinama tai, ką individualus asmuo renkasi. Tokiu atveju gėris yra reliatyvus. Todėl, siūloma gėrį nusakyti kaip gebą išvystyti individualumą ir universalią žmogaus prigimtį,³¹³ kuri reiškia, kad asmuo gali būti kito asmens laikomas asmeniu neredukuojant į socialines roles ar vaidmenis. Tai reiškia, kad gėris yra žmonijos rūšies vystymasis partikuliaruose asmenyse. Tačiau tam reikia bendruomenės sampratos, kuri būdamas pirmiau nei individualus asmuo sugrąžina asmenį kaip konkretų. Universalus asmens supratimas skiriasi nuo abstraktaus, nes universalumas suponuoja asmens socialumą, o abstraktus asmuo yra nusakomas per dirbtinį socialumą tai yra roles ar biurokratija. Abstraktų asmenį nusakantys veiksniai turi būti pakeičiami bendruomene, kurioje galės atskleisti partikuliarus rūšies talentus ir galimybes, kurie įgauna konkrečią egzistenciją. Tuomet kiekvienas asmuo yra rūšies manifestacija.³¹⁴ Todėl, organinių grupių tikslas sugrąžinti požiūrį į asmenį kaip konkretaus universalaus.

4.1 Gyvenimo bendruomenė

Bendruomenė prasideda nuo simpatijos idealo. Simpatija reiškiasi tuomet kai individualumas ir bendruomeniškumas papildo vienas kitą, į kitus žiūrima ir traktuojama kaip į unikalius asmenis ir kaip į partnerius, su kuriais sieja bendri tikslai.³¹⁵

Daugiafunkcinė organizacija sudaro sąlygas sąveikai tarp mažų grupių. Tokia organizacija padaro asmenis matomus vienas kitam ir išplečia jų susitikimų įvairovę. Tokiu būdu tai skatina individualumo pripažinimą ir prisideda prie bendros patirties, iš kurios gali kilti bendrų tikslų. Dėl

³¹² Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 261.

³¹³ Ten pat, p. 239.

³¹⁴ Ten pat, p. 239.

³¹⁵ Ten pat, p. 262.

mažos asociacijos intymumo daugiafunkcė organizacija gali paskatinti socialinius susitikimus tarp tų pačių asmenų.³¹⁶

Individualumo pripažinimas ir tikslų bendrystė neįsigalios, jei nebus įvykdytos dvi sąlygos. Kiekvienas grupės narys turi bendrauti akis į akį (angl. *face to face*) su visais kitais nariais. Akis į akį sambūvis reikalauja, kad grupės dydis būtų ribotas. Sąveikos tarp individų turi pasireikšti įvairiose gyvenimo situacijose; grupė turi būti įvairių veiklos rūšių scena. Asociacija, kuriai būdingas tiesioginis sambūvis ir daugiafunkcė organizacija, yra gyvenimo bendruomenė.³¹⁷ Kiti negali būti pažinti ir traktuojami kaip tikri asmenys, nebent jie gali būti matomi ir paliesti kūne.³¹⁸ Partikuliariam asmenybiškumui atskleisti reikia partikuliarių sąlygų, tuo tarpu moralinis susitarimas reikalauja universalumo. Todėl, siekiant universalaus gėrio, bendruomenė gali sunaikinti save kaip mažą grupę ir tapti universalia asociacija. Tačiau, jeigu taptų universali asociacija, ji paaukotų kitą tokį pat vertingą tikslą, konkretaus individualumo atskleidimą. Paradoksas socialumo čia taip pat atsiranda dėl bendrų tikslų, kuomet gali būti panaikinama riba tarp individualumo ir socialumo.³¹⁹ Egzistuojantis konsensusas gali būti laikomas kaip galutinis gėris,³²⁰ tačiau gėris yra kito asmens pripažinimas jo individualume. Todėl, konfliktai tarp grupių dėl jų tapatumo yra sveikintini.³²¹

Jei į asmenis žiūrima kaip į tam tikro vaidmens atlikėją, jis turi būti tapti tuo vaidmeniu savo draugų akyse, paskui savo paties akyse. Ir jei sąveikos spektras nėra platus, nebus pagrindo bendrai patirčiai, kuria remiantis galėtų išsivystyti bendri tikslai.³²² Asmenys veiks kartu atsižvelgiant į specializuotą veiklą. Kuo griežtesnės rolės bus, tuo labiau jos trukdys vystis individualiam asmenybiškumui ir manifestuotis rūšiai socialinėje praktikoje. Todėl, asmuo jeigu bus priskiriamas tam tikram vaidmeniui, jis bus neatskiriamas nuo gyvenimo būdo bendruomenėje. Vaidmuo bendruomenėje suponuoja, kad asmuo yra bendruomeninė būtybė, todėl gali gauti pripažinimą kaip bendruomeniško asmens.

Viena iš institucijų, kurios yra arčiausiai gyvenimo bendruomenės, yra šeima.³²³ Tačiau yra keletas priežasčių, kodėl šeima, tokia, kokia ji egzistuoja šiuolaikinėje valstybėje, yra nepakankama bendruomenės išraiška. Šeima įrodo perskyrą tarp darbo ir laisvalaikio, tarp viešojo ir privataus pasaulio. Šeima yra susieta su kraujo ir santuokos ryšiais, laisvai užuojautos reiškimui ji nustato fiksuotą ribą. Jį nėra tarpininkas tarp biurokratijos ir laisvalaikio. Gyvenimo bendruomenė turi būti

³¹⁶ Ten pat, p. 263.

³¹⁷ Ten pat, p. 262.

³¹⁸ Ten pat, p. 263.

³¹⁹ Ten pat, p. 266.

³²⁰ Ten pat, p. 267.

³²¹ Ten pat, p. 267.

³²² Ten pat, p. 263.

³²³ Ten pat, p. 264.

atskira nuo šeimos grupė. Tačiau, šeima išlieka kaip gili vertybių, kurioms turi tarnauti gyvenimo bendruomenė, išraiška. Bendruomeninė politika turi laikyti šeimą ir įkvėpimo šaltiniu, bet kartu ir priešu, nes ji nesuponuoja ištikimybės ar meilės visiems, o tik keliems asmenims.³²⁴

Kitas gyvenimo bendruomenės įgyvendinimo atskaitos taškas yra profesijų grupė, kurios pavyzdys yra biurokratinė institucija. Pavyzdžiui, didelė gamykla į kurią darbuotojai atvyksta gaminti prekę, gali sudaryti nedaug progų mažoms grupėms susitikti įvairiomis aplinkybėmis. Pastangos skatinti produktyvumą gali labiau suartinti profesijų grupės narius, siūlant jiems bendras būsto, sveikatos priežiūros, švietimo ar poilsio patalpas.³²⁵

Biurokratinėje įstaigoje biurokratai turi viešą kalbą, pagrįstą bendra patirtimi ir sutartimis ir gali kalbėti apie darbą, bet neturi bendros kalbos, kuria galėtų aptarti savo gyvenimą už grupės ribų.³²⁶ Jei organinėje grupėje asmenys kartu patiria daug skirtingų patirčių, darbe įgytos išvalgos ir interesai negali būti atskirti nuo jų požiūrio į darbo organizavimą ir tikslus. Taigi skirtumui tarp darbo ir laisvalaikio tarp viešojo ir privataus egzistavimo išnykus patvirtinama asmenybės vienovė. Taip pat yra patvirtinamas individualumas kuomet gyvenimo bendruomenė tampa gyvenimo būdu.

Bendruomeniškumo paradoksas gyvenimo bendruomenėje vėl iškyla kaip grupės sanglaudos paradoksas: tiek, kiek simpatija socialiniame gyvenime reikalauja ištikimybės bendriems tikslams, ji grasina sunaikinti individualybę, kurią nori apsaugoti. Gyvenimo bendruomenės politika turi būti orientuota į grupių pliuralumą ir įvairovę ir kartu pretenduoti tapti visuotine išsaugant savo autonomiškumą.³²⁷

4.2 Tikslų demokratija

Tikslų demokratijos siekis yra realizuoti konkretų universalumą, prigimtinę harmoniją ir simpatiją. Tikslų pasidalinime kiekvienas asmuo dalyvauja kaip unikalus.³²⁸ Organizacija yra demokratiška tiek, kiek ji apibrėžia savo problemas kaip politines problemas ir siekia jas išspręsti per abipusio įtikinėjimo ir kolektyvinio sprendimo procesą, kuriame vienas požiūris triumfuoja laimėdamas daugiau šalininkų nei varžovai. Politika tampa pagrindine kasdienio gyvenimo veikla.³²⁹

Tikslų demokratija turi trūkumų. Tikslų demokratijos principas suponuoja, kad viskas gali būti įtraukta į viešojo diskurso areną. Riba tarp viešojo ir privataus gyvenimo kinta, tačiau išnykimas ribos

³²⁴ Ten pat.

³²⁵ Ten pat, p. 265.

³²⁶ Ten pat, p. 263.

³²⁷ Ten pat, p. 267.

³²⁸ Ten pat, p. 267.

³²⁹ Ten pat, p. 268.

tarp grupės autonomiškumo ir visuotinio sugadintų grupę. Kolektyvinio sprendimo ribų nepaisymas reikštų arba atotrūkio tarp individualumo ir socialumo reikalavimų paneigimą, arba pirmojo aukojimą antrajam.

Kaip valdžios pagrindas, tikslų demokratija suponuoja bendruomenės socialinių santykių formą: pagarbą individui pagrįstą konkrečia individualybe, o ne tam tikrų savybių turėjimu ar rolės principu. Taigi, kuo tobulesnė demokratija, tuo platesniu asmeninių rūpesčių ir gebėjimų arba kitaip daugialypiu emociniu spektru apimančiu jos įtikinėjimo ir sprendimo procedūras remiasi tikslų demokratija.

Bendri tikslai turi išreikšti žmogiškąją prigimtį, kurioje kiekvienas individualus asmuo dalyvauja savo unikaliu būdu. Bendri tikslai padeda įgyvendinti žmogiškąją prigimtį, kuomet yra mažinamas dominavimo intensyvumas ir didinamas bendruomeniškumas.³³⁰ Politikos tikslas turėtų būti skatinimas bendruomeniškumo, mažinimas dominavimo per bendrų vertybių pasidalijimą.³³¹

Tikslų demokratijos politika dominavimą mažina mažindama prigimtinių talentų svarbą valdžios paskirstymui. Tikslų demokratija kuria aplinkybę, kuomet hierarchija yra politinis, demokratinis būdų išrinktas pasirinkimas, o ne techninė duotybė. Dėl šio dominavimo sumažėjimo bendros vertybės gali geriau nurodyti žmogaus rūšies pobūdį.³³²

Autorius teigia, kad užuominą bandant susidoroti su nelygybe galima rasti Goethe's išpėjime, kad „nuo geresnių kito žmogaus dovanų nėra jokios kitos gynybos, tik meilė“.³³³ Vadinasi, pagrindinė organinės grupės paskirstymo teisingumo problema yra pasiskirstymo standarto atradimas, kuris galėtų viršyti natūralią talentų nelygybę.

Vienas iš būdų spręsti nelygybės problema tai atlikus darbą nenukreipti apdovanojimo už darbą į faktorių, kuris suponuoja nelygybę, tai yra į įgimus įgūdžius o pasirinkti neutralų faktorių. Apdovanoti galima už poreikių patenkinimą, o ne būdą kaip tie poreikiai yra užtikrinami. Tokiu atveju nesusikoncentruojama yra į nelygybę, o į galimybes ir būdus kaip poreikiai tenkinami. Tuomet individualūs pajėgumai realizuojami visapusiškiau.³³⁴ Meritokratinė valdžia galėtų virsti demokratine valdžia, o vaidmenų susiejimas į gyvenimo bendruomenę. Vien tik įgūdžių turėjimas pats savaime negali pateisinti materialinių pranašumų ar valdžios naudojimo.³³⁵

Taip pat, kitos organinės grupės turėtų bendrauti tarpusavyje per tikslų demokratijos procesus, taip užtikrinant kiekvienam dalyvavimo lygybę šiame politiniame procese. Kiekviena grupė turi

³³⁰ Ten pat, p. 267.

³³¹ Ten pat, p. 244.

³³² Ten pat, p. 268.

³³³ Ten pat, p. 271.

³³⁴ Ten pat, p. 272.

³³⁵ Ten pat, p. 273.

ieškoti nurodymų iš kitų ir yra priklausoma nuo tam tikros bendruomenių santarvės. Todėl, santarvė grupių viduje ir tarpusavio santykiuose turi būti tikslų demokratijos pamatas. Vidinės demokratijos tikslas yra pateikti alternatyvą klasiinei visuomenei ir meritokratijai.

Kita demokratinio idealo įtampa yra konfliktas tarp partikuliarumo ir universalumo. Demokratinio proceso sukurtų bendrų tikslų moralinis svoris galiausiai yra neatsiejamas nuo jų universalumo. Bendroms vertybėms atrasti reikia mažos grupės, tačiau demokratijai reikia pasaulinės respublikos. Jų susitaikymo klausimas yra problema. Problema kiek ir kokiais būdais galima suderinti visuotinius ir konkrečius poreikius socialiniame ir žmogaus gyvenime.³³⁶ Universalumo ir santarvės standartas yra pamatas klestėti tikslų demokratijai, tačiau autonomiškumo pavojus visuomet išlieka. Autonomiškumas turi būti išsaugojamas siekiant atrasti ribas ir pagrįsti grupių skirtingumo tezę.

Bendri tikslai nusako universalią žmogaus rūšinę prigimtį tiek, kiek jie tampa visuotinai bendri. Todėl, organinė grupė turi nuolat ieškoti įkvėpimo iš kitų grupių patirčių siekdama savo tikslų ir mažindama dominavimą.³³⁷ Politika turėtų laikytis nuošalyje nuo tų dalykų, kurių privatumas tuo metu atrodo svarbiausias, siekiant sustiprinti individo gebėjimą peržengti savo grupės patirtį ir inicijuoti eksperimentus žmonijoje.³³⁸ Tai reiškia, kad kiekvieno individualaus asmens demokratiniais svarstymams nuoroda turi būti bendruomenės gėris.³³⁹ Bendruomenės gėris turėtų būti nukreiptas į asmenį kaip tikslo išpildymo galimybę.

Jeigu konsensuso atrasti nepavyksta, atsiranda konfliktas tarp skirtingų asmenų interesų, kuomet asmenys pradeda vienas kitą matyti kaip priemones besikeičiantiems tikslams patenkinti.³⁴⁰ Toks pavojus gali atsirasti organinės grupės tikslų demokratijos institucijoje. Meilės jausmas, atvirkščia suponuoją, kad kitas asmuo būdamas kitoks savo individualume gali užpildyti manąjį individualumą.

4.3 Darbo pasidalijimas

Konkretus universalumas yra aktualizuojamas per darbo pasiskirstymą grupės viduje. Tai reiškia, kad kiekvienas asmuo gali matyti savo darbo reikšmę, nes dalyvauja kūrime ir perkūrime bendrų tikslų (angl. *Common purposes*) ir taip peržengia savo poziciją bendruomenės

³³⁶ Ten pat, p. 269.

³³⁷ Ten pat, p. 269.

³³⁸ Ten pat, p. 274.

³³⁹ Ten pat, p. 270.

³⁴⁰ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, p. 223.

organizacijoje.³⁴¹ Jokios hierarchijos ar divizijos negali būti peržengiamos kai tai netampa akis į akį susiduriančių individualių asmenų problema.³⁴²

Prigimtinė harmonija

Jeigu idealas yra ekonominių interesų patenkinimas, tuomet asmuo susitapatinęs su šiuo universaliu idealu mato save kaip priemonę ekonominiams interesams įgyvendinti. Ekonominiams ar prekybiniais mainams impulsą suteikė asmenų noras komforto ir laiko trūkumas juos patenkinti, todėl asmenys pradėjo naudoti vienas kito produktus, maksimizuoti pelną, siekiant materialinio komforto.³⁴³ Kadangi gyvenimas per trumpas, kad asmuo patenkintų savo materialinius trokšimus, asmenys prekybos būdu perka ir parduoda vienas kito gaminius arba kitaip „laiką“.³⁴⁴ Tačiau, ekonominė nauda, taip pat asmenį laiko priemone tikslams patenkinti, todėl ji apie asmenį kaip apie moralinę būtybę nieko negali pasakyti, nes prielaidos apie asmenį kylą iš asmens trokšimo gauti asmeninės naudos. Mažesnėse bendruomenėse asmenys galėtų turėti artimesnį kontaktą vienas su kitu ir pamatyti vienas kitą kaip konkrečius asmenis, ne tik kaip ekonominius ar teisinius subjektus.

Tačiau, darbo pasidalinimo tikslas yra asmenį sieti ne su universalus interesu patenkinimo poreikiu, o su idėja, kad darbas yra asmens subjektyvaus tapatumo tąsa. Taip darbo pasidalinimo tikslu tampa asmuo kaip toks.

Jeigu laikysime gamtą nežmogišku pasauliu, tuomet asmuo gali būti ir nebūti su ja susvetimėjęs. Jeigu asmuo peržengia susvetimėjimą neprarasdamas nepriklausomybės, tai reikštų, kad prigimtis yra humanizuojama, o asmuo natūralizuojamas.³⁴⁵ Taip yra pasiekama prigimtinė harmonija. Tačiau, visi bandymai asmenį natūralizuoti, o prigimtį humanizuoti baigdavosi revoliucijomis, kuomet asmuo būdavo paverčiamas priemone ideologiniams interesams vardan didesnio išlaisvinimo ar lygybės. Dalykas, kuris trukdo pasiekti prigimtine harmoniją per darbą yra atskleistas Markso susvetimėjimo teorijoje, Weberio racionalizacijos teorijoje ir Simmels'o kultūrų tragedijoje. Produktai žmonių darbo reikalauja, kad jie turėtų savo gyvenimus (angl. *A life of their own*), nes jie stovi už sąmoningo asmens, kuris juos padarė.

Darbas darbuotojui niekada nėra tik objektas; tai taip pat išorinė jo paties subjektyvumo išraiška.³⁴⁶ Kuo labiau darbas yra nepriklausomas nuo natūralaus atsitiktinumo, tai yra nuo

³⁴¹ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 225.

³⁴² Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, 20.

³⁴³ Ten pat, p. 68.

³⁴⁴ Ten pat, p. 65.

³⁴⁵ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 205.

³⁴⁶ Ten pat, p. 207.

nenumatytų aplinkybių, tuo mažiau matomas skirtumas tarp to koks jis yra ir koks turėtų būti, tuo geriau darbas gali būti laikomas asmens subjektyvumo sąsaja.³⁴⁷ Kuo geriau darbe atsispindi, darbo kūrėjo intencijos, tuo didesnis darbuotojo sąmoningumas ir refleksyvumas. Jeigu trečiasis asmuo tyrinėdamas atliktą darbą mato darbą taip pat kaip darbuotojas atlikęs šį darbą tuomet trečiasis asmuo taip pat turi praktinį ir objektyvų sąmoningumą. Materialūs objektai, paslaugos, ir socialinės organizacijos formos šia prasme yra asmens darbo vaisiai.³⁴⁸ Asmuo gali peržengti save atsiskirdamas nuo prigimties, būti jai svetimasis, tačiau kartu asmuo dirbdamas prigimtį užvaldo.³⁴⁹

Asmuo gali suprasti socialinį pasaulį, nes jį pats sukūrė. Per darbą galima objektyvizuoti save, tai yra siekti idealo – pratęsti savo tapatumą išreikšti save. Toks santykis tarp darbo ir žmogaus yra toks pats kaip tarp Dievo ir jo kūrinijos. Nėra nieko pasaulyje, kas pirmiau nebuvo Dievo planu. Taip pat, ir darbuotojo kūrėjo intencijoje, nėra nieko kas nebūtų buvę pirmiausia jo planu.

Jeigu darbas nukreiptas į jo kaip subjektyvaus tapatumo išraišką, o ne į interesą tuomet jis gauna pripažinimą, todėl darbo tikslu tampa asmuo. Impersonalios taisyklės nors ir yra žmonių kūrinys, jos suponuoja, kad bus interesų konkurencija, tai reiškia, kad kiekvienas asmuo nori savo interesus įtvirtinti preskriptyviose taisyklėse, jei to nepavyksta padaryti, asmuo jausis susvetimėjęs su tokia visuomenės tvarka ir nesijaus, kad tai yra jo darbo vaisius. Tokiu atveju objektas gali būti laikomas kaip nepriklausomu nuo subjekto, o ne kaip jo individualumo išraiška

Žmogaus prigimtyje yra išsiskiręs noras pakeisti pasaulį ir jį pritaikyti, pagal savo poreikius ir toks asmuo bruožas vadinamas praktiniu asmens charakteriu.³⁵⁰ Praktiškumas reiškia, kad pasaulis gali būti keičiamas priklausomai nuo asmenų tikslų.³⁵¹ Sąmoningumas reiškia atsiskyrimą nuo prigimties, praktiškumas reiškia susijungimą su prigimtimi³⁵² per darbą. Taip pasiekiant natūralią harmoniją. Tačiau, asmuo siekia, kad darbas būtų jo subjektyvumo sąsaja.

Asmenys gali suprasti vienas kito ketinimus, nes priklauso tose pačiose bendruomenėse ir bendrų tikslų tradicijose.³⁵³ Kai darbuotojo intencijos yra suprantamos, jis gali pratęsti savo subjektyvų tapatumą kitų atžvilgiu, taip atrandamas yra visuminis asmuo per kitus asmenis gaunant pripažinimą. Nėra nieko kas neatspindėtų darbuotojo intencijas.³⁵⁴

Visuomet išlieka susvetimėjimas su savo darbu ir narciziškumo elementas, kuomet norima, kad darbas būtų asmens tapatumo išraiška. Susvetimėjimo su darbu turėtų padėti išvengti organinės

³⁴⁷ Ten pat, p. 209.

³⁴⁸ Ten pat, p. 207.

³⁴⁹ Ten pat, p. 205.

³⁵⁰ Ten pat, p. 203.

³⁵¹ Ten pat, p. 203.

³⁵² Ten pat, p. 204.

³⁵³ Ten pat, p. 210.

³⁵⁴ Ten pat, p. 208.

grupės, kuriose asmenys susidurtų vienas su kitu akis į akį ir pripažintų vienas kito konkrečius darbus, kurie turi pridėtinę vertę visai organizacijai. Taip kiekvienas asmuo būtų pastebėtas. Tačiau, susiduriama su klausimu ar pridėtinę vertę norima kurti organizacijai ar prisidėti prie visos žmonijos progreso. Autorius tai išsprendžia teigdamas, kad tai, kas pasitarnauja individualiu lygmeniu pasitarnauja visai žmonijai.

Pavyzdžiui organinių grupių kūrėjai yra žmonės jie pastebėtų vienas kito darbus ir gautų savo subjektyviam tapatumui patvirtinimą. Organinės grupės suponuoja, kad jų kūrėjai turės praktinį ir objektyvių charakterį, nes galės suprasti vienas kito intencijas. Tai reiškia, kad asmenys galės pasiekti prigimtinę harmoniją. Kuo socialinė tvarka mažiau gali būti apibūdinama kaip asmens darbo vaisius, tuo su ja asmuo labiau susvetimėjęs ir negali gauti patvirtinimo savo subjektyviam tapatumui. Asmuo nori matyti gamtą taip lyg joje priklausytų tai reiškia, kad tikslas yra pasiekti prigimtinę harmoniją. Organinėje grupėje asmuo jausis priklausomas ir kartu jaus, kad tai yra jo darbo vaisius, todėl joje galės atrasti prigimtinę harmoniją.

Tačiau, šios grupės turi būti prigimtinės natūralios asmeniui, kaip šeima. Pavyzdžiui, prigimtinė harmonija gali būti pasiekama ir šeimoje. Dėl savo seksualinio aspekto meilė padeda žmogui įveikti skirtumą tarp savęs ir prigimties savo asmenyje. Meilėje nėra taip, kad kuo labiau žmogus yra prigimtinė būtybė, tuo jis mažiau žmogus. Priešingai, atotrūkis tarp proto ir natūralaus nusiteikimo įveikiamas patenkinus savo santykius su kitais ir taip tampant žmogiškesniu, kas reiškia tapti natūralesniu. Ši žmogaus natūralizacija neprarandant jo žmogiškumo pasitvirtina per šeimos sąjungą, kuomet giminės pratęsimas leidžia individualiam asmeniui būti rūšies evoliucijos grandimi.³⁵⁵ Tačiau, šis natūralizmas suponuoja perskyra tarp to kas yra partikuliaru šeima ir to kas yra universalu – politika. Tačiau, asmens ir politikos suderinimas tai yra meilės pajautimas politikoje universalium lygmeniu yra neįmanomas kitaip šeima turėtų tapti universali sąjunga, kas išardytų ją pačią. Todėl, jausti perskyra tarp partikuliarumo ir universalumo politikoje yra normalu ir žmogiška. Tuo tarpu, jeigu asmuo yra natūralizuojamas gamybinio interesams patenkinti, jis tampa priemone.

Tobula prigimtinės harmonijos išraiška yra religinė Dievo plano kūrinijai idėja: žmogus užima vietą sukurtų daiktų tvarkoje ir dalijasi jų kūryba, tačiau turi unikalų ryšį su Dievu. Priimdamas kūrinį, vystydamas jį asmuo gali suvokti tiek savo vienybės su sukurta gamta, tiek atsiskyrimo nuo jos jausmą.³⁵⁶ Tokiu atveju asmenys yra vienodi universalios Dievo meilės idėjos atžvilgiu, tačiau taip nėra partikuliarios šeimos sąjungos atveju, kuomet meilė jaučiama tik partikuliariems asmenims partikuliarium lygmeniu.

³⁵⁵ Ten pat, p. 206.

³⁵⁶ Ten pat, p. 206.

Darbas yra pagrindinis būdas pasiekti prigimtine harmonija tai yra susitaikyti su gamta. Taigi, kai objektas yra kitas žmogus, kiekvienas subjekto reikalavimas jį pažinti apima kovą dėl valdžios. Nėra gyvenimo situacijos, kurioje asmenys neturėtų ir nerodytų noro būti žinomiems. Asmenys nori būti panašūs į Dievą.³⁵⁷

Siekiant atrasti prigimtine harmonija, tai turėtų būti siekiama padaryti ne revoliucijos būdu. Revoliucijos suponuoja, kad kažkas bus nuversta ir kad kažkas negaus pripažinimo, tačiau su dominavimu reikia kovoti skatinant bendruomeniškumą, o ne ideologiniu visuotiniu siekiu, kuris paslepia asmens išpildymo galimybę. Taip pat, dominavimo nereikia pašalinti dominavimu, kitaip institucijos ir asmenys esantys jose nuverčiami arba kitaip nepripažįstami, o to reikėtų vengti. Vertybių pasidalinimas įgauna prasmę tuomet kai daro įtaką dominavimo mažinimui ir bendruomeniškumo didinimui.³⁵⁸

Dirbdamas asmuo yra konkretus ir universalus, universalus ta prasme, nes universali prigimtis manifestuojasi per darbus, nes yra naudojamasi įgimtais talentais ir įgūdžiais kuriant pridėtine vertę visai žmonijai. Konkretus, nes asmuo yra baigtinis ir jo socialinė padėtis riboja jo galimybes, tačiau esamoje padėtyje asmuo gali realizuoti save per konkretų darbą, kaip jo subjektyvumo išraišką ir tuo pačiu gali būti pastebėtas bei pripažintas. Jei nebūtų gyvenimo bendruomenės, darbo pasidalijimas individualiems asmenims nesudarytų sąlygų pažinti vienas kito ir elgtis vienas su kitu kaip su konkrečiais asmenimis.³⁵⁹ Jei nebūtų tikslo demokratijos, specializuoto darbo suteiktos galios būtų dominavimo formos.

Užduočių rotacija ir specializacija

Gyvenimo bendruomenė ir tikslo demokratija suponuoja, kiek žmogus turi skirti laiko specializuotoms užduotims. Šio institucijos suponuoja, kad asmenys bus susirūpinę ne tik darbu, bet ir socialiniais santykius ar politinę veiklą. Taip bus sumažinta perskyra tarp konkretaus darbo ir socialumo ar politikos. Taip pat, turėtų būti sušvelnintos specializacijos, tuomet į darbo pasidalijimą patenkama kaip konkrečiu asmeniui, o ne rolės atstovu. Darbo diferencijavimo sušvelninimas gali būti neatsiejama gėrio dalis. Jei individualus asmuo negali nuolat eksperimentuoti su įvairiomis gyvenimo formomis, jis gali prarasti savo gebėjimo peržengti savo vietą socialinėje santvarkoje ir savo darbą paversti visuotiniu ir konkrečiu elementu savyje. Užduočių rotacija gali būti naudojama

³⁵⁷ Ten pat, p. 204.

³⁵⁸ Ten pat, p. 267.

³⁵⁹ Ten pat, p. 274.

kaip dominavimo moderavimo priemonė.³⁶⁰ Gali būti tokių užduočių, kurios neturi didelės reikšmės talentų vystymuisi ir yra techninės. Tačiau, tokią problema turi būti sprendžiama technologijų progresu.

Kitą vertus galima sakyti, kad bendruomeniškesnė grupė tampa tuomet, kuomet yra didesnė diferenciacija tarp grupių, tuomet grupės bus priklausomos nuo to, kad jos susidaro dėl jos narių panašumų.³⁶¹ Tuomet bus mažinama skirtis tarp artima ir svetima ir grupės bus draugiškesnės viena kitos atžvilgiu.

Asmuo ir technologijos

Išvengti asmens susiejimo su role siūloma atrandant santykį su technologijomis, kurių santykį padėtų moderuoti tikslų demokratija, gyvenimo bendruomenė ir darbo pasidalinimas. Kadangi asmens poreikiai ir galimybės yra neribotos, asmuo tokia egzistencija nepasitenkins. Todėl, autorius siūlo įdarbinti mašinas³⁶² Mašinos turėtų padėti daryti, tai ką asmenys jau išmoko kartojant, taip pat išsaugoti asmenų laiką arba nepirkti laiko „pirkti“ iš kitų asmenų tai yra nesinaudoti kitų asmenų darbo vaisiais. Esančiose ekonominėse struktūrose su žmonėmis buvo elgiamasi taip lyg jie būtų mašinos, todėl asmens išlaisvinimo potencialas yra švaistomas.³⁶³ Šiuo metu atsiranda nauja produkcijos forma, ji yra nusakoma ne per kapitalo, technologijos ir žinių akumuliacija, bet per pažangios eksperimentinės praktikas, todėl produkcijos procesas kinta priklausomai nuo jo vykdymo. Tai reliatyvizuoja darbo roles, nes sulieja kooperacija ir konkurenciją. Toks projektas reikalauja revoliucijos švietime – neužtenka vien analitinių pajėgumų, reikia prioritetą skirti kooperacijai, kuri peržengtų individualizmą ir autoritarizmą. Dauguma asmenų liks be darbo, tačiau kartu tai gali sukurti naujų darbo vietų. Tai reiškia, kad samdomiems darbuotojams turi būti suteikiama galimybė dirbti savo įmonėse (angl. *Self employed*) ir kooperavimuisi.³⁶⁴ Vaizduotės geba asmuo gali įtraukti asmens santykį su mašina praktiškai. Mašinos gali suteikti pilnesnį gyvenimo patyrimą. Santykis su mašina padėtų kitą pastebėti ne kaip rolėje esantį, o kaip ją gebantį peržengti ir taip nepirkti laiko iš kitų ir nesinaudoti kitu kaip savo troškimams patenkinti.³⁶⁵ Nepaisant to, kad hedonizmas gali

³⁶⁰ Ten pat, p. 275.

³⁶¹ Ten pat, p. 276.

³⁶² „Roberto Mangabeira Unger: "No one should have to do work that can be done by a machine", Youtube vaizdo įrašas, 0:30 - 1:00 paskelbta „Harvard University“ <https://www.youtube.com/watch?v=N8n5ZL5PwiA>

³⁶³ Ten pat, 1:40.

³⁶⁴ Ten pat, 6:17.

³⁶⁵ Ten pat, 10:30.

įsivyranti, mašinos turėtų padėti išspręsti kitų išnaudojimo problemą. Hedonizmą suvaldyti turėtų padėti gyvenimo bendruomenė.³⁶⁶

Konservatyvus korporatyvizmas hierarchinių bendruomenių vs utopinė socialistinė ar revoliucinė egalitarinė valstybė

Konservatyvus korporatyvizmas hierarchinių bendruomenių taip pat siekia idealo, kad asmenys savo narystės įvairiose institucijose metu galėtų gauti pripažinimą. Tačiau, ši doktrina nesėkminga, nes rangai, kurie skirstom į darbininkus, industrinius darbuotojus ir vadybininkus yra pernelyg platūs (angl. *Too diffuse*), kad sudarytų sąlygas bendroms vertybėms atsirasti.³⁶⁷

Bet kuriuo atveju, tokie poreikiai kaip materialinis pasitenkinimas, komfortas išliks ir jie yra žmogiški. Kaip jau anksčiau minėta, prabanga gali mažinti asmenų poreikį vienas kito, tačiau tai gali ir sustiprinti vienu asmenų santykius su kitais, nes asmuo nebebūtų laikomas priemone.³⁶⁸ Jei prabangos ar tam tikros materialinės padėties poreikio patenkinimo užtikrinimas padės įžengti į santykį su kitu ir asmuo taps tikslu, tuomet mašinos turi būti įdarbintos už asmenis. Tačiau, autorius siūlo peržengti materialistinę masinę kultūrą.³⁶⁹ Ir socialinis pokytis prasideda nuo individualaus asmens. Tačiau pokytis neturi būti vien tik politinis, o kartu ir psichologinis. Asmens neigimo geba leidžia kontroliuoti ir tai kas yra pašamonėje, tai yra troškimai, prisiminimai, socialinės struktūros.³⁷⁰ Asmuo yra kontroliuojamas biologijos, socialinės klasės ir aplinkybių, tačiau atsitraukimas nuo prisiminimų ir troškimų gali padėti asmenims sukontroliuoti jų pačių gyvenimus. Ši geba neleidžia asmenims gyventi pasyviai realybėje, kurioje vyrauja galingųjų interesai ir privilegijuotosios mažumos daugumos sąskaita. Neigimo geba asmuo gali ne tik realizuoti save, prabudinti vaizduotę, bet ir pasipriešinti esamai realybei, socialinėms hierarchijoms bei atrasti radikalias alternatyvas.³⁷¹ Negatyvios galimybės (angl. *Negative capability*) geba reiškia vaizduotę, o ją patvirtinantis uždavinys (Angl. *Affirmative exercise*) reikštų pastangas įsivaizduoti socialinio gyvenimo tvarką, kuri suteikia galimybę, kad santykiai asmenų vienas su kitu būtų padidinto plastiškumo (angl. *Hightened plasticity*) arba kitaip asmenys vienas kitą galėtų suprasti per daugialypį emocijų

³⁶⁶ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 266.

³⁶⁷ Ten pat, 60.

³⁶⁸ Ten pat, 140.

³⁶⁹ Paul Tritschler, „Negative Capability”, 10eon, <<https://aeon.co/essays/deny-and-become-the-radical-ethos-of-negative-capability>>

³⁷⁰ Ten pat.

³⁷¹ Ten pat.

išgyvenimų spektrą.³⁷² Tai reiškia, kad protas gali būti suderintas su troškimu, tuomet kai pagrindiniam troškimui, siekio kito yra pasitelkiama vaizduotė sudaryti sąlygas jo įgyvendinimui.

Kita problema utopinės socialistinės ar revoliucinės egalitarinės visuomenės doktrinos yra tai, kad ji negebėtų pateikti alternatyvos subjektyviai vertybei. Siekiant bendrų tikslų bus pradėta ieškoti impersonalių taisyklių, todėl būtų remiamasi meritokratinio principu, kuomet klasių diktatūra būtų pakeista talentų.³⁷³ Tokiu atveju asmens individualus tapatumas būtų subordinuojamas socialumui.³⁷⁴

Autorius prieštarauja revoliucijos būdu atrandamam egalitarizmui, nes revoliucija jau reiškia uždominavimą dominavimo. Tai reikštų paneigimą, kad asmenys gali transcenduoti kontekstus ir jam nepasiaukodami, tai yra nesiekdami uždominuoti, nuversti. Jeigu dominavimu bus nuverstas dominavimas tuomet dominavimas bus patvirtintas žmogaus prigimtyje. Autorius siūlo blogį apeiti taikiai be revoliucijos. Tuomet taika nebus paaukojama vardan taikos ar mažesnio dominavimo. Siekdamas paneigti prigimtinį dominavimo blogį autorius teigia, kad dominavimas turėtų būti progresyvus, po truputį randantis bendruomenėms, kurios laiduotų tolimesnes politines praktikas.³⁷⁵ Asmuo gali transcenduoti kontekstus³⁷⁶ be dominavimo gebos, o per bendrystės didesnę siekį taip atrandant pripažinimą. Taip įrodoma, kad asmuo gali apeiti prigimtinį blogumą.

Nihilizmo problema

Autorius teigia, kad priešnuodis nihilizmui yra ryšys ir įsitraukimas ir įsteigiant bendruomenę (angl. *Communion*).³⁷⁷ Interpresonali asmens patirtis yra vienintelis elementas patyrimo, kuris turi besąlyginę reikšmę, I Kantą cituojant personalumas yra vienintelis aspektas, kuris yra tikslas savaime, o ne priemone, todėl vienintelis metodas yra patobulinti visuomenę.³⁷⁸ Tokis visuomenės tobulinimas suponuoja dialektika, tarp rutinų ir konvencijų bei didesnio sąmoningumo. Esamos socialinės formos laiduoja mintį, kad asmuo yra pasaulio centras, tačiau asmuo turi vaizduotę ir turi gebėti įsivaizduoti kitą, kad pastebėtų jų subjektyvumą ir reikalavimus.

Vizija ir metodas turi būti programa moralinei rekonstrukcijai. Pagal šią programą reikėtų perdaryti rolių sistemą, kurioje asmuo yra paaukojamas vardan solidarumo, todėl reikia praktinių

³⁷² Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, 81.

³⁷³ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 252.

³⁷⁴ Ten pat, 251.

³⁷⁵ Ten pat, 253.

³⁷⁶ Roberto Mangabeira Unger, *Passion: An Essay on Personality*, 25.

³⁷⁷ „Beyond Nihilism, Part 4 of 7: The Overcoming of the World” 7:00-7:40 Youtube vaizdo įrašas, Roberto Mangabeira Unger

<https://www.youtube.com/watch?v=rYx94zbIv8&list=PLNdEBvVYMvsDw5FdQ6N9GGEvIwjnNZuiC&index=4>

³⁷⁸ „Beyond Nihilism, Part 5 of 7: The Humanization of the World”, 5:50-6:30, Roberto Mangabeira Unger,

<https://www.youtube.com/watch?v=DZ0aq-Teljs&list=PLNdEBvVYMvsDw5FdQ6N9GGEvIwjnNZuiC&index=5>

sąlygų, kurios leistų patirti asmenybiškumą.³⁷⁹ Solidarumas ir konfliktas dėl galios paaukojamas transformacijos sąskaita. Jokia rolė, nesiūlo transformatyvios užduoties, todėl asmens santykis su role yra abivalentinis, asmuo gali būti nusakomas per rolę ir už jos ribų. Siūloma, kad personalinė meilė, kuri įtvirtinta asmens egzistenciją ir tapatumą, o ne geranoriškumas nukreiptas iš viršaus būtų organizuojantis moralinio gyvenimo principas.³⁸⁰

Iš kitų žmonių trokštama pripažinimo, tai, kad kiekvienam pasaulyje yra besąlyginė vieta ir iš asmenų reikalaujama daugiau nei jie gali suteikti ir toks nepasotinamumas charakterizuoja žmoniją.³⁸¹ Tačiau, jautrumas menkimui yra atramos taškas revoliucijoms.³⁸² Kaip įsipareigojimui atrasti tinkamą pagrindą?³⁸³ Asmenys turi begalinius troškimus ir siekia juos patenkinti, siekia, kad jų troškimo objektas būtų vertas troškimo.³⁸⁴ Tačiau, šis troškimas turi būti begalinis. Asmeniui reikia kito dėl to, kad asmuo nežino, ką reiškia patenkinti šį troškimą kito asmens, nes asmenys nuolat varijuoja tarp kito siekio ir baimės kuri visuomet baigiasi galios santykiais ar depersonalizacija³⁸⁵ ar tapatumo praradimu ar patrono kliento santykiuose. Tačiau, asmenys nori radikalaus priėmimo jų pačių (angl. *Radical acceptance of their own selves*), kad gautų tokį pripažinimą asmenys turėtų tapti pažeidžiamais, kuris suponuotų didesnius eksperimentus bendruomenėje, kurie laiduotų didesnę pripažinimo tikimybę.³⁸⁶

Asmenys turi turėti kognityvinį, moralinį ir emocinį ryšį, tačiau kiekvienas ryšys yra grėsmė individualumui. Tik personalinėje meilėje asmenys susitinka su kitu kaip vienas kitą papildantys, kuri leidžia asmenis pamatyti kaip kontekstus transcenduojančius.³⁸⁷ Tačiau, asmenys dar nėra pilnai tokie asmenys, kurie galėtų vienas kitą priimti kaip kontekstus transcenduojančius ir kad tokie taptų reikia visuomenės reformos.³⁸⁸

4.4 Laisvės samprata

³⁷⁹ Ten pat, 6:30-8:00.

³⁸⁰ Ten pat, 15:00-16:44.

³⁸¹ „Beyond Nihilism, Part 2 of 7: Flaws in the Human Condition” 2: 40 Youtube vaizdo įrašas, Roberto Mangabeira Unger,

<https://www.youtube.com/watch?v=yA9SwXdj3fA&list=PLNdEBvVYMvsDw5FdQ6N9GGEvIwjnNZuiC&index=3>

³⁸² Ten pat, 6:00 – 6:40.

³⁸³ „Beyond Nihilism, Part 1 of 7: Religion, Philosophy, and Nihilism” 1:00-1:40, Youtube vaizdo įrašas, Roberto Mangabeira Unger,

https://www.youtube.com/watch?v=eD14_fK3G58&list=PLNdEBvVYMvsDw5FdQ6N9GGEvIwjnNZuiC

³⁸⁴ Ten pat, 2:22.

³⁸⁵ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 96.

³⁸⁶ Ten pat, p. 97.

³⁸⁷ „Beyond Nihilism, Part 6 of 7: Religion, Philosophy, and Nihilism” 24:00 -25:00, Youtube vaizdo įrašas, Roberto Mangabeira Unger,

<https://www.youtube.com/watch?v=MjXuB08osJI&list=PLNdEBvVYMvsDw5FdQ6N9GGEvIwjnNZuiC&index=6>

³⁸⁸ Ten pat, 26:00:26:40

Kaip grupės gali valdyti savo narius nusako laisvės problema. Laivė reiškia, kai nėra jokios išorinės jėgos, kuri darytų įtaką kieno nors galimybei daryti tai ką nori. Laisvė reiškia, tai, kad nėra žmogaus ar valdžios impulso. Laivės antitezė yra dominavimas.³⁸⁹ Laisvės problema yra atskirti legitymią galią nuo nelegitimios. Pastaroji reprezentuoja dominavimą. Jeigu gėris reiškia atradimą idealo savęs ar asmens kaip tikslo, tuomet šis idealas turi būti kriterijus pagal kurį laisvės samprata yra nulemta.³⁹⁰ Dominavimas yra neapykantos išraiška, nes jis neleidžia asmeniui būti savimi. Laisvės doktrina suponuoja asmens savasties ir gėrio supratimą.

Laisvė matuojama per individualią gebą pasiekti gėrį.³⁹¹ Jis yra laisvas tiek, kiek gali pasiekti tai, ko nori. Laisvės samprata suponuoja institucinius organinės grupės principus: laisvę prisijungti prie gyvenimo bendruomenės ir ją palikti, išraiškos laisvė tikslų demokratijoje ir laisvė pasirinkti norimą darbą. Asmuo taip pat, gali dalyvauti keliose bendruomenėse iš eilės. Asmuo gali realizuoti savo asmeniniu poreikius ir galimybes. Asmuo gali pasirinkti kokį darbą dirbti.³⁹² Kita laisvės išraiška yra galimybė asmeniui išreikšti savo idėjas. Laisvė yra gėrio pažinimas, organinėse grupėse gėrio yra ieškoma per patyrimą.³⁹³ Šiai laisvei išreikšti yra reikalinga tikslų procedūrinė demokratija ir komunikacija visuomenėje, kurioje individualumas gali būti išreikštas ir vystomas. Siekiant išreikšti rūšies prigimtį, asmenys turi turėti galimybę palyginti savo individualius požiūrius vienu su kitais.³⁹⁴

Gali būti taip, kad tai ant ko yra pastatyta organinė grupė yra neteisinga ir toks tikslų demokratijos pagrindas yra netinkamas. Todėl, gėris yra pats procesas, kuris veda į asmens kaip tikslo supratimą. Interesas siekti tiesos yra pagrindinis, todėl gėris yra gėrio pažinimo siekis.³⁹⁵

Nesant atskleistai moralinei tiesai arba objektyviai vertybei, vienintelis pagrindas vertinti arba nusakyti idealui yra patirtis kaip tokia. Todėl, bet kokia abejonė organinės grupės netinkamumu suponuoja naują revizionistinę patirtį.³⁹⁶

4.5 Valstybė

Organinių grupių doktrina suponuoja bendruomenių autonomiškumą, tačiau būdamos autonomiškos, jos yra nukreiptos į visuotinę respubliką ir jų suderinimas yra valstybės tikslas.³⁹⁷

³⁸⁹ Roberto Mangabeira Unger, *Knowledge and Politics*, p. 277.

³⁹⁰ Ten pat, p. 278.

³⁹¹ Ten pat, p. 278.

³⁹² Ten pat, p. 281.

³⁹³ Ten pat, p. 279.

³⁹⁴ Ten pat, p. 280.

³⁹⁵ Ten pat, p. 280.

³⁹⁶ Ten pat, p. 198.

³⁹⁷ Ten pat, p. 269, 282.

Tikslų demokratijos moralinę prasmę atsiranda per jos universalumą, kuris yra pasaulinės respublikos tikslas.³⁹⁸ Tai reiškia, kad respublika turi užtikrinti universalumą tarp visų demokratiškai atrastų bendrų pasirinkimų. Asmuo yra reprezentuojamas socialiai universaliai kaip abstraktus asmuo respublikoje ir partikuliarus ir konkretus asmuo organinėje grupėje.³⁹⁹

Jeigu daroma universalios homogeniškos socialistinės egalitarinės valstybės prielaida, tuomet yra panaikinamas individualus partikuliarumas, asmuo bus laikomas abstrakčiu,⁴⁰⁰ nes neturės konkrečios egzistencijos bendruomenėje. Taip pat jo individualumas bus subordinuojamas socialumui.⁴⁰¹ Siekiant išvengti šio nesusipratimo, autorius siūlo organinių grupių teoriją, kurioje partikuliarus asmuo galėtų savo partikuliarus troškimus susieti su grupės tikslais per tikslų demokratiją, gyvenimo bendruomenėje ir darbo pasidalinime. Tik autonomijos išsaugojimas padeda išlaikyti ketvirtąjį asmenį nusakantį kriterijų, kad asmens tapatumui reikia ribų, kitaip jis pranyks socialume. Gėris slypi ten kur yra konkretus veiksmas nepretenduojantis į universalumą.⁴⁰² Dėl to individualūs asmenys gali jausti saugesni išreiškiant asmenybiškumą.⁴⁰³

Valstybės kaip doktrinos tikslas yra išspręsti konfliktą tarp mažų grupių ir universalios respublikos idėjos. Jos prielaida yra grupių pliuralumas, kurios tikslas, kad tokių grupių visuomenė turėtų tokias charakteristikas kaip bendruomenė. Kad taika būtų įsteigta turi būti panaikintas klasinis ir meritokratinis dominavimas.⁴⁰⁴

Antrasis valstybės tikslas yra individuali laisvė, pagrindinės laisvės yra narystė, išraiškos ir darbo laisvė. Valstybė užtikrina individualias laisves nuo grupių, tačiau organinė grupė yra kaip amortizatorius, kuris padeda sušvelninti santykį tarp valstybės ir individualaus asmens. Taip organinė grupė apsaugo individualų asmenį nuo valstybės pasikesinimų į asmenį.

Gali būti kad grupės pakartos tokį antagonizmą, kuris vyrauja tarp individualių asmenų liberalioje politinėje doktrinoje.⁴⁰⁵ Todėl, trečiasis valstybės tikslas yra įsteigti tokias institucijas, kurios imituotų santykius tarp grupių, kurie nusakomi per gyvenimo bendruomenę (angl. *Community of life*), tikslų demokratiją (angl. *Democracy of ends*) ir darbo pasidalijimą (angl. *Division of labour*).⁴⁰⁶

Valstybės asociacija turėtų būti kaip gyvenimo bendruomenė, kuri būtų pagrindas atrasti ir vystyti bendrus moralinius principus tarp grupių. Todėl, individualiems asmenims turėtų būti

³⁹⁸ Ten pat, p. 269.

³⁹⁹ Ten pat, p. 239.

⁴⁰⁰ Ten pat, p. 251.

⁴⁰¹ Ten pat.

⁴⁰² Ten pat, p. 242.

⁴⁰³ Ten pat, p. 260.

⁴⁰⁴ Ten pat, p. 282.

⁴⁰⁵ Ten pat, p. 282.

⁴⁰⁶ Ten pat, p. 283.

leidžiama priklausyti kelioms grupėms vienu metu. Bendruomenės su panašiu darbo pasidalijimo būdu turėtų sudaryti didesnius kolektyvus, o jos suskirstyto į dar labiau įtraukiančias asociacijas. Didesni kolektyvai galėtų daryti įtaką mažesniems. Aukštesnės tvarkos (angl. *Higher order*) arba didesnės asociacijos, būtų atsakingos už koordinavimą žemesnių ir atlikti tas užduotis, kurių negali atlikti mažesnės. Pliurali narystė ir asociacinė hierarchija sudaro sąlygas atsirasti bendriems tikslams ir konkrečiam individualumui.⁴⁰⁷ Valstybę reprezentuojantys kūnai turėtų techninį personalą, kurio funkcija būtų subordinuoti instrumentinį racionalumą politiniam pasirinkimui.

Siekinys būtų organinių grupių autonomijos išsaugojimas didesnių asociacijų atžvilgiu, kurios pasiekia savo kulminacija valstybės rolėje. Jei jos neturės autonomijos, nebus galima jų vadinti bendruomenėmis ir jų vidinė demokratija taptų beprasme. Tačiau, be didesnių asociacijų jos neturėtų pagrindo taikai ir tikslesniam gėrio realizavimui ir supratimui.⁴⁰⁸

Darbo pasidalijimas, turėtų koordinuoti organinių grupių veiklą, kad tarp pačių organinių grupių būtų darbo pasidalijimas. Specializacija grupių išplėstų darbo vietų spektrą visuomenėje. Kiekviena grupė būtų mikrocosmosas visos visuomenės. Valstybė turėtų parinkti, kurie idealai, transcenduojantys kiekvieną organinę grupę, būtų išreiškiami ir vystomi. Darbo pasidalijimas kiekvienoje bendruomenėje suponotų konkretų universalumą, kuomet būtų pasiskirstoma užduotimis, kurios atspindėtų rūšies prigimtį (Angl. *Species nature*). Tai reiškia, kad grupių nariai būtų įkvėpti genialių veiksmų per istoriją, kurios veiksmai atskleidžia žmogaus prigimtį.⁴⁰⁹ Kiekvienoje grupėje būtų darbo specializacijos, kuriose asmenys būtų kaip tikslai ir galėtų pratęsti savo tapatumą per darbą. Universali kultūra būtų difuziška, nes ji atspindėtų kiekvienoje organinėje grupėje. Esant specializacijų difuzijai, asmenys gali save ir savo situaciją pamatyti platesniame emocijų spektre.

Valstybė turėtų tapti pasauline valstybe, o jos taika pasaulinė taika tik tuomet gėris gali būti aktualizuotas.⁴¹⁰ Kol valstybė bus ekvivalentas moderniai valstybei tol ji bus tik dalinė asociacija, nes nereprezentuos visos rūšies prigimties.⁴¹¹ Organinės grupės būtų modernios valstybės priešingybė, nes asmenį laikytų ne tik antagonistine, kuri laiduoja impersonalių institucijų poreikį, tai yra biurokratijos, rolės principo ir meritokratijos, bet ir moralinė būtybė, kuri gali dominavimo poreikį peržengti siekiant didesnio bendruomeniškumo.

Komunitarinės politikos problemos

⁴⁰⁷ Ten pat, p. 283.

⁴⁰⁸ Ten pat, p. 283.

⁴⁰⁹ Ten pat, p. 284.

⁴¹⁰ Ten pat, p. 284.

⁴¹¹ Ten pat, p. 284.

Organinės grupės būtų kontroliuojamos didesnių asociacijų, tačiau tokios asociacijos būtų koordinuojantys įrankiai. Jei valstybė veiktų kaip konstitucinė tvarka, tuomet mažai kas būtų žinoma apie bendruomenių gyvenimą. Kitą vertus viršesnės institucijos galėtų būti realios grupės su savo teisėmis; tuomet valstybė yra bendruomenių bendruomenė. Valstybė kaip bendruomenių bendruomenė autoriui pasirodė defektyvus variantas.⁴¹²

Valstybės kaip konstitucinio organo ar koordinuojančio įrankio organinių grupių akivaizdoje silpnybė būtų negeba išvengti organinių grupių konflikto. Konfliktas būtų sumažintas jeigu mažos organinės grupės priklausytų nuo didesnių asociacijų.⁴¹³ Jeigu būtų norima, kad organinės grupės sklandžiai gyvuotų t.y. nekonfliktuotų, tuomet reikėtų: autoritetą įsitikinimams semtis iš universalesnės asociacijos, kolaboruotis tarpusavyje bei turėti revizijos galimybę universalesnės bendruomenės atžvilgiu. Jeigu organinė grupė neturės pokyčio galimybės ir nesiderins prie universalesnės valstybinės asociacijos tuomet, taps pernelyg subjektyvios universalios moralinės bendruomenės atžvilgiu.⁴¹⁴ Todėl, valstybės kaip universalaus instrumento, kuri turėtų būti kaip konstitucinis įrankis koordinuojantis organinių grupių veiklą, o organinės grupės turėtų prisitaikyti.

Taip pat gali atsirasti organinių grupių gyvybingumo problema. Jei organinių grupių nariai įsitrauktų labiau į valstybinių didesnių asociacijų veiklą ir savo veiklą organinėse grupėse padėtų į šalį, nukentėtų organinių grupių gyvybingumas (angl. *Vitality*). Tai reiškia, kad tie kurie labiausiai paaukos savo resursą laiką valstybės–bendruomenės reikalams, jie atsidurs hierarchijos viršuje šios bendruomenės atžvilgiu, tačiau paliks organinę grupę nuošalyje ir atvirksčiai. Tačiau, net ir tai valstybės nepadarytų bendruomene, nes hipotetiškai teigiant, tokioje bendruomenėje asmenys būtų svetimi vieni kitiems, su skirtingais patyrimais, kurie negalėtų vesti prie bendrų tikslų (angl. *Shared purposes*) bei negalėtų susidurti aki į akį ar atskleisti vienas kito konkretaus individualumo. Valstybėje jų rolė būtų pernelyg difuziška. Todėl, valstybės kaip bendruomenės idėja autoriui pasirodo kaip neįmanoma, ne tik dėl laiko resurso, bet ir dėl pernelyg didelio susvetimėjimo, nes savo bendruomenės laiką aukotų universalioje bendruomenėje, kurioje vis viena visi būtų svetimi.⁴¹⁵

Trečioji dilema būtų konkurencijos problema tarp naujų ir senesnių grupių. Organinėms grupėms įsitraukiant į didesnes asociacijas, pradedama joms daryti įtaką. Jeigu kitos nespėja taip greitai tobulėti ir eksperimentuoti tam tikroje srityje, gali visai sunkyti. Todėl, vietoje tų, kurios nėra atviros transformacijai, gali pradėti rasti naujos grupės, kurios reaguos į pokyčio galimybę

⁴¹² Ten pat, p. 286.

⁴¹³ Ten pat, p. 286.

⁴¹⁴ Ten pat, p. 286.

⁴¹⁵ Ten pat, p. 286.

operatyviau.⁴¹⁶ Tuomet, bendruomenių nariai pradės judėti iš vienu grupių, kurios nėra atviros revizijai į naujesnes labiau atviras revizijas.

Švietimas bendruomenės turi būti labai svarbus aspektas bendruomenių sanglaudai. Bendruomenių sanglauda priklauso nuo tinkamos sanglaudos, todėl švietimas, turėtų padėti asmenims pajauti stiprią moralinio susitarimo atmosferą. Ši viešoji gėrybė padeda susipažinti su idealu ir kultūrų visuma, tačiau ši veikla gali atitolinti bendruomenės viena nuo kitos, jeigu jie savo tapatumą pradeda sieti su savo istorine praeitimi, tradicijomis, papročiais. Todėl, švietimas turi būti kritinis (angl. *Critical education*), visapusiškas, atskleidžiantis kiekvienos grupės ypatybes. Tai reiškia, kad individualūs asmenys turi turėti prieigą prie tokios kultūros, kurią gali išvystyti bet kokia bendruomenė. Tuomet ši viešoji gėrybė neleidžia grupių nariams užsidaryti savo privatumu ir siekti asmeninės savišvietos (angl. *Private enlightenment*).⁴¹⁷ Bendruomenės švietimo ir kultūros pagalba turėtų galėti daryti įtaką vertybių pasidalijimui (angl. *Shared values*), tai reiškia nepaaukojimą savo autonomijos moralinei unijai. Tiesa apie rūšies (angl. *Species nature*) išpildymą kyla iš autonomijos, tai yra asmenų skirtingumo patvirtinimo.⁴¹⁸

Vertikali grupės integracija ir valstybės kaip koordinacinio aparato prielaida grupės išsilaikymui būtų puiki, jei būtų norima, kad grupė taptų izoliuotu subjektu. Tokiu atveju, grupė neturėtų tinkamų moralinių gairių ir supratimo apie tai kas vyksta už grupės gyvavimo ribų, tai yra kitų bendruomenių gyvenimuose.⁴¹⁹ Tuo tarpu, horizontali grupės integracija suponuoja bendruomenių hierarchiją, kuri gali neišpildyti komunitarinio idealo.

Iš vertikalios integracijos perspektyvos žvelgiant į organinę grupę galima pasakyti, kad ši grupė yra sau pakankama uždara bendruomenė, todėl tai kenktų individualiai autonomija, nes asmenys negalėtų laisvai judėti iš vienos bendruomenės į kitą. Tokiu atveju atsirastų kito siekio problema. Asmens siekis kito nebebūtų universalus; asmuo siektų draugystės su kitu tik savo bendruomenėje, o ne visų atžvilgiu universaliai.⁴²⁰ Taip pat, nebūtų konteksto universaliam moraliniam patyrimui, kuris būtų pagrindas vertybių pasidalinimui. Tai pat vertikalios integracijos modelis suponuoja, kad darbo pasidalijimo tarp grupių būtų labai nedaug, tačiau būtų daugiau grupės viduje. Nors tokiu atveju yra išsprendžiama asmens kaip tikslo problema, tačiau nebūtų konteksto universaliai moralinei patirčiai, Kritiniu atveju, tarp grupių gali atsirasti antagonizmas, nesant sanglaudai.

⁴¹⁶ Ten pat, p. 287.

⁴¹⁷ Ten pat, p. 287.

⁴¹⁸ Ten pat, p. 243

⁴¹⁹ Ten pat, p. 288.

⁴²⁰ Ten pat, p. 285.

Horizontali integracija reikštų, kad organines grupės yra partikuliarios, tačiau kurios stengiasi išlaikyti ir universalumą.⁴²¹ Kitą vertus vertikali integracija, decentralizacija ir konsensusas siekiant išlaikyti kiekvienos grupės partikuliarumą.

Iš horizontalaus modelio perspektyvos žvelgiant grupės daugiau interakcijos turės vienos su kitomis. Tai reiškia, kad dėmesys bus kreipiamas į darbo pasidalijimą, pasidalijimą įgūdžiais ir talentais. Tačiau, tokiam modeliui kritika tokia, kad grupėse asmenys turės tam tikrą rolę ar vaidmenį, todėl bendruomenės pretenduotų tapti rolių bendruomenėmis, o ne bendrų prasmių. Tokiu atveju gali atsirasti nelygė dėl įgūdžių, talentų ir vaidmenų jeigu bendruomenės orientuojasi tik į progresą ir inovacijas.⁴²²

Organinių grupių teorija suponuoja partikuliarumo ir universalumo perskyrą, tačiau siekia, kad partikuliarumas galėtų semtis iš unviersalumo tikslų. Tai yra kiekviena bendruomenė savo partikuliarią politinę tvarką organizuotų atsižvelgiant į kitas bendruomenes. Tačiau, čia iškyla bendruomenių autonomiškumo problema. Todėl, politika nėra pakankama išspręsti šią partikuliarumo ir universalumo problemą. Nes ir universali meilė negali apimti visų, todėl ji manifestuojasi tik partikuliarumuose.⁴²³

Politikos tikslas yra padaryti asmenį (angl. *The ideal of the self*) socialinio gyvenimo tikslu. Organinės grupės suponuoja, kad asmuo kaip tikslas atskleidžiamas ne tik savo privatume tai yra šeimos sąjungoje ar kitoje asociacijoje, o yra išpildomas visuomenėje organinių grupių doktrinoje. Tai reiškia, kad kaip šeimoje asmenys myli tik konkrečius asmenis, taip ir organinėje grupėje asmuo galėtų sugyventi ir pajauti solidarumą su partikuliariais joje esančiais nariais. Tačiau, kol kas asmuo neturi tokios pilnos sąmonės gebos, kad susijungtų su universalumu ir visus mylėtų. Tačiau gali tai padaryti sudarant sąlygas – organines grupes, kuriose asmuo pasiektų prigimtine harmoniją, konkretų universalumą, simpatiją. Tačiau, tam reikėtų įgalinti vaizduotės galimybę pamatyti kito skirtingumą.

Organinė grupė išlaikytų perskyrą tarp asmens individualumo ir socialumo poreikio tai yra tarp organinės grupės ir respublikinės universalios valstybės. Organinės grupės, susiduria su poreikiu būti ir partikuliari ir universali asociacija⁴²⁴

⁴²¹ Ten pat, p. 289.

⁴²² Ten pat, p. 289.

⁴²³ Ten pat, p. 298.

⁴²⁴ Ten pat, p. 290.

Išvados

Ungerio nuomone, supratimas apie asmenį negali būti redukuojamas iki hipotetinio ekonominio tikslo, biurokratinės klasės ar rolės, kuriose vis dar vyrauja dominavimo formos. Tokiu atveju asmens emocijas lydės kito baimė ar susipriešinimas, kurios redukuos požiūrį į asmenį iki grėsmės, kliūties, priemonės hipotetiniam tikslui pasiekti ar intereso. Galiausiai esamoje politikoje be socialinių reprezentacijų asmenys yra svetimi. Todėl, reikalinga visuomenės reforma, kuri sugražintų požiūrį į asmenį ne kaip į socialinį vaidmenį ar hipotetinį tikslą atspindintį, o konkrečiame individualume.

Esama natūralizuota politinė struktūra, kuri remiasi impersonalizmo, biurokratinės klasės ir rolės principu yra netikros būtinybė, kadangi randasi vienu valių dominavimams prieš kitas. Esamos politikos trūkumas gali padėti išspręsti neigimo galimybė, kuomet vaizduotės geba galima paneigti esamą požiūrį į asmenį per reprezentacijas ir sukurti naują visuomenės reformą. Taip grąžinant supratimas apie asmenį kaip konkretaus individualaus asmens, o ne individo reprezentuojamo socialiniame vaidmenyje, kuris redukuojamas iki rolės, kuri yra pernelyg plati patvirtinti asmenį konkrečioje egzistencijoje arba grėsmės dėl išlikusio dominavimo.

Organinių grupių tikslas artėti prie egalitarizmo ir homogeniškumo, mažinti dominavimą ir kurti bendruomeniškumą. Organinių grupių teorijoje asmenį reprezentuojanti institucija yra bendruomenė, tai yra kitas asmuo. Grupės pakankamai mažos, kad asmenys susitiktų akis į akį, kad asmenys vienas kitą pažintų. Tuomet asmenų požiūris vienas į kitą kintą, kuriose asmenys laikytų vienas kito valią kaip papildančią, o ne antagonistinę. Arba kitaip, asmenys vienas kitą laikytų ne individualiais, o individualiais asmenimis. Organinės grupės yra reguliatyvinis idealas sugražinti požiūrį į asmenį kaip konkretaus individualaus. Asmuo sugražinamas į politika asmuo ne kaip individas, o kaip konkretus individualus asmuo.

Roberto Mangabeira Unger aiškindamas asmens emocijas ir požiūrį į asmenį laikosi psichologinės perspektyvos. Asmens siekis pripažinimo, kuris peržengia socialinį reprezentacijų mechanizmą ir gaunamas per santykius su asmenimis, kurie varijuoja emocijų skalėje. Ši emocijų skalė nusakoma per kito siekį ir susipriešinimą su kitu. Asmens siekis kito pripažinimo lydimas nusivylimo, geidulingumo, nepasitikėjimo, susvetimėjimo, pavydo, nuobodulio, tuštybės ar neapykantos. Šios emocijos lydi jeigu asmuo yra redukuojamas iki klasės, rolės, įtikinetojo vaidmens, iki sąvybių, kompulsyvinio produkto, nuosavybės, materialinės naudos, priemonės, charakterio atitinkančio socialinius lūkesčius. Tačiau, asmuo gali objektyvizuoti save atsitraukti nuo šių emocijų ir įgalus vaizduotės gebą kontroliuoti koks bus požiūris į kitą asmenį. Todėl įvardintos emocijos,

kurios suponuoja, kad asmuo yra redukuojamas, gali būti transformuojamos į kitas emocijas, tokias kaip pasitikėjimas, viltis, meilė, tikėjimas. Asmuo turi esamų struktūrų neigimo gebą ir vaizduotę, kuri padeda artėti prie visuomenės reformos į organines grupes, kuriose asmenys turėtų artimesnius santykius išgyventi pastarąsias emocijas. Šios emocijos suponuoja asmeniui galimybę gauti pripažinimą kaip konkrečioms individualiems asmenims, o ne socialinių vaidmenų atlikėjai. Vaizduotės geba padeda suderinti individualumą su socialumu neprarandant individualumo ar socialumo elemento ir išlaikant supratimą apie asmenis kaip konkrečius individualius. Tačiau tam yra reikalinga visuomenės reforma.

Ungeris sugrąžina į politiką požiūrį apie asmenį kaip konkretaus, universalaus, individualaus ir socialaus. Konkretumas išpildomas per darbą, kuris yra asmens subjektyvumo tąša. Universalumas atsispindi žmonijos rūšyje, kurios talentais ir įgūdžiais naudojasi kiekvienas. Individualumas ir socialumas suderinami nedidelėje bendruomenėje.

Organinės grupės yra reguliatyvinis idealas padedantis padeda suderinti individualumą ir socialumą ir sugrąžina asmeniui konkretų individualumą. Pagal konkretaus universalumo idealą, asmuo turi transcenduoti abstraktų asmens supratimą kaip atstovaujantį rolės principą ir turi universalios žmonijos elementą per dalinius darbus. Simpatijos idealo manifestacija yra bendruomenė, kurioje asmenys laikosi bendrų tikslų ir atskleidžia savo konkretų individualumą. Taip pat, simpatijos idealu patvirtinimas gaunamas kai kitų asmenų valios matomos ne kaip antagonistinės, o papildančios viena kitą. Universali meilė yra defektyvi, ji galima tik partikuliariu lygmeniu, kuriame asmenys vienas kitą pažinotų ir vienas kitam rūpėtų. Todėl, organinės grupė būtų organizuojamos remiantis simpatijos idealu, kuomet asmenys vienas su kitu sutampa ir sudaro socialumą, tačiau kartu išlaiko savo individualumą. Transcendentinis Dievas yra įkvėpimo šaltinis, kuris padeda suprasti kad vienu metu asmenys gali būti mylimi konkrečiame individualume.

Organinių grupių reforma nėra pasiekama revoliucijos būdu, o transformuojant visuomenę po truputį. Jeigu dominavimu bus nuverstas dominavimas tuomet dominavimas bus patvirtintas žmogaus prigimtyje. Autorius siūlo blogį apeiti taikiai be revoliucijos skatinant bendruomeniškumą. Organinės grupės turėtų padėti kitą pamatyti ne kaip vienu valių subordinaciją kitoms, o vaizduotės gebą tai yra negatyvia galimybę, pamatyti kitą kaip kitokį ir priimti kito skirtingumą. Kad taip nutiktų asmenys turi būti įgalinama demokratija, asmenys turėtų būti pažeidžiami ir priklausomi vieni nuo kitų.

Organinės grupės turėtų institucijas, kurios būtų jų vidinis valdymo aparatas ir kartu valdytų jų tarpusavio santykius. Šios institucijos yra gyvenimo bendruomenė, tikslų demokratija, darbo pasidalinimas ir valstybė. *Gyvenimo bendruomenė* suponuoja simpatijos idealą, kurio atsiradimas leidžia asmenims susitikti kaip su konkrečiais asmenimis, o ne užimančiais vaidmenį už privačios

šeimoms ar draugystės ribų. Gyvenimo bendruomenė, kuri įkvėpimą randa šeimos sąjungoje suteikia galimybę asmenims susitikti akis į akį, išplečiant susitikimų įvairovę. Tokiu būdu išplečiamas individualumo pripažinimas ir kartu prisidedama prie bendrų tikslų. *Tikslų demokratijos* politika suponuoja, kad nuo klasių, meritokratijos ir rolės principo pereinama prie demokratijos taip mažinant dominavimą. *Darbo pasidalijimas* suponuoja, prigimtine harmoniją ir konkretaus universalumo aktualizaciją, kuomet kiekvienas asmuo mato reikšmę savo darbo ir nėra susvetimėjęs su juo. Taip pat, būtų galima užduočių rotacija. *Laisvė* suteikia galimybę asmenims judėti iš vienos grupės į kitą. *Valstybė* turėtų būti konstitucinis koordinuojantis, kuris palaikytų taiką tarp grupių, kad būtų galima sukurti universalią respubliką. Grupių tikslas yra suderinti horizontalią ir vertikalią integraciją ir bendradarbiauti tarpusavyje, tačiau kartu išlaikyti autonomiškumą. Tokiai integracijai svarbus kritinis švietimas, geba eksperimentuoti.

Literatūros sąrašas

1. „Roberto Mangabeira Unger: "No one should have to do work that can be done by a machine", Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „Harvard University“
<https://www.youtube.com/watch?v=N8n5ZL5PwiA>
<https://aeon.co/essays/deny-and-become-the-radical-ethos-of-negative-capability>
2. „Charles Sabel: The Work of Roberto Unger” Youtube vaizdo įrašas 15:00 – 16:00 paskelbta „Roberto Mangabeira Unger” <https://www.youtube.com/watch?v=9R5X8dtFgSg>
3. Beyond Nihilism, Part 1 of 7: Religion, Philosophy, and Nihilism” 1:00-1:40, Youtube vaizdo įrašas, Roberto Mangabeira Unger,
https://www.youtube.com/watch?v=eDI4_fK3G58&list=PLNdEBvVYMvsDw5FdQ6N9GGEvIwjnNZuiC
4. Canavan, Francis, „Empty Passions of Modern Man“, Claremont Review of Books, Volume iv, No. 3 – ruduo, 1985.
5. Free Classical Social Theory from Illusions of False Necessity” , Youtube vaizdo įrašas 1:20 – 1:30 paskelbta „Big Think”, <https://www.youtube.com/watch?v=yYOOwNRFTcY>
6. High-Energy Democracy“ Youtube vaizdo įrašas, paskelbta „Roberto Mangabeira Unger” 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=UG0YXi4MpaA>
<http://www.law.harvard.edu/faculty/unger/english/pdfs/falnec.pdf>
7. Machan, Tibor R. „Atomistic Individualism: Anatomy of a Smear“, FEE: Foundation for Economic Education, spalio 1, 2003, <https://fee.org/articles/atomistic-individualism-anatomy-of-a-smear/>
8. Michigan Law Review, „Passion: An Essay on Personality”, Volume, 83, 4, 1985, p. 771. <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2555&context=mlr>
9. Paul Triteschler, „Negative Capability“, 10eon, <https://aeon.co/essays/deny-and-become-the-radical-ethos-of-negative-capability>
10. Pennock Roland, & John W, „Chapman, eds., Anarchism“, Nomos XIX. New York: New York University Press, 1978, <http://www.ditext.com/kaus/intro.html>
11. Rathbone John Paul, „Lunch with the FT: Roberto Mangabeira Unger“, Financial Times.
12. Rorty, Richard Unger, „Castoriadis, and The Romance of a National future“, p. 38.
https://www.robertounger.com/files/ugd/5e60f9_69cbe12b186248d7aca1ec917d6fd480.pdf
13. Tippet Krista, „In Conversation with Roberto Mangabeira Unger“, Youtube vaizdo įrašas. 0:30, paskelbta „Otter.ai“, 2021.12.27
<https://otter.ai/u/T81qWsV3UiPCqa3fLNwtr9VGRqo?fbclid=IwAR3Ye268V-W10ocEg3fmpyj7JNpQGGY8HZVJgE5tKVQ6FeH54N53jTvRDcw>

14. Unger Roberto, *Social Theory and it's Task*, Press Syndicate of the University of Cambridge, 1987, p. 44.
https://www.robertounger.com/files/ugd/5e60f9_ad621bab4399405ea0ad16f01b5151c9.pdf
15. Unger, Roberto Mangabeira, *False Necessity*, 2 leid. London: Verso, 2002.
16. Unger, Roberto Mangabeira, *Knowledge and Politics*, New York: The Free Press, 1976,
<http://www.law.harvard.edu/faculty/unger/english/pdfs/knowledge.pdf>
17. Unger, Roberto Mangabeira, *Passion: an Essay on Personality*. New York: The Free Press, 1984.
<http://robertounger.com/english/pdfs/passion.pdf>
18. Unger, Roberto Mangabeira, *Politics: The Central Texts*, New York: Verso.
19. Weintraub, Pam „Negative capability”, Aeon, 2018, lapkričio 7 d.
20. Wood, L. Rischard, „Passion and Virtue in Public life, The immanent Frame“, 01-17, 2018

SUMMARY

The return of a person to political reality: Roberto M. Unger political philosophy

The aim of the work is to return a certain understanding or attitude about the person to politics as concrete, universal, individual and social. It is intended to substantiate that the understanding of the person cannot be reduced to a social role: a hypothetical economic goal, a bureaucratic class or a role in which forms of dominance still prevail. In this case, the person's emotions will be accompanied by fear or opposition of the other, which will reduce the attitude towards the person to a threat, obstacle, tool or interest. At the same time, defining a person through social roles is too broad, defining a person's specific individuality. . In a liberal society, particularity is separated from the universal understanding of the person. There is a public and a private person, meaning that a person belongs in the technical world of discourse, where persons are the same, and in the private world of feeling, where persons are different. Without social representations, individuals are strangers. However, it is precisely in the second case that in order to confirm the differences of persons, another is needed, who is not a threat or a stranger, but one who fulfills the other's will. In such a case, a reform of the society is needed, which would improve the attitude towards the person not as a threat, obstacle or reflecting a social role or a hypothetical goal, but as a concrete individuality.

The existing political structure, which is based on the principle of impersonalism, bureaucratic class and role, is a false necessity, because it finds one will dominating over others. The lack of existing politics can be solved by the possibility of negation, when the imagination can deny the existing view of the person through representations and create a new social reform. Thus returning the understanding of the person as a specific individual person, rather than the individual represented in a social role, which is reduced to a role that is too broad to confirm the person in a specific existence or threat due to the continued dominance.

The goal of organic groups is to approach egalitarianism and homogeneity, reduce dominance and create community. In the theory of organic groups, the institution representing a person is a community, that is, another person. Groups are small enough for individuals to meet face-to-face so that individuals get to know each other. Then the attitudes of individuals towards each other would change, in which individuals would consider each other's will as complementary rather than antagonistic. Or to put it another way, individuals would consider each other not as individuals, but as individual persons. Organic groups are a regulative ideal to restore the view of the person as a concrete individual. The person is brought back to the political person not as an individual, but as a specific individual person.

Roberto Mangabeira Unger takes a psychological perspective when explaining a person's emotions and attitude towards a person. A person's quest for recognition, which goes beyond the social mechanism of representations and is obtained through relationships with individuals who vary on the scale of emotions. This scale of emotions is defined through the pursuit of the other and the confrontation with the other. A person's pursuit of another's recognition is accompanied by frustration, lust, mistrust, alienation, envy, boredom, vanity or hatred. These emotions accompany if a person is reduced to a class, a role, the role of a persuader, to traits, a compulsive product, a property, a material benefit, a tool, a character that meets social expectations. However, a person can objectify himself to withdraw from these emotions and, with the ability of imagination, control what will be the attitude towards the other person. Therefore, the named emotions, which presuppose that the person is reducible, can be transformed into other emotions, such as trust, hope, love, faith. A person has the ability and imagination to deny existing structures, which helps to approach the reform of society into organic groups, where individuals would have closer relationships to experience recent emotions. These emotions presuppose a person's ability to receive recognition as specific individual persons and not performers of social roles. Imagination helps balance individuality with sociality without losing an element of individuality or sociality and maintaining an understanding of individuals as concrete individuals. However, this requires social reform.

Organic groups are a regulative ideal that helps reconcile individuality and sociality and embellishes a person's specific individuality. According to the ideal of concrete universality, the individual must transcend the abstract understanding of the individual as the representative principle of the role and has an element of universal humanity through partial works. A manifestation of the ideal of sympathy is a community in which individuals adhere to common goals and reveal their specific individuality. Likewise, confirmation of the ideal of sympathy is obtained when the wills of other persons are seen not as antagonistic, but as complementary to each other. Universal love is defective, it is possible only on a particular level, where individuals know each other and care for each other. Therefore, the organic group would be organized based on the ideal of sympathy, when individuals coincide with each other and form sociality, but at the same time maintain their individuality. Transcendent God is the source of inspiration, which helps us understand that individuals can be loved in concrete individuality at the same time.

A *Community of life* presupposes the possibility for individuals to meet as specific individuals, rather than occupying a specific role outside of private family or friendship. A community of life that finds its inspiration in the family union provides an opportunity for individuals to meet face to face, expanding the variety of encounters. In this way, the recognition of individuality is expanded and at the same time contributes to common goals. The politics of the living community must be oriented

towards the plurality and diversity of groups, but at the same time the community should claim to become universal while preserving its autonomy. The politics of *Democracy of ends* presupposes a transition from class, meritocracy and role principle to democracy, thereby reducing dominance. *The Division of labor* presupposes that a specific universality is actualized when each person sees the meaning of his work and is not alienated from it, thus achieving natural harmony. *The State* should be a constitutional co-ordinator that maintains peace between groups so that a universal republic can be created. The aim of the groups is to balance horizontal and vertical integration and to cooperate with each other, but at the same time maintain autonomy. Critical education and the ability to experiment are important for such integration.